

ОБЩИНСКИ СЪВЕТ С. ГЪРМЕН
ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД

2960 с. Гърмен, тел. 07523/20-40 и 20-47, факс: 07523/31-79
e-mail: obs@garmen.bg, web: www.garmen.bg

ОБИЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (ОПООС)

*Приета с Решение № 1054 от Протокол № 41 от
28.04.2023 г. на Общински съвет с. Гърмен.*

Гърмен, 2023 г.

Общински съвет с. Гърмен, област Благоевград,
e-mail: obs_garmen.abv.bg, web page: www.garmen-bg.com

СЪДЪРЖАНИЕ

№	НАИМЕНОВАНИЕ	Стр.
	Списък на използваните съкращения	3
	Въведение	5
	Основание и цели на Програмата	8
I.	Анализ на средата. Природо-географски фактори	9
1.1.	Географско положение	9
1.2.	Релеф, геоложки строеж, води	12
1.2.1.	Релеф	12
1.2.2.	Геоложки строеж	13
1.2.3.	Води	13
1.3.	Климат	15
1.4.	Полезни изкопаеми	17
1.5.	Поземлени и горски ресурси	17
1.6.	Териториално-административни и социално-икономиче-ски фактори	21
1.6.1.	Образование	21
1.6.2.	Здравеопазване	24
1.6.3.	Социално подпомагане	24
1.6.4.	Култура	26
1.6.5.	Спортна дейност	28
1.6.6.	Трудова дейност	29
1.7.	Население и здравно-демографски фактор	35
1.8.	Промисленост и строителство	37
1.9.	Селско стопанство	42
1.10.	Туризм	45
II.	Данни и информация за околната среда по компоненти	48
2.1.	Атмосферен въздух	48
2.2.	Води	56
2.2.1.	Водоснабдяване	58
2.2.2.	Качество на питейните води	60
2.2.3.	Подпочвени води	61
2.2.4.	Отпадни води	64
2.3.	Почви и нарушени терени	65
2.3.1.	Типове почви на територията на общината	65
2.3.2.	Замърсяване на почвите с тежки метали торове и пестициди	69
2.3.3.	Замърсяване на почвите с нитрати	71
2.3.4.	Замърсяване на почвите с пестициди и устойчиви органични замърсители	73
2.3.5.	Ерозирали почви	75
2.3.6.	Международно и национално законодателство в областта на опазване на почвите	77
2.4.	Защитени територии и чувствителни екосистеми	78

2.4.1.	Защитени територии	80
2.4.2.	Флора и растителност	83
2.4.3.	Животински свят	84
2.5.	Отпадъци	86
2.5.1.	Съществуваща практика за третиране	88
2.5.2.	Количество отпадъци	88
2.5.3.	Морфологичен състав на ТБО	90
2.5.4.	Разделно събиране на отпадъци от територията на община Гърмен	91
2.5.5.	Такса Битови отпадъци	94
2.6.	Зелена система	95
2.7.	Шум	96
2.8.	<i>Работа с обществеността и повишаване на екологичната култура</i>	99
2.9.	Управленски	100
III.	Възможности за финансиране на екологични проекти	101
3.1.	<i>Възможности за финансиране на общински екологични проекти</i>	103
3.2.	<i>Държавен бюджет</i>	103
3.3.	<i>Предприятие за управление на дейностите по опазване на ОС /ПУОС/</i>	105
3.4.	<i>Национален план за възстановяване и устойчивост</i>	106
3.5.	<i>Финансиране на прехода към климатична неутралност</i>	108
3.6.	<i>Европейска „ Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. "</i>	109
3.7.	<i>Програма за енергийна ефективност.</i>	110
3.8.	<i>Други фондове и програми</i>	111
IV	<i>Анализ на силните и слабите страни на община Гърмен /SWOT анализ/</i>	112
V	<i>Визия на общината</i>	115
VI	<i>Обхват на програмата</i>	117
VII	<i>Стратегически цели и приоритети</i>	117
VIII	<i>План за действие</i>	122
IX	<i>Индикативна таблица на необходимите средства за реализация на ОПООС</i>	128
X	<i>Организация за изпълнението на програмата- контрол и отчитане</i>	131
XI	<i>Източници</i>	133
	ПРИЛОЖЕНИЯ	
	<i>Подобряване качеството на атмосферния въздух</i>	
	<i>Осигуряване на необходимото количество и качество вода</i>	
	<i>Подобряване на системата за управление на отпадъците</i>	
	<i>Опазване и подържане на биологичното разнообразие</i>	
	<i>Намаляване шумовото замърсяване</i>	
	<i>Въвеждане на политика за управление на околната среда</i>	

	<i>Обучение на ангажираните лица от общинска администрация</i>	
	<i>Участие на обществеността</i>	
	<i>Раздел: Лечебни растения</i>	

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АВ - Атмосферен въздух
БДЗП - Българско дружество за защита на птиците
БДЗБР - Басейнова дирекция „Западно Беломорски район“
ВЕИ – Възобновяеми енергийни източници
ВОМР - Водено от общностите местно развитие
ВТ – Водни тела
ГС – Горско стопанство
ДБТ - Дирекция бюро по труда
ДГС - Държавни горски стопанства
ДГФ – Държавен горски фонд
ЕЗФРСР Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕО – Европейска общност
ЕРДВ – Европейска Рамкова Директива за Водите
ЕС – Европейски съюз
ЕК – Европейска комисия
ЕФРР - Европейски фонд за регионално развитие
ЗБР - Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ - Закон за защита на териториите
ЗЗШООС - Закон за защита от шума в околната среда
ЗЛР – Закон за лечебните растения
ЗООС – Закон за опазване на околната среда
ЗОП – Закон за обществените поръчки
ЗРБУ - Западнбеломорски район за бaсеиново управление
ЗРР - Закон за регионално развитие
ЗУО - Закон за управление на отпадъците
ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда
ИНПЕК - Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030г.
ИУЕЕО - Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУГ – Излезли от употреба гуми
ИУМПС - Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ – Качество на атмосферния въздух
ЛПСОВ – Локална пречиствателна станция за отпадъчни води
МВУ– Механизъм за възстановяване и устойчивост на ЕС
МЗ – Министерство на здравеопазването
МОСВ - Министерство на околната среда и водите
МРЗ – Минимална работна заплата
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС – Министерски съвет
МТСП – Министерство на труда и социалната политика.
МФ – Министерство на финансите
МФК - Международен фонд "Козлодуй"

НАСЕМ – Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг
НДЕФ – Национален доверителен екофонд
НПВУ - Национален план за възстановяване и устойчивост
НПДЗ - Национален план за действие по заетостта
НПО – Неправителствена организация
НПРД - Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000
НПУО – Национален план за управление на отпадъците 2021-2027 г.
НСМОС - Националната система за мониторинг на околната среда
НСИ – Национален статистически институт
НСОС - Националната стратегия за околна среда
НСРР - Национална стратегия за регионално развитие
НУБА - Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОДЗ – Областна дирекция Земеделие
ООН – Организация на обединените нации
ОПР – Общински план за развитие
ОПОС – Оперативна програма „Околна среда“
ОПООС – Общинска програма за опазване на околната среда
ОПРР – Областен план за регионално развитие
ОПРЧР Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОСЗ – Общинска служба земеделие
ОСП – Обща селскостопанска политика на ЕС
ПЗА - Потенциал на замърсяване на атмосферата .
ПООС - Програма за опазване на околната среда
ППЗРР- Правилник за прилагане на закона за регионално развитие
ПРСР – Програма за развитие на селските райони
ПСД – Проектно-сметна документация
ПСОВ – Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС – Предприятие по управление на дейностите по околна среда
ПУРБ – План за управление на речните басейни
ПЧП – Публично – частни партньорства
РДО – Регионално депо за отпадъци
РД ПБЗН - Регионална Дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението"
РЗИ – Регионална здравна инспекция
РИОСВ – Районна инспекция по околна среда и води
РОУКАВ - Район за оценка и управление на КАВ
РПР - Регионален план за развитие
СПРЗСР - Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за програмен период 2021-2027 г.
ФЕЕВИ - Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“
ФПЧ10 – Финни прахови частици до 10 микрона
ЮЗР - Югозападен район

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската програма за опазване на околната среда (ОПООС) е основен документ за общините в Р. България, по силата на който се осъществява местното самоуправление в сегмента съхранение и обогатяване на околната среда при спазване на изискванията на най- високо ниво поставени от Организацията на обединените нации (ООН) като Рамковата конвенция на обединените нации за измененията в климата, Конвенцията за биологичното разнообразие, Конвенцията за борба с опустиняването.

Настоящият документ съответства на стратегическите цели на ЕС в областта на регионалната политика, насочени към намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия и подобряване на жизнения стандарт и методите за управление, наблюдение и оценка в процеса на разработване и изпълнение на ОПООС.

Подготовката, разработването и общият дизайн на Програмата са съобразени със следните насоки и изисквания:

✓ Съответствие на плана с принципите и правилата за прилагане на структурните инструменти в областта на регионалната политика на ЕС;

✓ Координация и съгласуваност с европейските, националните и местните политики за конкуренция, опазване и подобряване на околната сред.

Основната цел на програмата е да съдейства за реализиране на законовите изисквания и управленските задачи и стимулиране на устойчивото развитие чрез изготвянето на интегрирана система за координация между действащите към момента общински наредби и програми, което в крайна сметка да резултира в намаляване на въздействията върху компонентите на околната среда, при реализация на отделните инициативи заложи в съответните програми.

Документа съответства на стратегическите цели на ЕС в областта на регионалната политика, насочени към намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия, подобряване на жизнения стандарт и методите за управление, наблюдение и оценка в процеса на изпълнение предвижданията на Общината.

Изготвената ПООС систематизира визията, стратегическите цели и приоритетите на общинското ръководство, като отчита очакванията и на заинтересованите страни, съобразявайки се възможностите за реалистично и стабилно позициониране намеренията на инвеститорите.

Разработването на ОПООС е необходимо и за координиране изготвянето и прилагането на секторните политики (транспорт, енергетика, строителство, селско стопанство, туризъм и др) на местно ниво, с предвижданията на национално и регионално равнище.

Настоящата програма на община Гърмен за периода 2022 – 2027 г. цели ясно дефиниране на задачите пред общината, подпомогне на заинтересованите страни и местния бизнес в процеса по планиране на дейностите им.

При изготвянето ѝ са отчетени очакванията на местната общност, приоритетите на общинското самоуправление на бизнеса, неправителствения сектор и всички заинтересовани лица на територията на общината. В хода на нейното изготвяне и приемане са проведени редица срещи и обсъждания, а резултатите от тях са взети предвид заедно с другите действащи планове и програми на областно и общинско ниво.

Програмата е разработена с активното участие на заинтересованите институции, организации и гражданите на общината и е съставена работна група, координирана от еколога на общината. Отчетени са становища, предписания и указания на институциите, отговорни за опазването на различните компоненти на околната среда както и тези заинтересовани от изпълнението на проекти в сферата на екологията, общинска поземлена комисия, поделенията на Държавната агенция по горите, неправителствени и образователни организации, предприемачи и др.

При изготвянето на настоящата общинска програма стремежа е бил тя да бъде реалистична и изпълнима като заложи цели, а също така да бъде достатъчно гъвкава и осъществима като разполагаеми ресурси за което е съобразена със следните насоки и изисквания:

- Съответствие с принципите и правилата за прилагане на структурните инструменти в областта на регионалната политика на ЕС;
- Сходимост с европейските, националните и местните политики за конкуренция, равни възможности, опазване и подобряване на околната среда;

Състоянието на околната среда е от решаващо значение за адекватното функциониране на основни сектори като земеделие, транспорт, туризъм, промишленост, определящи качеството на живот на дадена територия.

Програмата разработва основните задачи в областта на околната среда за новия планов период 2022 -2027г. и е ключов инструмент за подобряване състоянието на отделните ѝ компоненти. Тя се явява естествено продължение на Общинската програма за опазване на околната среда 2009 – 2013 г. Приета с решение №247 – Протокол на ОБС Гърмен №20 / 30.04.2009г.

На тази база са разписани и остойностени конкретните дейности, които Общината ще предприеме в рамките на определения планов период за удовлетворяване на по-голямата част от интересите и нагласите на всички заинтересовани страни от общината. Генерирани са идеи за механизмите и индикаторите за мониторинг на нейното изпълнение.

Настоящата програма за опазване на околната среда е разработена на основание чл. 79 от ЗООС, като основен документ за осъществяване на националните политики в тази област на местно ниво.

ОПООС се основава на концепцията, че предотвратяването на отрицателните въздействия върху компонентите на околната среда трябва да се осъществява при източника и е ключов фактор за постигане на устойчиво развитие и подобряване на жизнената среда.

Като основополагащи принципи са заложиени :

❖ „Субсидиарност на политиките“. Принципът е развит върху виждането, че органите на местното управление са по-близо до проблемите и тяхното решаване, поради което по-голям обем компетенции и отговорности от заложените в националните програми следва да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище.

❖ „Замърсителят плаща“ за причинените вреди – основополагащ принцип в ЕС. Замърсителят трябва да поеме разходите при негативно въздействие или причинено увреждане на отделни фактори и компоненти на околната среда. Замърсителят е длъжен предприеме превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възможно да възникне непосредствена заплаха за екологични щети.

❖ „Споделена отговорност“ - всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда, трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

❖ „Потребителят плаща“. Всеки, който ползва природни ресурси и услуги, следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им. Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда включително въвеждане на стимули за природошадящи технологии, иновации, дейности и практики.

❖ ОПООС насърчава въвеждането на „чисти технологии“ и прилагането на „най-добри налични техники“ в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики“ в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за храна и земеделие на ООН (FAO).

❖ „Принцип на предпазливостта“ - прилага се чрез инструмента за оценка на въздействието върху околната среда и риска от големи аварии и/или бедствия за обектите по Прил. 3 на ЗООС на всички инвестиционни намерения. Оценка на предложените мерки, оборудване и дейности с наличните най-добри практики и икономически целесъобразни технологии.

❖ „Достъп до информация за околната среда“. Всеки гражданин и жител на общината има право на достъп до наличната информация за околна среда, за което настоящата програма ще бъде публикувана на официалния сайт на общината www.garmen.bg с цел гарантиране участието на обществеността във вземането на решения и обществен контрол, Програмата се одобрява с Решение на Общински съвет на община Гърмен.

ОПООС е динамичен, отворен документ, който може да бъде допълван съобразно настъпилите промени в европейското или национално законодателства и стратегически документи. Разработен е за период до 2027 г.(съобразно периодиката на основните национални планове и програми) и подлежи на актуализация при всяка значима промяна на Европейските директиви, екологичното законодателство и приоритетите на страната, областта или общината.

Освен върху действащите конвенции на ООН, ОПООС на община Гърмен застъпва актуалното към настоящия момент законодателство – това на Европейския съюз (ЕС) и на Република България в т.ч. Директива 96/62/ЕО на Съвета от 27 септември 1996 година относно оценката и управлението на качеството на околния въздух, Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества, Директива 91/271/ЕИО за пречистване на отпадъчни води, Директива на

съвета №92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, Стратегия и план за действие за преход към Кръгова икономика на Република България за периода 2021-2027 г.; България 2030 - Кръгова и нисковъглеродна икономика, Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. Национален план за управление на отпадъците (НПУО) 2012 – 2028г; Стратегия „Европа 2020“ на ЕС; Зелена книга за териториално сближаване; Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие; Актуализиран Национален план за действие по управление на устойчивите органични замърсители (УОЗ) в България. Трети Национален план за действие по изменение на климата; Национална стратегия за развитие на водния сектор; Национална програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Република България;

За изготвянето на настоящата ОПООС са използвани официални данни и статистическа информация от РИОСВ Благоевград, информация от дирекциите и отделите на общинската администрация, относимите и приложими нормативни и поднормативни актове, Интернет сайтове и портали вт.ч. официален сайт на община Гърмен, НСИ, МОСВ, ИАОС и други

ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Представена е цялата налична информация за даденостите на региона (природни, човешки, културни икономически), които оказват или биха могли да окажат въздействие върху компонентите на околната среда. Анализирани са силните и слабите страни на общината, както и възможностите и заплахите произтичащи от влиянието на специфични местни и външни фактори.

Общинската програма за опазване на околната среда обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на общините в Р. България в съответствие с нормативните документи по опазване на околната среда.

Основните задачи, които стоят пред настоящата програма, са идентифициране на текущите проблеми, набелязване на дейностите за ограничаване на негативните въздействия върху компонентите на околната среда и привличане на необходимия финансов ресурс и въвличане на обществеността за решаване на задачите.

ОПООС отговоря на изискването за подобряване условията на жизнената среда при съхранение и обогатяване на биоразнообразието в региона при най-щадящото използване на наличните природни ресурси. Разширява се политиката за възпитание на устойчиви местни общности, способни да управляват и използват ефективно природния и социалния потенциал на общината, за по-висок просперитет, и социално сближаване.

При разработването на Програмата за опазване на околната среда на община Гърмен са следвани следните стъпки:

А.	Анализ на средата. Природо-географски фактори;
Б.	Данни и обобщена информация за околната среда по компоненти;
В.	Источници и възможности за финасиране;
Г.	Анализ на силните и слабите страни на Общината /SWOT анализ/;
Д.	Визия на община Гърмен;

Е.	Обхват на програмата;
Ж.	Стратегически цели и приоритети;
З.	План за действие;
И.	Организация за изпълнението на програмата, контрол и отчитане;
К.	Индикативна таблица на необходимите средства за реализация на ОПООС.
Л.	Раздел лечебни растения

Общинската програма за опазване на околната среда на община Гърмен за периода 2022 -2027 год. включва:

- Идентификация и анализ на проблемите в областта на околната среда на територията на общината.
- Набелязване мерки за предотвратяване замърсяването и увреждането на компонентите на околната среда и възникването на други неблагоприятни въздействия върху тях;
- Набелязване на мерки за съхраняване, развитие и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие и устойчивост;
- Възстановяване и подобряване качеството на околната среда в замърсените и увредените райони;
- Открояване приоритетите и източниците за финасиране за преодоляване установените проблеми в хармонизацията на околната и жизнената среда на територията на общината.
- Предложения за разработване на проекти за използване на природните дадености на общината за развитие на икономически потенциал и декарбонизация на икономиката;
- Повишаване информираността на гражданите за състоянието на околната и жизнената среда;
- Включване на обществеността и пълна прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда;

ОПООС е изготвена в тясно съответствие с принципите на Националната стратегия за околна среда (НСОС), и създава плановата основа за по-успешно кандидатстване пред ПУДООС, Оперативните програми и финансовите инструменти на Европейския съюз.

Настоящата програма е приета с Решение №1054/ Протокол №41 от 28.04.2023 г. на ОбС Гърмен и представлява естествено продължение и допълнение на Общинската програмата за опазване на околната среда за периода 2016 – 2020 г.

I. Анализ на средата. Природо-географски фактори

1.1. Географско положение

Община Гърмен се намира в Югозападна България - югоизточната част на област Благоевград върху площ от 388,5 кв. км., в пазвите на Югозападните Родопи.

Заема части от долината на река Места, от западните склонове на Дъбрашкия

дъл на западните Родопи и части от Гоцеделчевската котловина .

Териториалната и селищната система на община Гърмен се е формирала на основата на природогеографските дадености и като резултат на дългогодишната човешка дейност, която е изменяла природната среда.

Съгласно Регионалната схема за пространствено развитие на страната, която е стратегически планов документ, определящ политическата, икономическата, пространствената и тематична рамка на развитието на района през новия програмен период 2022-2027 Община Гърмен - BLG13 попада в обхвата на Югозападен район от ниво 2 (NUTS2), в област Благоевград (NUTS3) и е 4-та категория според ЕКАТТЕ.

Границите ѝ се отбелязват от:

- на североизток – община Сърница, обл. Пазарджик
- на югоизток – община Сатовча
- на юг – община Хаджидимово
- на запад – община Гоце Делчев
- на север-северозапад – община Банско.

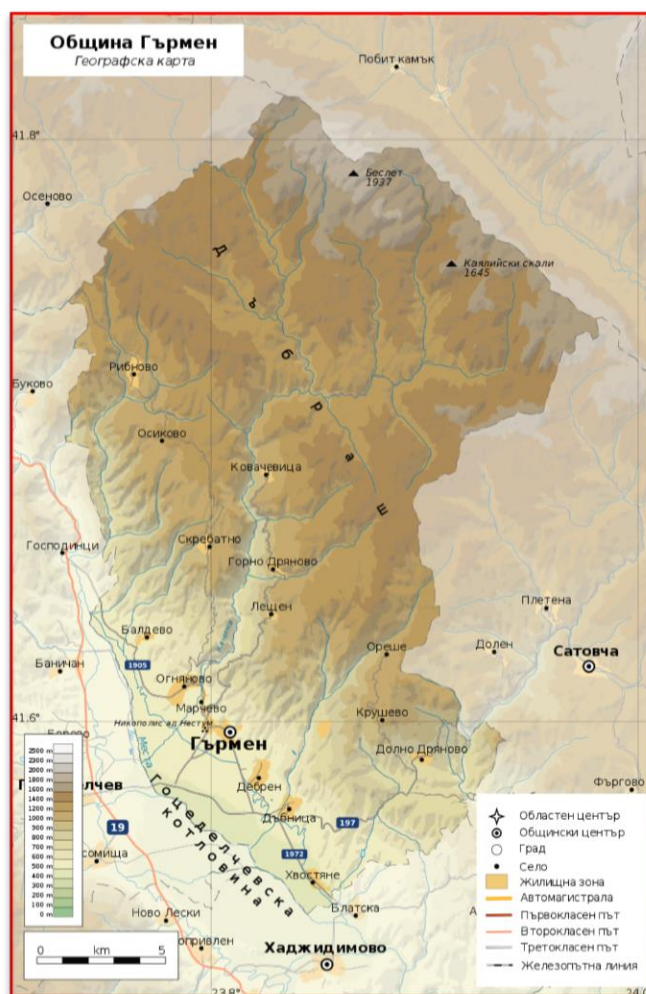
Центърът на общината отстои на 105 km от областния център – град Благоевград, на 205 km от столицата – град София, на 7,5 km от Гоце Делчев и на 25 km от държавната граница с Република Гърция (ГКПП Илинден).

През общината преминават частично 3 пътя от Републиканската пътна мрежа, които са с обща дължина 33,6 km в т.ч.:

- участък от 15,4 km на път III - 197 (от km 2,1 до km 17,5);
- участък от 14,4 km на път III - 1905 (от km 1,5 до km 15,9);
- началния участък на път III - 1972 – 3,8 km.

Останалите пътища са четвъртокласни с обща дължина 56 km. В обхвата на община Гърмен няма железопътна инфраструктура. Най-близката жп. гара със съоръжения за пътнически и товарни превози е гара Генерал Тодоров, разположена на 52 km от с. Гърмен. На теснолинеен жп. път е разположена гара Добринище, на 40 km от общинския център.

Община Гърмен с площта си от 388,479 km² заема 7-о място сред 14-те общини на областта, или 6,02% от територията ѝ. Най-голямо по площ е землището на с. Ковачевица – 117, 060 км2, а най-малко – землището на с. Марчево - 5,920 км2.

Източник :bg.wikipedia.org

Административен център на община Гърмен е село Гърмен, ЕКАТТЕ 18366. Общината има 16 населени места с общо население към 15.03.2022 г. 14356 човека, чието разпределение е следното:

№	Населено място	Площ (км.кв.)
1	Балдево - 150 човека	8,0
2	Горно Дряново - 945 човека	11,11
3	Гърмен - 1774 човека	16,2
4	Дебрен - 2321 човека	18,0
5	Долно Дряново - 1186 човека	13,5
6	Дъбница - 1756 човека	11,2
7	Ковачевица - 26 човека	117,1
8	Крушево - 209 човека	12,5
9	Лещен - 1 човек	16,6
10	Марчево - 110 човека	5,9
11	Огняново - 1435 човека	10,0
12	Ореше - 147 човека	14,6
13	Осиково - 485 човека	38,1

14	Рибново - 2804 човека	57,5
15	Скребатно - 224 човека	30,1
16	Хвостяне - 783 човека	7,7

От представената численост на населението може да се установи, че селищата от община Гърмен попадат в следните категории:

- Големи села (с население от 2 000 до 5 000 жители) – 2бр – с. Дебрен и с. Рибново;
- Средни села (с население от 1 000 до 2 000 жители) – 4 бр. – с. Гърмен, с. Долно Дряново; с. Дъбница; с. Огняново;
- Малки села (с население от 250 до 1 000 жители) - 3 села - Горно Дряново, Осиково, Хвостяне;
- Много малки села (с население до 250 жители) - 7 села (Балдево, Ковачевица, Крушево, Лещен, Марчево, Ореше и Скребатно);

Общински и административен център е с. Гърмен, който има роля на обединяващ център с изградена инфраструктура за обслужване на селението от общината и функционирането на населените места. В него са концентрирани по-голямата част от икономическите и социалните дейности на общината. Гъстотата на населението на общината, поради планинския релеф и пограничното разположение е малко над средната за страната гъстота. На територията на общината няма обезлюдени села.

По данни на официалната статистика производствено-икономическия комплекс на общината е с неравномерно разпределение. В съответствие с резултатите от изготвеният социално-икономически анализ на районите в Република България икономическите дейности се реализират основно в административния център, големите села - Дебрен, **Скребатно** и Огняново.

С предвижданията на местно ниво за плановия период 2022 – 2027 г. по отношение на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, като здравеопазване, образование, наука, социални услуги, транспорт, воден сектор, енергетика, туризъм и околната среда икономическите и социалните активности ще останат съсредоточени в посочените населени места.

Към момента за община Гърмен най-голямо значение имат услугите и индустрията. Като цяло общината разполага със добър природен и висок биоклиматичен потенциал, които са предпоставка за устойчивото ѝ развитие.

1.1. Релеф, геоложки строеж, води

1.1.1. Релеф

Територията на община Гърмен заема площи от южните части на Пирин и Западните Родопи. Релефът е предимно планински, като почти 90% се заема от югозападните склонове на Западнородопския рид Дъбаш (с най-висок връх Беслет 1937 м). Дъбаш е най-западният дял на Родопите. По-голямата му част е на територията на област Благоевград, югоизточната на територията на област Смолян, а крайните

североизточни части в област Пазарджик. Ридът има дължина от северозапад на югоизток 55 км, а максималната му ширина е 23 – 25 км. Площ около 940 км².

По склоновете, подножията и вътрешността на рида са разположени 38 села от които селата Рибново, Осиково, Ковачевица, Скребатно, Горно Дряново, Лещен са от състава на община Гърмен.

Най-югозападните части на общината попадат в източната част на Гоцеделчевската котловина.

Тя се разполага от двете страни на средното течение на река Места, има продълговата форма, като дължината ѝ от север - северозапад на юг - югоизток е 21 км, средната ѝ ширина е 6 км, а общата площ 122 км². Средната надморска височина на котловинното дъно е 530 м. На север чрез пролома Момина клисура на река Места се свързва с Разложката котловина. Най нискта точка на общината лежи в долината на река Места при – 474 м. н.в.

1.2.2.Геоложки строеж

В структурно-геоложко отношение Пирин е хорст с гранитно ядро, покрито метаморфни скали – гнайси, шисти, мрамори и гранити. В началото на кватернера едновременно с издигането настъпва заледяване на Пирин. Според някои изследователи има две заледявания, при които границата на вечния лед е достигала до 2200 – 2300 м височина. Именно тези заледявания са оформили окончателно релефа на Пирин. Резултат на заледяванията е и наличието на 35 циркуса, в които днес са останали красиви езера с ледников произход.

Разглежданият район е добре изучен в геоложко отношение. Той е изграден от докамбрийски метаморфити, разновъзрастни гранитоидни скали, палеогенски седименти и ефузивни, неогенски седименти и кватернерни отложения.

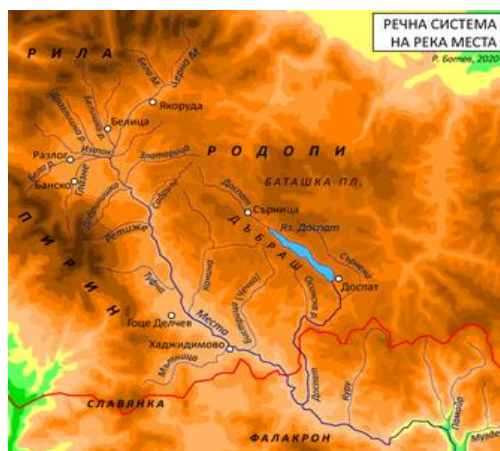
В басейна на р. Места са разпространени гранитните плутони и метаморфна мантия, като приабанолигоценския комплекс запълва двустранно Местенския грабен, налични са още мрамори и седименти.

В Гоцеделчевската котловина са наложени грабенови структури запълнени от дебелослойни неогенски езерно-блатни и речни седименти и кватернерни отложения. Неогенските седименти са сравнително слабо водоносни. Пясъчните и чакълести пластове са заглинени и имат ниски филтрационни свойства. Гранитоидните скали са интензивно разчленени от речната мрежа. На по-голямата си площ те са покрити от елувиално-делувиална покривка, като непосредствено под нея до дълбочини 20-30 m скалите са изветрели.

1.2.3. Води

Основена отводнителна артерия в района е река Места с притоците си. Речното течение на Места се формира от сливането на реките Бела и Черна Места над град Якоруда. За условно начало е приет изворът на десния ѝ приток Бела Места на 2240 м. надморска височина. Намира се над езерото Грънчар в Източна Рила. Водите от извора

и тези, изтичащи от езерото Грънчар се сливат в река Грънчарница, която преди да се влее в Бела Места приема няколко притока.

Източник :bg.wikipedia.org

Община Гърмен попада в Западнобеломорския район за управление на водите - водосбора на река Места и притоците ѝ. През територията на общината преминават реките Канина и Вищерица – повърхностно водно тяло BG4ME600R106: EURBDCode - BG4000; Код поречие - BG4ME ; - „Река Канина с десния си приток река Вищерица от изворите до вливане ѝ в река Места“ и река Върбица.

Канина река е ляв приток на река Места. Дължината ѝ е 36 км. Отводнява част от югозападните склонове на рида Дъбаш.

Извора ѝ се намира на 1726 м н.в. от южното подножие на връх Свети Петър (1745 м)

Отначало тече на запад в слабо наклонена и гъсто залесена долина. След устието на десния си приток река Вищерица завива на юг и долината ѝ става много дълбока, със стръмни и обезлесени склонове. В този участък наклонът на течението е много голям и Канина образува множество прагове и водопади. След село Марчево навлиза в Гоцеделчевската котловина, образува голям наносен конус и се влива отляво в река Места на 503 м н.в., на 2 км източно от Гоце Делчев.

Площта на водосборния басейн на реката е 234 км², което представлява 6,79% от водосборния басейн на Места. Средната надморска височина на басейна ѝ е 1400 м.

Основни притоци: → ляв приток, ← десен приток

- ← Чукурска река
- ← Ранча
- ← Хайдушка река
- → Чарково дере
- ← Банкова ливада
- → Гърмодско дере
- ← Вищерица (най-голям приток)
- ← Голямо Конско дере
- → Дряновска река

Среден годишен отток при село Огняново 2,95 м³/с. Реката има дъждовно-снежно подхранване с максимален отток през април и минимален през Септември.

По течението на Канина са разположени две села в община Гърмен – Огняново и Марчево и Марчево.

Част от водите на Канина и притока ѝ Вищерица се отклоняват към горното течение на река Доспат и съответно към язовир „Доспат“ посредством 7 водохващащи съоръжения и тунел под рида Дъбаш. В най-долното ѝ течение водите ѝ се използват за напояване. При Огняново е реализирана корекция на речното корито с дължина 1,8 км.

Долината на река Канина

Източник :bg.wikipedia.org

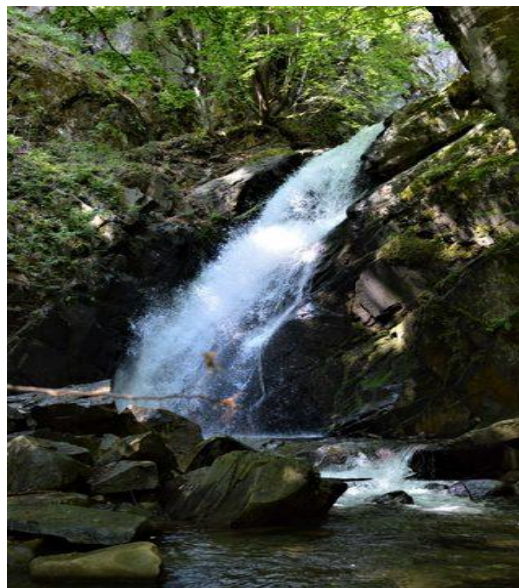
Повърхностно водно тяло BG4ME700R105 EURBDCode BG4000. Код поречие BG4ME „Река Туфча от село Брезница до вливането ѝ в река Места“.

Река Туфча или Брезнишка река, е десен приток на река Места с дължина 27 км. Премахва през територията на община Гоце Делчев – с. Брезница което е единственото населено място по течението на реката.

Туфча води началото си от Горното Брезнишко езеро (на 2587 m н.в.) в Брезнишкия циркус на Пирин. В началото тече на югоизток, прави голяма, изпъкнала на юг дъга, завива на североизток и достига до село Брезница. В този участък долината ѝ е дълбока и добре залесена. След селото завива на югоизток и навлиза в долина с обезлесени и ерозирали склонове. Влива се отдясно в река Места на 524 m н.в., на 1 km западно от село Балдево.

Площта на водосборния басейн на реката е 123 km², което представлява 3,57% от водосборния басейн на Места. Среден годишен отток при село Брезница е 1,42 м³/с с максимум през месец Май и минимум – Септември. Малка част от водите на реката в долното ѝ течение се използват за напояване.

На река Туфча в землището на село Брезница се намира природната забележителност „Водопада на река Туфча“ разположена е на площ 0,2 ha. Обявена е на

11 октомври 1965 г. с цел опазване на водопад.

Източник infomreja.bg

1.1. Климат

Община Гърмен се намира на границата на две климатични зони – умереноконтинентална, който преобладава, и преходносредиземноморска, който прониква от долината на река Места.

По отношение на климатичното райониране на България, общината обхваща част от Местенската подобласт на преходно-средиземноморската климатична област и част от среднопланинската и високопланинската подобласти на Планинската климатична област.

Важни фактори, формиращи климатичните особености, са радиационния баланс, ветровия режим и валежите, които на територията на община Гърмен са съществено трансформирани от разнообразните релефни форми, надморската височина и от преобладаващата форма на терена.

Слънчевата радиация е главен фактор за формирането на климата и едновременно с това основен климатичен елемент.

Годишният радиационен баланс е между 2050 - 2250 MJ/m²/годишно. Температурата на въздуха е пряко следствие от радиационния баланс.

Показател за годишния режим на температурата са нейните средни месечни стойности. Средната годишна температура е 12,4 C° Наблюдава се ясен минимум през януари (0,5 C°) и максимум през юли (23,0 C°).

Елемент	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год.
ср. тем.	2,0	3.0	6.7	12.3	16.8	18,9	19,4	19,2	19.0	13.3	7.7	2.9	10.4
ср. макс. т.	4.7	7.9	12.4	18.4	23.2	26.9	30.2	30.0	26.2	19.4	12.8	7.0	18.3
ср. мин. т.	-3.5	-1.8	1.0	5.6	10.0	13.4	15.3	15.1	11.8	7.4	3.8	-0.8	6.4
кол. вал.	42	37	36	50	58	67	42	31	35	50	63	49	560

Източник: Климатичен справочник на България.

За територията на общината могат да се диференцират два климатични пояса:

А/ Климатичният пояс по поречието на река Места, който се намира под средиземноморско влияние. При него средната годишна температура за ниските части е 11° С, а за високите – 8,5° С. Валежите са между 620 и 780 мм, от които около 28% са през зимата. Въпреки, че е с ясно изразен характер зимата е по-мека от средното за страната. Лятото е топло, слънчево и сухо за ниските надморски височини и умерено топло в по-високите части на района. Средната юлската температура в по-ниската част е 21,5° С, а за високите части – 18,5° С. Характерни за летния сезон са засушаванията, в резултат на които сумата на валежите се променя в широки граници от 13 до 155 мм. През лятото често преминават краткотрайни бури, които обаче могат да предизвикат материални щети, което налага набелязването на мероприятия за превенция (корекция на речното течение при с. Огняново).

Б/ Планинският климатичен пояс обхваща по-голямата част от общината и неговото влияние се определя от надморската височина и релефа на терена. Въпреки това, и в най-студения месец от годината (януари) в най-ниските части на терена средномесечната температура е сравнително висока – минус 2° С. Пролетта в планинския климатичен район настъпва със закъснение в сравнение с низините. Лятото в тези зони е относително по-хладно, със средномесечна температура през месец юли 18° С, а за високите части – 10,5° С. Съответно в тези зони е по-ниска и средната абсолютна максимална температура, която за ниската част е 32° С, а за високата – 23° С. За разлика от пролетта, есента е по-суха и с повече безоблачни дни. До периода 28 октомври – 13 ноември средната денонощна температура се задържа устойчиво на 5° С, а от 20 август до 10 октомври – над 10° С. Сумата на валежите през този сезон е от 180 до 280 мм.

Характерни за територията на общината са ранните есенни и късни пролетни слани. Като цяло температурните условия са благоприятни за развитие на

среднотоплолюбиви култури. Устойчивото задържане на температурите над 10°C е 186 дни, предоставя условия за развитието на видовете с по- дълъг вегетационен период.

По отношение ветровите характеристики, районът се намира в област с 42,8% повтораемост на тихо време и вятър между 0,9 и 1,5m/s.

Относително високата влажност и честите мъгли особено в равнинната част на общината имат съществено влияние върху качеството на въздуха. Известно е, че случаите на мъгла създават неблагоприятни условия за високи приземни концентрации. За по значително очистване на атмосферата от вредности могат да допринасят по-високи валежни количества.

1.4. Полезни изкопаеми

Общината е бедна на полезни изкопаеми. Ценен природен ресурс са промишлените запаси от скално- облицовъчни материали мрамор, гранит и гнайс в селата Крушево и Долно Дряново, както и на лигнитни въглища - Мина "Канина", с. Балдево. На територията на общината се добва още висококачествена глина за керамични изделия, а в землището на с. Гърмен – инфузорна пръст „кизелгур“.

По поречието на р. Места са разкрити кариери за добив на инертни материали, което е добра основа за развитие на строителството.

1.5. Поземлени и горски ресурси

Общата селскостопанска политика подкрепя динамиката и икономическата жизнеспособност на селските райони чрез финансиране и действия в подкрепа на развитието им.

Развитието на селските райони е „вторият стълб“ на общата селскостопанска политика на ЕС (ОСП), която подсилва „първия стълб“ на подпомагане доходите и пазарните мерки чрез укрепване на социалната, екологичната и икономическата устойчивост на селските райони.

У нас ОСП допринася за устойчивото развитие на селските райони чрез три дългосрочни цели:

- Укрепване на конкурентоспособността на земеделието и горското стопанство,
- Осигуряване на устойчивото управление на природните ресурси и дейности, свързани с климата;
- Постигане на балансирано териториално развитие на икономиките и общностите в селските райони, включително създаването и поддържането на заетост.

Общата площ на община е 333 кв.км. представляваща 5,95% от територията на област Благоевград

Съгласно баланса на земеделските земи на територията на община Гърмен има регистрирани:

- Общ земеделски фонд 9676,3 ха в т.ч.
- Обработваеми земи 6800,5 ха.

- Трайни насаждения – 109,9 ха
- Ливади – 1531 ха
- Пасища , мери -1913,6 ха
- Поливните площи са 1449 ха.- поливните системи са амортизирани

Поземлените ресурси са важна предпоставка за развитието на селското и горското стопанство, туризъм, рекреация, инфраструктура. На тази база на жител от Община Гърмен се падат по 2,8 дка земеделски територии (по данни за населението към 2012 г.), при средно за страната 8.1 дка/жител.

Мерите, пасищата и естествените ливади заемат 1914 ха., или 19,8% от всички земеделски площи в общината, което предопределя богато биоразнообразие и висока консервационна стойност и за земите попадащи в ССФ. Освен това те представляват достъпен и висококачествен ресурс за развитие на пасищно животновъдство.

В тази връзка всяка година Общински съвет Гърмен приема решение в съответствие със Стратегията за управление на общинската собственост за мандат 2019 - 2023 г. С решението се определят пасища, мери и ливади за общо и индивидуално ползване от животновъди, отглеждащи пасищни селскостопански животни. Контролът се извършва периодично или при постъпили сигнал или жалби. Всички ползватели са длъжни да поддържат пасищата, мерите и ливадите в добро земеделско и екологично състояние и да ги опазват съгласно сключените договори.

В последните години част от ливадите и пасищата се изоставят, което води тяхното самозалесяване и свързаната с това загуба на консервационно значими местообитания.

Въпреки, че представляват добра фуражна база за пасищно и планинско животновъдство, липсата на грижи за ливадите и естествените пасища води до постепенното им завземане от храстова и плевелна растителност.

В това отношение ОСП може да помогне за значително развитие на селските райони чрез подкрепата към Европейския земеделски фонд за развитие (ЕЗФРСР). Бюджетът на ЕЗФРСР за периода 2021 – 2027 г. възлиза на 95,5 милиарда евро, които включват инжекция от 8,1 милиарда евро от инструмента на ЕС за възстановяване пехт generation EU, за справяне с предизвикателствата на пандемията от COVID-19.

За целта през 2022 г. се предвижда въвеждането на преходен регламент с което по време на етапа ще бъде осигурено допълнително финансиране. Преходният регламент ще разшири по-голямата част от правилата на ОСП, които бяха в сила през периода 2014—2020 г., като същевременно ще включи и нови елементи за по-голям принос към Европейския зелен пакт и за гарантиране на плавен преход към бъдещата рамка на стратегическите планове по ОСП.

Баланса на обработваемите площи на територията на община Гърмен по землища показва тяхното голямо разнообразие, което благоприятства въвеждането на практики, свързани с избор и последователност на отглежданите земеделски култури, както и дейности, свързани с подобряване състоянието на почвата намаляване на замърсяването на въздуха, подобряване на качеството и употребата на вода, подобряване на биологичното разнообразие изразяващо се в Диверсификация на културите, избор на подходящи сортове, селекция на сортове, приспособени към изменения на климата, включване на бактерии за противодействие на патогените.

Разнообразните почвени условия позволяват по значителна употреба на торове от естествен произход – оборски тор, компостни материали микробиални торове, както и въвеждане на практики, свързани с осигуряване на ефективно напояване на културите, задържане на влагата и температура на почвата.

Настоящата програма стимулира въвеждането на практики за управление на заплахите от ерозия, както и дейности свързани с управление на елементите на ландшафта и пасища

Разнообразния релеф е предпоставка за застъпване на агролесовъдството на територията на общината, което е форма за многофункционално и екологосъобразно използване на природните ресурси, при която се ползват предимствата от биологичното взаимодействие, създаващо се при съвместно отглеждане на дървесна и/или храстова растителност със земеделски култури и/или домашни животни чрез разполагане на дървета за дървесина, плодови и черупкови дървета по дължината на парцелите, заети с други култури, разпръснати дървета в постоянно затревените площи. Комбинирано засаждане на земеделски посеви и многогодишни видове.

Горските територии са 29025 ха. от които тези с държавна собственост са 96,5% (28021 ха); гори в ССФ - 2,0% (581 ха); часни гори -1,5% (423 ха). По показателя лесистост територията на община Гърмен заема стойност по- висока от тази за страната, която възлиза на 31,7%.

Разпределението по тип е както следва:

- ✓ Иглолистни - 24557 ха
- ✓ Широколистни - 4190 ха

Вертикалната диференциация по дървесни видове е:

- ✓ До 700 м.н.в. благун, космат дъб, вергилиев дъб, цер
- ✓ 700 – 1000 м. горун обик. Габър, воден габър, келя габър, чер бор кестен
- ✓ 1000 – 1300 обик. Бук чисти и смесени буково елови насаждения
- ✓ 1300 – 1500 предимно бял бор , понякога и смърч

Горите на територията на общината се стопанисват от ТП „Държавно горско стопанство - Гърмен", което е поделение към Югозападно държавно предприятие.

Разпределението на горските територии по землища е както следва:

Населено място	Обща площ (ха.)	Залесена площ (ха.)	Незалесена площ (ха.)
с. Балдево	204,3	189	15,3
с. Горно Дряново	605,5	583,8	21,7
с. Гърмен	406,4	386,3	21,1
с. Дебрен	1091,5	1064,5	27
с. Долно Дряново	578,2	535,8	42,4
с. Дъбница	365,6	322,1	43,5
с. Ковачевица	11201	10781,6	419,4

с. Крушево	906,4	831,8	76,4
с. Лещен	1384,5	1312,3	72,2
с. Марчево	224,1	214	10,1
с. Огняново	258,4	215,1	43,3
с. Ореше	1082,8	1027,1	55,7
с. Осиково	5284,3	4949,4	334,9
с. Рибново	1992,6	1754,5	238,1
с. Скребатно	3201,5	2769,7	431,8
с. Хвостяне	180,7	172	8,7
Общо	28967,8	27109	1861,6

Източник: ТП „Държавно горско стопанство - Гърмен“

Землищата на община Гърмен застъпват части от различни територии с висока косервационна стойност. Това са:

А./ Защитени зони за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, приети с Решения на Министерски Съвет (№ 122/2 март 2007 г., № 661/16 октомври 2007 г. и № 802/4 декември 2007 г.).

❖ 33 BG0001030 „Родопи Западни“ - Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна - Заповед № РД-278/31.03.2021 г. (ДВ бр.45/28.05.2021 г.)

❖ BG0001021 „Река Места“ Заповед № РД-353/31.03.2021 г. (ДВ бр.58/13.07.2021 г.) Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна

Б./ Защитени зони за опазване на дивите птици, приети с Решения на Министерски съвет (№ 122/2 март 2007 г. и № 802/4 декември 2007 г.

❖ 33 BG0002076 „Места“ Защитена зона по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици Заповед № РД-532 от 26 май 2010г. (ДВ, бр. 51 от 2010 г.)

❖ BG0002063 “Западни Родопи” Защитена зона по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици Заповед № РД-890 от 26 ноември 2013 г. (ДВ. бр. 107 от 13.12.2013 г.)

2. Резервати

❖ В най-североизточната част на общината, в рида Дъбраш е разположен поддържаения резерват Тъмната гора - вековна смесена гора от смърч, бук и ела, характерна за тази част на Родопите обявена с ПМС 1153/ 10.10.1948 - 30,2 ха. землище с. Ковачевица

3. Защитени местности

❖ Част от ЗМ „Манастирището“ буферна зона на поддържан резерват „Конски дол“, обявена със Заповед № 886 от 02.10.1986 г. на КОПС (ДВ, бр. 83/1986 г.), прекатегоризирана в Защитена местност със Заповед № 423 от 18.06.2007 г. на

министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 61/2007 г.). Със Заповед № РД -773/ 24.09.2020 (ДВ, бр. 89/2020 г.) площта ѝ е актуализирана.

❖ ЗМ „Беслет“ Заповед № РД-411/ 18.06.2007 г. – прекатегоризирана от буферната зона на поддържан резерват Тъмната гора опазва площ 57,9 ха землище с. Ковачевица

4. Природни забележителности

❖ Козия камък - скално образувание Заповед № РД 1187/ 19.04.1976г. площ 0,6 ха. –землище с. Ковачевица

❖ Каялийски скали - скални образувания Заповед № РД 418/14.11.1995 г. площ 8,0 ха. –землище с. Гърмен

Община Гърмен и разполага със значителен обем от все още неусвоени природни ресурси за развитие на местен туризъм. Общината в курортни, рекреационни, противоерозионни и др. гори със специално предназначение.

Интерес също така представляват и скалните образувания в местността "Беслет", дълбокия каньон в землището на с. Ковачевица, вековните чинари в Гърмен, които са стари 600 години, вековни бели тополи в с. Дъбница, пещерата "Маноилова дупка" в землището на с. Осиково, пещерата "Ризова дупка", култовия комплекс с каменни глави и долмени в близост до Долно Дряново.

Наличието на защитени от ЗБР територии поставя въпроса за прекатегоризацията на някои от горите на територията на Общината

1.6. Териториално-административни и социално - икономически фактори

Днес административно - териториалното устройство на България се изразява в съществуването на 28 области и 265 общини, в т.ч. и Столична община със статут на област.

Териториалното деление има само административен характер. То се основава на икономически, исторически и обществени дадености, които в своята комбинация създават условия за оптимално развитие на територията и на социалните процеси в рамките ѝ. Административно-териториалното деление служи за основа при формирането на ефективен държавен апарат. Той се съобразява с големината и населението във всяка една териториална единица.

Административно-териториалното деление стои в основата на определянето на функциите и правомощията на местните държавни органи. Те са поставени в зависимост от територията, населението и волята на законодателя да бъде предоставена определена териториална компетентност.

Съгласно Зап. на МРРБ - ЗАПОВЕД № РД 02 – 14 - 2021 от 14.08.2012 г. (обн. ДВ, бр.66,28.08.2012 г, неофициален раздел) и на основание чл. 36, ал. 2 на Закона за административно – териториалното устройство на Република България и във връзка с т. 4 от Решение № 921 на МС от 16 декември 2011 г. за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България се утвърждава следната категоризация на общината и на

населените места в нея:

- Област: Благоевград
- Код област: BLG
- Община: Гърмен
- Код община: BLG13
- Регион: BG41
- Кметства 15 броя съответно BLG13 - (01 ÷ 16)

1.6.1. Образование

Образователната система в община Гърмен е представена от:

- Предучилищно обучение;
- Училищна мрежа, включваща 2 средни училища, 3 обединени и 3 основни училища

На територията на общината няма професионална гимназия. Предвид броя на населението в общинския център и съставните села училищната и предучилищна мрежа от учебни и детски заведения е оптимална за потребностите на населението. Тя включва:

- СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Гърмен за ученици от I – XII клас;
- СУ „Йордан Йовков“ – с. Рибново , в училището се обучават ученици от I - XII клас;
- ОУ „П.К. Яворов“ – с. Огняново, в училището се обучават ученици от I - VII клас;
- ОБУ „Климент Охридски“ – с. Дебрен, в училището се обучават ученици от I – X клас;
- ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ – с. Горно Дряново , за ученици от I - VII клас;
- ОБУ „Христо Ботев“ – с. Долно Дряново, за ученици от I – X клас;
- ОУ „Димитър Талев“ - с. Хвостяне, в училището се обучават ученици от I – VII клас;
- ОБУ „Христо Ботев“ - с. Дъбница, в училището се обучават ученици от I – X клас.

Като цяло състоянието на учебната база на територията на общината е добро:

Училища, населено място	Бр.ученици 2019/2020	Физическо състояние на сградния фонд
СУ „Св.Св. Кирил и Методий“, с. Гърмен	255	Добро състояние
СУ "Йордан Йовков" - с. Рибново	476	Сравнително добро. Нужда от разширяване
ОБУ "Св. Климент Охридски" - с. Дебрен	231	Добро състояние

ОБУ "Христо Ботев" - с. Долно Дряново	188	Добро състояние
ОБУ "Христо Ботев" - с. Дъбница	175	Добро състояние
ОУ "Пейо Кр. Яворов" - с. Огняново	124	Добро състояние
ОУ"Св.Паисий Хилендарски" - с. Горно Дряново	102	Добро състояние

Училищата разполагат с добра спортна база и компютърни кабинети. За учебната 2020/2021 г. броят на учениците в общината е 1 799, като към момента са 1717 ученика, вкл. две обединени детски заведения за предучилищно обучение с 34 деца в подготвителни групи, от които 12 деца в ОУ „Св. Паисий Хилендарски” с. Горно Дряново и 12 деца ОУ „Димитър Талев“ с. Хвостяне.

Към подсистемата на образованието са и детските заведения. Към настоящия момент в община Гърмен има шест детски градини в шест от населените места в общината.

Детски заведения на територията на общината

<i>Детско заведение</i>	<i>Бр. деца 2018/2019</i>	<i>Бр. деца 2019/2020</i>	<i>Брой групи</i>	<i>Физическо състояние на сградния фонд</i>
ДГ „Светлина“, с. Рибново	148	151	6	Сравнително добро. Има нужда от разширение.
ДГ „Н Вапцаров“, с. Дебрен	125	124	5	Сградата е санирана. В добро състояние.
ДГ „Детелина“ с. Огняново	98	115	5	Добре поддържана сграда, външно и вътрешно.
ДГ „Пролет“, с. Дъбница	75	113	4	Сградата е в добро състояние. Санирана. След направен вътрешен ремонт
ДГ „Слънце“, с. Долно Дряново	72	63	3	Сградата е част от училищната сграда. Има нужда от допълнителни помещения
ДГ „Брезичка“, с. Гърмен	60	77	3	Добре поддържана сграда. Направен цялостен ремонт външно и вътрешно

Източник: Община Гърмен

През учебната 2019/2020 г. в детските градини са се обучавали общо 647 деца, като за 2022г тази цифра е 683 деца, които са разпределени в 28 групи (по данни на Общинска администрация)

В ДГ „Никола Вапцаров“, с. Дебрен има открита една яслена група, за учебната 2019/2020 групата обхваща 14 деца. От данните е видно, че като цяло по-голяма част от детските заведения разполагат с достатъчен капацитет, вкл. стаи/занимални и спални помещения, с оглед броя на децата в общината. Средната пълняемост на една група е 24,73 деца, което отговаря на нормативните изисквания (норматив 24 деца). Обхватът на децата в групата от 3 до 6 години е около 87%. Детските заведения разполагат с капацитет да поемат нови деца. Единствено в селата Рибново и Дъбница може да се работи по посока за разширяване на детските градини, тъй като групите надвишават норматива, като в с. Рибново са средно по 25,16 деца в група, а с. Дъбница - 28,25 деца в група.

Оценката на материалната база в образованието (детски заведения и училища) показва, че сградният фонд е в задоволително състояние. Своевременно се извършват необходимите ремонти и поддръжка на В и К и ел. линиите. Общината разполага с ограничени възможности за собствено финансиране на проекти за повишаване на енергийната ефективност, поради което основната възможност за реализацията им е външното финансиране. За общината инвестирането в енергийна ефективност не е самоцел, а средство за намаляване на разходите, подобряване сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда.

В програмния период 2022 – 2027 г. общината предвижда да се възползва от съществиващите възможности за кредитно или безвъзмездно финансиране на проекти за енергийна ефективност от:

- ✓ Европейските фондове
- ✓ Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“
- ✓ Международен Фонд Козлодуй
- ✓ Национален доверителен Еко-фонд (НДЕФ)
- ✓ Публично-частно партньорства както и използване на инструмента “Договор с гарантиран резултат”, приложното поле за използването на който са взаимоотношенията с фирми за енергоефективни услуги с което ще се подобри микроклимата в сградите от системата на образованието при снижаване количеството на вредните емисии в атмосферата.

В това направление общината има натрупан значителен опит като са изпълнени: „Реконструкция и обзавеждане на ДГ „Никола Вапцаров“ с. Дебрен“ финансиран по Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020 г. „Повишаване на енергийната ефективност 1: “Извършване на СМР за повишаване на енергийната ефективност на ОУ „Христо Ботев“ с. Дъбница“ и ОДЗ „Детелина“ с. Огняново, финансирана от Националния екодоверителен фонд.

В рамките на новия планов период община Гърмен ще се стреми да надгради постигнатото в предходния период което изрично идентифицира необходимостта от осигуряване на приемственост и прозрачност на политиките, с цел укрепване на връзката между стратегическите цели на общината и непосредствените инвестиционни приоритети и финансови инструменти. Предвижда се изграждане на ДГ в село Долно Дряново и Реконструкция и разширяване на СУ Йордан Йовков с. Рибново, Пристрояване, надстрояване и реконструкция на съществуваща втора сграда на ДГ в село Рибново.

За целта общинското ръководство успешно се прилага Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на територията на община Гърмен 2018-2020 г

1.6.1. Здравеопазване

Като неголяма териториална общност със сравнително малък брой на населението, община Гърмен е с ограничени функции в сферата на здравеопазването. То се представлява само от някои отделни практики на извънболничната лечебна дейност съгласно действащите нормативи за разкриване на съответния тип здравни обекти. Звената на извънболничната лечебна помощ (лекарските и дентални практики) са определени с Областната здравна карта.

Регистрираните лекарски практики в общината са 7, а стоматологичните практики – 5 със 6 лекари по дентална медицина

Показатели на здравната инфраструктура в периода 2016-2020 г.

<i>Показател / Година</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
Лечебни заведения за извънболнична помощ (брой)	1	1	1	1	1
Легла в лечебните заведения за болнична помощ	0	0	0	0	0
Медицински центрове	1	1	1	1	1
Лекари (брой)	5	5	8	5	7
Лекари по дентална медицина (брой)	5	5	5	5	6
Медицински специалисти по здравни грижи (брой)	13	14	18	15	12
Население на един лекар (брой)	2969	2972	1849	2930	2103
Население на един лекар по дентална медицина (брой)	2969	2972	2959	2930	2454

Болничната помощ в община Гърмен се предоставя от МБАЛ „Иван Скендеров“ ЕООД, гр.Гоце Делчев. Болницата е разположена в гр. Гоце Делчев, но районът ѝ на обслужване надхвърля границите на общината. Община Гърмен се обслужва от МБАЛ „Иван Скендеров“ ЕООД, гр. Гоце Делчев. МБАЛ „Иван Скендеров“ ЕООД, гр. Гоце Делчев е здравно заведение, което предлага квалифицирана болнична диагностична, лечебна и рехабилитационна помощ на нуждаещите се от активно лечение. Стационарният блок обединява 11 отделения със 155 легла.

Спешна медицинска помощ на територията на община Гърмен също няма. За населението на община Гърмен тя се осъществява от "Център за спешна медицинска помощ" гр. Гоце Делчев, който отстои на около 8 км. от общинския център. В него работят два екипа на една работна смяна, един от които е

реанимационен.

1.6.1. Социално подпомагане

Системата за социално подпомагане в общината се представлява от ДСП - Гърмен клон към Регионална дирекция – Благоевград. Дирекцията за социално подпомагане изпълнява държавната политика по социална рехабилитация и интеграция на хората с увреждания, насърчавайки равните възможности и недопускателна дискриминация.

Чрез осъществяването на дейностите по социалното подпомагане се развива и укрепва обществената солидарност.

Социалното подпомагане включва дейности по предоставяне на:

- ✓ социални помощи за лица и семейства;
- ✓ семейни помощи за деца;
- ✓ помощи и подкрепа на хората с трайни увреждания.

Предлаганите видове социални услуги в обхвата на община Гърмен са:

Видове социални услуги	2018	2019	2020
1. Защитено жилище			
Капацитет	8	8	8
Брой преминали лица	8	8	8
Брой персонал	6	6	6
2. Дневен център за хора с увреждания			
Капацитет	20	20	20
Брой преминали лица	16	15	15
Брой персонал	8,5	8,5	8,5
3. Домашен социален патронаж			
Капацитет	100	100	100
Брой преминали лица	70	70	110
Брой персонал	3	3	3

Към настоящия момент на територията на община Гърмен функционира Център за социални услуги „Вяра, надежда, любов“ село Марчево включващ: Дневен център за хора с увреждания – капацитет 20 (в момента 11 потребители) и Защитено жилище – с капацитет 8 потребители.

В община Гърмен има социални услуги: „Асистентска подкрепа“- с капацитет 27 потребители;

Лични асистенти – механизъм „Лична помощ“ – 106 потребители;

Проект „Топъл обяд“ – с капацитет 150 потребители;

„Домашен социален патронаж“ – потребители в момента 89, при капацитет 100 бройки.

Проект „Патронажна грижа + - с капацитет 27 потребители;

Дейностите за социално подпомагане в общината са с поставен фокус върху лицата с трайни увреждания.

Броят на лицата с увреждания на територията на община Гърмен непрекъснато нараства, което поставя под натиск социалната система на общината. Към 31.12.2020 г. лицата с увреждания са 771 души, а към 2022 г., тази численост нараства на 844 пълнолетни лица с трайни увреждания, от които: общ брой пълнолетни лица с психични разстройства – 20; общ брой на пълнолетните лица с интелектуални затруднения в невъзможност за самообслужване – 200; пълнолетни лица с деменция – 8; както и деца до 18-годишна възраст с трайни увреждания – 51;

Застаряването на нацията и непрекъснато увеличаващия брой самотни възрастни хора, особено в селата поражда необходимостта от търсене на възможности и перспективи за разширяване обема и обхвата на социалните услуги, за тяхното предоставяне в населените места на цялата община.

Освен нуждаещите се, от общинския център дирекция „Социално подпомагане“ осигурява обслужването на лица и от съседните села.

Към настоящия момент в действие е Общинска стратегия за развитие на социалните услуги 2016-2020 г.

През новия планов период общината ще търси подпомагане в социалните си дейности от Националната „Програма за храни и материално подпомагане (2021 – 2027)“.

Естеството на селскостопанските дейности в общината е в състояние да постави материалната основа за организиране на Обществена трапезария (без държавно финансиране)

1.6.1. Култура

Културните дейности в общината се реализират основно в читалищата. В общината те функционират като културно-просветни сдружения намиращи се в общинския център и в селата Горно Дряново, Дебрен, Долно Дряново, Дъбница, Ковачевица, Огняново и Рибново.

<i>Населено място</i>	<i>Физическо състояние на сградния фонд</i>	<i>Наличие на библиотека, клубове, самодейни състави</i>
НЧ "Искра-1924", с. Гърмен	Добро състояние на сградата	Библиотека; Творческа работилница; Клуб „Роден край“; Детска танцова формация "Усмивки
НЧ "Възраждане-1929", с. Горно Дряново	Сравнително добро	Библиотека; Клуб по краезнание за моя роден край; Женска фолклорна група; Детски танцов състав.
НЧ "Отец Паисий-1928", с. Дебрен	Не много добро. Нужда от освежаване	Библиотека

НЧ "Никола Йонков Вапцаров - 1958", с. Долно Дряново	Първи етаж от кметството. Подлежи на ремонт.	Библиотека; Клуб за народни танци; Самодейни състави - 2.
НЧ "Зора - 1929", с. Дъбница	Незадоволително.	Библиотека; Школа по народни танци - детска и мъжка; Школа по хип-хоп; Мъжка певческа група.
НЧ "Светлина - 1865", с. Ковачевица	Сравнително добро	Библиотека.
НЧ "Асен Златаров-1924", с. Огняново	Нужда от основен ремонт. Належащ на покрив.	Библиотека; Танцови групи - две;
НЧ "Изгрев - 1956", с. Рибново	Отлично	Библиотека; Фолклорен и танцов състав; певчески състав.
НЧ "Христо Ботев - 1919", с. Скребатно	09.01.2019 г. опожарено. Към момента е в др. сграда.	Библиотека; Женска певческа група „Гусла“

Всички читалища са съдебно регистрирани и фигурират в регистрира на Министерство на културата. Дейността им е с комплексен характер и включва основно библиотечна дейност и разнообразно любителско творчество (художествена самодейност) изразяващо се в следните приоритетни направления :

1. Уреждане и поддържане на библиотеките и читалните;
2. Развиване и подпомагане на любителското художествено творчество;
3. Организиране на школи, кръжоци, курсове, клубове;
4. Организиране, провеждане и участия в празненства, концерти, чествания, събори;
5. Развитие и подпомагане на социални и младежки дейности;
6. Предоставяне на компютърни и интернет услуги,

Освен тях има натрупан опит и практики в организирането на младежки дейности, събиране и разпространяване на знания за родния край, създаване и съхраняване на музейни колекции.

Културният потенциал на общината се допълва от наличието на редица археологически, културно-исторически и архитектурни обекти като: останките от античния град Никополис ад Нестум е създаден в началото на II век сл. Хр. от император Траян, с. Ковачевица, Арнаудовата къща в с. Дъбница Кара Таш и църквите "Свети Георги" и "Свети Никола", музея в село Скребатно и др., които могат да служат като добра база за обогатяване културния облик на общината и развитие на специфичен туризъм.

Малката численост на населението в селата установява читалищата като основните културни средища на тяхната територия. Благодарение на тях се създават

възможности за съхраняване на културните обичаи и традиции, които често се представят с нови форми. Социалната насоченост на читалищата е част от развитието им като информационни и консултативни центрове, не само поради наличието на библиотеки, но и на общодостъпен интернет.

Община Гърмен поддържа богат културен календар, ориентиран към всички възрастови групи и етноси, като се организират и провеждат различни изяви и културни инициативи. Календара е обезпечен информационно и е обвързан с нуждите на културния и събитийен туризъм. Независимо от ограничения финансов ресурс за неговото поддържане, общината не прави компромиси с качеството на културния продукт, което е традиционно високо.

Специфични за общината културни събития и празници с национално значение са :

- Честване годишнина от рождението на Христо Ботев
- Честване на годишнини от обесването на Васил Левски
- Празници на Община Гърмен – една седмица през м. април, с. Гърмен, с. Огняново, с.Скребатно, с. Дъбница, с. Долно Дряново, с. Горно Дряново с. Рибново с. Дебрен
- Отбелязване на световния ден на книгата – 23 април, с. Гърмен, с.Дебре
- Честване на празника Рамазан Байрям
- Честване на годишнина от Априлското въстание
- Ден на детето
- Ден на Ботев и падналите за свободата на България - тържествена заря – проверка.
- Свети дух – 8 юли, с. Ковачевица;
- Честване на празника Курбан Байрям
- Народен Събор Света Богородица
- Международен ден на музиката и поезията
- Ден на любителското творчество -ден на самодееца
- Празник на църквата Св. Параскева с. Скребатно

Самодейните състави към читалищата в общината участват активно в различни фестивали както в страната, така и в чужбина, като напр. международния фестивал на музикалното и танцово изкуство „Егейско слънце“, гр. Мармарис, Турция; „Малешевото пее и танцува“ – международен фестивал в с. Микрево, общ. Струмяни и др.

Богатият културен календар осигурява разнообразие в културния живот на местното население. Културната идентичност на региона дава възможност за развитие на познавателен и селски туризъм.

Деятелностите се осъществяват съвместно с кметствата и пенсионерските клубове. За обезпечаване на дейността си в това направление част от читалищата сключват граждански договори с художествени ръководители за постигане на по-добри резултати.

Поради липсата на административен капацитет читалищата получават съдействие и финансиране от общината за осъществяването на различните видове ремонти изготвянето на кандидатстващите проекти за финансиране.

За читалищата в селата Дебрен, Огняново, Долно Дряново, Дъбница и Скребино през плановия период 2022г. ÷ 2027 г. ще се търсят възможности за извършване на

ремонт и доставка на средства за климатизация, финасирани, както със собствени средства, така и със средства от допълващата общинска субсидия, а също и от външно финасиране по програмите и с инструментите свързани с повишаване на енергийната ефективност.

Предвижда се читалищата на територията на общината да бъдат активно привлечени в популяризиране, както на общинските инициативи по опазване компонентите на околната среда, а така също за популяризиране природните дадености и привлекателността на района за бизнес и туризъм.

1.6.5. Спортна дейност

Спортните клубове в общината са основно в сферата на футбола, като са регистрирани шест аматьорски футболни клуба. Стадиони има в общинския център – село Гърмен и селата Дъбница, Огняново, Дебрен, Горно Дряново, Ореше и Рибново.

<i>Спортен обект</i>	<i>Населено място</i>	<i>Капацитет</i>	<i>РЗП</i>	<i>Състояние на съоръжението</i>
Футболно игрище, с. Рибново		120 човека	1000 м2	Не много добро. Има нужда от подобрене.
Футболно игрище, с. Огняново		200 човека	2000 м2	Добро състояние
Футболно игрище, с. Дебрен		130 човека	1000 м2	Добро състояние
Футболно игрище, с. Д. Дряново		100 човека	900 м2	Сравнително добро състояние
Футболно игрище, с. Дъбница		110 човека	1000м2	Сравнително добро състояние
Футболно игрище, с. Гърмен		100 човека	1100 м2	Сравнително добро състояние

В с. Огняново, има плувен басейн.

<i>Спортен клуб</i>	<i>Населено място</i>	<i>Вид спорт</i>
Футболен клуб "Върбица"	с. Ореше	футбол
Футболен клуб "Канина"	с. Дъбница	футбол
"Лисец"	с. Гърмен;	футбол
"Спартак 2004"	с. Осиково;	футбол
"Родопа"	с. Долно Дряново;	футбол
	с. Рибново	футбол

Шахматната секция екъм Регионален шахматен клуб "Места" /Гоце Делчев/.	с. Гърмен	шахмат
--	-----------	--------

Ученически спортни площадки има към СУ в селата Рибново и Гърмен и към ОУ в селата Огняново, Дъбница, Дебрен, Долно Дряново и Хвостяне. Спортната инфраструктура в училищата не е в добро техническо състояние. Необходими са средства за ремонтване на наличните физкултурни салони и спортни площадки. За осигуряване безопасността на учениците е необходимо да се извърши подмяна на спортните съоръжения и настилките на спортните площадки в училищата.

Въпреки значителните финансови затруднения предвид значимостта на проблема ръководството на общината полага сериозни усилия за подобряване на спортна база . Предстои извършването на основен ремонт на стадион в село Рибново, находящ се в оземлен имот с идентификатор 62640.41.321 по КKKP землище на село Рибново.

Сравнително доброто количествено представителство на спортната база в общината е предпоставка за развитието на по активна спортна дейност, което поставя на дневен ред въпроса за изготвянето на Общинска Наредба по чл.59, ал.6 от Закона за физическото възпитание и спорта и чл.21, ал.2 от ЗМСМА с която да се определят условията, реда и критериите за финансово подпомагане на спортните клубове, както и за извършване на ремонтни дейности, ново строителство и обогатяване на наличната спортна база .

1.6.6. Трудова дейност

И за новия планов период 2022 ÷ 2027 г. се очаква запазване на тенденцията към бавно намаление и застаряване на работната сила и нарастване броя на неработещите.

Много от малките и средните предприятия са засегнати от кризата породена от коронавируса и изостреното международно положение. Икономическият ефект от пандемията и рязкото поскъпване в цените на енергоносителите и суровините е различен в различните сектори води до;

- преминаване към алтернативни доставчици на междинни суровини;
- необходимостта да задържат работниците и служителите си в оптимален капацитет и свързания с това повишен фонд работна заплата;
- невъзможността да се поемат негативни финансови буфери от забавени плащания.

Състоянието и тенденциите в развитието на човешките ресурси в община Гърмен оказват пряко влияние върху трудовия пазар. Трудово активното население във възрастовите групи между 20 и 60 години в общината постоянно намалява. Положителен факт е, че намалението на населението 0-19 г. е с по-ниски темпове, но като цяло това население е по-малобройно. Икономически активните лица са съвкупност от заетите на 15 и повече години и регистрираните в бюрата по труда безработни лица.Общият брой на заетите лица в община Гърмен към 31.12.2019 г. е 1632 души, като се наблюдава повишение на заетите през периода 2016 – 2018 и се

запазва на относително постоянно ниво на заетите в началото на периода, а именно през 2015 г. и в края на периода – през 2019 г.

В тази връзка е изготвен Национален план за действие по заетостта през (НПДЗ), който се актуализира ежегодно.

Плана включва приоритетно дейности за стабилизиране пазара на труда. Същевременно в НПДЗ е поставена задача не само да се възстанови заетостта, но и да се развива човешкия капитал, за да отговори на потребностите на икономиката и да е в състояние за бърза адаптация към промените в търсенето на работна сила, породени, както от пандемичните условия, така и от новите технологии.

Действията в НПДЗ създават условия за намаляване на неравновесията на пазара на труда. Така от първата половина на 2020 г. динамиката на пазара на труда бе силно повлияна от ограничаването на икономическата активност в страната и предприетите мерки на правителството намаляване броя на заразените. През разглеждания период броят на заетите се понижи, като най-съществено бе намалението в някои дейности на услугите като търговия, транспорт и туризъм както и в промишлеността.

Това намери отражение в спад на икономически активното население и повишаване на броя на безработните лица.

От 2021 г. с цел гарантиране правото на обучение и учене през целия живот, заложено в Европейския стълб за социални права, НПДЗ разработва мерки за прилагането на новата Европейска програма за умения (European Skills Agenda) за устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и устойчивост. В програмата са заложени количествени цели за повишаване на квалификацията, за преквалификация, които следва да се постигнат през следващите пет години.

През периода 2021-2027 г. като част от следващия дългосрочен бюджет на ЕС се предвижда програма дигитална Европа (Digital Europe Programme). По програмата са предвидени средства за усъвършенстване на цифровите умения и улесняване на широкото внедряване на цифрови технологии в бизнеса в т.ч. и краткосрочни специализирани курсове за обучение по съвременни цифрови технологии за търсещи работа и заети лица в малки и средни предприятия, като читалищата в общината биха могли да предоставят необходимия сграден фонд за провеждане на обученията;

Основните приоритети на националната политика по заетостта след 2021 г. включват:

1. Подкрепа за запазване и възстановяване на заетостта, приоритетно на качествени работни места в реалната икономика чрез осигуряване на търсената работна сила според потребностите на работодателите и поемане на част от разходите за персонал.
2. Повишаване качеството на човешкия капитал чрез обучения.
3. Постигане на по-голяма ефикасност и качество на услугите по заетостта, прилагане на нови услуги, включително чрез системно сътрудничество с бизнеса, по-тясно взаимодействие с частните трудови посредници и предприятията за осигуряване на временна работа с цел информиране за свободни работни места.
4. Постигане на по-добра междуинституционална екипност и социално партньорство.

Въздействието на пандемията и инфлационния натиск върху икономиката не отменят изпълнението на европейските приоритети за развитие на модерна, ефективно

използваща ресурсите и конкурентоспособна икономика.

В Съобщението на Европейската комисия „Европейска зелена сделка“ от 11 декември 2019 г. са определени приоритети и мерки за постигане на устойчивост на икономиката, като ключова роля имат действията като инвестиране в екологични технологии, подкрепа на иновациите в промишлеността, декарбонизация на енергийния сектор, подобряване на енергийната ефективност на сградите, което се очертава, като все по-важен приоритет.

Основните цели на националната инвестиционна политика са:

- Нарастване на инвестициите за технологично развитие в производства и услуги с висока добавена стойност и създаване на нови високопроизводителни работни места;
- Намаляване на регионалните диспропорции в социално-икономическото развитие.

Приоритетно се насърчават инвестициите в регионите с най-висока безработица, както и във високотехнологичните производства и услуги. Проектът на Програма за конкурентоспособност и иновации в предприятията за програмния период 2011 – 2027г. е пряко насочен към постигането на интелигентен и устойчив растеж на българската икономика, както и осъществяването на индустриална и цифрова трансформация.

Като инструмент за прилагане на Европейската политика за сближаване за периода 2021-2027 г. и в частност на Европейския фонд за регионално развитие, Програмата цели постигането на следните цели на политиката, определени на европейско ниво:

- По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход;
- По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска чрез насърчаване на мерките за енергийна ефективност и насърчаване на прехода към кръгова икономика;
- Иновативна България – целящ повишаването на конкурентоспособността на икономиката и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж;
- Зелена България – с фокус върху устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост, така че тези потребности да могат да продължат да бъдат удовлетворявани и в дългосрочен план;
- Свързана България – акцентиращ върху осигуряването на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, въз основа на специфичния местен потенциал;
- Справедлива България – със специален фокус върху групите и лицата в неравностойно положение за постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички, както и с акцент върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции, чувствителни към нуждите на бизнеса и потребностите на гражданите.

Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка. Очаквано отражение върху заестостта от прилагането на политиките по управление и опазване на околната среда се състои в разкриването на работни места в процеса на преход към зелена, нисковъглеродна икономика с ефективно използване на ресурсите, при който

Европейските структурни и инвестиционни фондове са източници на инвестиции, допринасящи за постигането на устойчив и приобщаващ растеж.

Министерството на околната среда и водите иницира проект „Създаване на електронна система по Регламент (ЕО) 1013/2006“, който обхваща технически и организационни изисквания за практическото осъществяване на общоевропейска електронна система за обмен на данни. Целта на проекта е да се оптимизира дейността в областта на трансграничния превоз на отпадъци, като в допълнение ще се намали и административната тежест за бизнеса. Изпълнението му предполага заетост на квалифициран персонал с високи ИТ умения и аналитични функции.

С потенциал за осигуряване на временна заетост са двете програми, финансирани от Националния доверителен екофонд – Инвестиционна програма за климата и програма „Микропроекти за климата“. Програмите ще окажат позитивен ефект върху заетостта в краткосрочен план (проектите са със срок на изпълнение 3 - 9 месеца) в сектори строителство, търговия, индустрия (малки и средни предприятия), като предвиждат ангажиране на проектантски фирми, фирми за технически обследвания, фирми за енергийни обследвания, производители на строителни материали и специализирано оборудване, свързано с енергийната ефективност, доставчици на оборудване, научноизследователски персонал, фирми за техническа поддръжка.

НПДЗ предвижда да продължи изпълнението на насърчителната мярка по Закона за насърчаване на заетостта за „зелени работни места“, която от една страна подкрепя разкриването на работни места, които допринасят за опазване на околната среда.

Възстановяването на икономиката ще обуслови очакваната положителна динамика на заетостта като броят на заетите, наблюдаван през 2019 г. вероятно ще бъде достигнат през 2023-2024 г. Икономически активното население също се очаква да се повиши с около 1.2 пр.п. до 73.9%. В същото време, коефициентът на безработица отново ще поднови низходящия си тренд, наблюдаван през преобладаващата част от последните десет години и стойността на показателя ще намалее до 5.2% през 2021 г.

По данни от социално-икономически анализ на районите в Република България Трети етап - създаден в рамките на бюджетна линия BG16RFOP001-8.002-0005 „Бюджетна линия на сектор „Стратегическо планиране и програмиране“, приоритетна ос 8 „Техническа помощ“ на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България, за област Благоевград:

<i>Индикатор</i>	Базисна стойност г 2009 г.	Постигната стойност, г 2018 г.	Целева стойност г 2030 г
Коефициент на заетост, жени 20-64 години, в %	64.0	68.3	76.0
Коефициент на заетост, жени 55-59 години, в %	62.0		70.0

Коефициент на заетост, жени 55-64 години, в %	39.2		60.0
Коефициент на заетост, жени 60-64 години, в %	17.7		55.0
Коефициент на заетост, жени 65-69 години, в %	4.3		10.0
Средна възраст за излизане от пазара на труда, жени	64.1		67.0
Заети жени, работещи на непълно време, %	2.7		2.0
Коефициент на заетост, мъже 20-64 години, в %	73.8	76.5	76.0
Коефициент на заетост, мъже 55-59 години, в %	67.4		70.0
Коефициент на заетост, мъже 55-64 години, в %	54.1		60.0
Коефициент на заетост, мъже 60-64 години, в %	41.4		55.0
Коефициент на заетост, мъже 65-69 години, в %	12.8		15.0
Заети мъже, работещи на непълно работно време, %	2.0		1.0
Средна възраст за излизане от пазара на труда, мъже	64.1		67.0
Неактивни по здравословни причини, население 50-64 години, в %	23.8		10.0

При разпределението на заетите лица в община Гърмен по професии, най-многобройна е групата „Професии, неизискващи специална квалификация”. Втора по големина е групата „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство”. С висок дял е и групата „Персонал, зает с услуги за населението, търговия и охрана”

Мъжете преобладават в групите, „Машинни оператори и монтажници”, „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство” и „Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии”. Най-висок е дялът на жените в групите „Помощен административен персонал”, „Специалисти” и „Персонал, зает с услуги за населението, търговия”.

Изразените неравновесия на пазара на труда, за територията на общината са с ясна динамика, като за едни сектори се промениха чрез ръст на предлагането и спад на търсенето, а в други се запази недостигът предимно на квалифицирани кадри.

Брой заети лица в област Благоевград и в община Гърмен

<i>Година</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Област Благоевград	85 715	88 255	89 469	88 399	88 518
Община Гърмен	1 634	1 810	1 814	1 849	1 632

Източник: Национален статистически институт

Броят на регистрираните безработни лица в бюрото по труда през 2020 г. възлиза на 807 лица и намалява с 29,77% спрямо 2015 г. (1 149 лица). Силно намаление на безработицата в община Гърмен се наблюдава през 2016 г. и 2020 г., но през 2018 г. и 2019 г. отново е имало нарастване на безработицата.

В синхрон с нивата на безработица в област Благоевград и средно за страната, коефициентът на безработица в община Гърмен в периода 2015-2020 г. следва тенденция на непрекъснато намаление за разглеждания период. Но въпреки това показателят за община Гърмен се запазва относително висок –12,2% към 31.12.2020 г., което е почти два пъти по-високо от нивото на безработица в страната.

Освобождават се предимно работници и служители без опит и стаж за съответното работно място. Неблагоприятно е също и обстоятелството, че по-голяма част от регистрираните безработни младежи са с ниски нива на образователно равнище и квалификация.

В резултат на свиването на пазара на труда, броят на безработните лица за едно средно работно място в община Гърмен е над два пъти по - висок от този за област Благоевград и над три пъти по-висок от този за страната

Във всички икономически дейности е налице намаление на наетите, с изкл. на селското, горското рибното стопанство и търговията, където те леко нарастват, а в транспорта, запазват числеността си.

За намаляване въздействието на негативните тенденции в пазара на труда положителна роля оказва действащата Общинска стратегия за развитие на младежта за 2015 – 2020 г. , която спомага условията за изграждане на една модерна, гъвкава и съобразена с нуждите на общинската икономика и образователна система, на чиято основа да се създадат нужните условия за просперитета на местната общност. За целта ръководството на общината полага усилия за създаване на благоприятна, насърчаваща и подкрепяща среда за качествена професионална реализация на младите хора. Образователният процес в общината е грижа на всички заинтересовани страни и се развива съвместно между Общината, образователните институции, местния бизнес и структурите на гражданското общество.

В тази връзка община Гърмен изпълнява проект 2014BGO5M90PO01-1.2014.001-S0001 „Нова възможност за младежка заетост”, финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд и Инициативата за младежка заетост

И за следващия планов период остава необходимостта от бързо и устойчиво съчетаване на предлагането и търсенето на труд (по количество и по качество), както и намаляване престоя без работа, чрез развитие на услугите в т.ч. и на тези управлявани от общината каквито са социалните услуги и поддържането на обществените територии.

Проблемите за община Гърмен произтичат от редица фактори, включително и от ограничените възможности в търсенето на първичния пазар на труда. Икономическите дейности, които са най-силно засегнати от кризата, отчитат и най-голям спад на наетите на годишна база. Наетите лица в индустрията, в т.ч. в преработващата промишленост, бележат съществено намаление.

Значителните загуби на работни места в основните икономически отрасли в общината в периода на реструктуриране на икономиката все още не са компенсирани от достатъчно нарастване на наетите в сектора на услугите.

Проблемите на пазара на труда могат да се минимизират чрез повишаването на квалификацията и уменията на безработните и на заетите. Подпомагането на безработните при търсене на работа, включването в обучение и заетост на най-уязвимите групи от безработни осигурява социално включване за тези групи, заетостта, доходи и осигурителни права, постъпления от данъци и осигуровки.

В периода 2015 - 2020 г. сравнително висок брой безработни лица от общината са участвали в мерки по заетост съгласно Закона за насърчаване на заетостта и в мерки по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. В същия този период общо 99 безработни лица са включени в квалификационни преквалификационни курсове, включително и по ОПРЧР. Община Гърмен е предприела активно насърчаване за обучение и преквалификация на безработните лица. През 2020 г. 51,5% от безработните лица са участвали в обучения и заетост съгласно Закона за насърчаване на заетостта и в мерки по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Общината участва във всички възможни мерки и програми, с цел да подпомогне безработните лица на територията си, както по отношение на повишаване на тяхната квалификация, така и по отношение на осигуряването на дългосрочна и устойчива заетост на лицата от уязвимите групи, в т.ч. неактивните и безработните

<i>Година</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
Брой регистрирани безработни лица	1149	807	970	1039	1020	807
Равнище на безработицата в %	17,4	12,2	14,7	15,7	15,4	12,2
Разкрити нови работни места	9	8	1	1	1	20
Брой сключени договори с работодатели по насърчителни мерки по програми за заетост и по ОПРЧР	98	42	39	35	77	116
Брой безработни лица включени в заетост по насърчителни мерки и по ОПРЧР	187	127	102	146	146	317
Брой безработни лица включени в квалификационни и преквалификационни курсове, включително и по ОПРЧР	21	0	0	0	80	99

В условията на влошена икономическа ситуация поемането на част от разходите за персонал на фирмите, особено за малките и средните предприятия, е условие за оцеляването им и предотвратяване на съкращенията, което ще се изпълнява в условия с висока степен на непредвидимост и включва приоритетно дейности за стабилизиране функционирането на пазара на труда.

Въпреки, че икономическите и социалните условия в общината влияят значително върху заетостта, тя се определя неизменно и от състоянието на националната икономика. Пандемичната криза се отрази пряко върху националната икономика и върху доходите на гражданите в цялата област. Още от началото на 2009 г. се наблюдава процес на ограничаване на растежа на доходите, като същите за цялата област Благоевград остават трайно под националните. Средногодишния доход на лице от домакинство 2013 - 2019 г. в лв. е както следва:

<i>Година</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
България	4814	4813	4953	5167	5586	6363	6913
ЮЗР	6172	5918	6134	6381	6709	7833	8518
Благоевград	4132	4181	4502	4461	5193	(6915)	(7181)

Източник: Социално-икономически анализ на районите в България Трети етап

() - получените стойности са с по-малка стохастична точност - оценка между 10.1 и 15.0 % грешка;

На този фон през последните пет години средната годишна заплата в общината се е повишила с 45.32% или с 2 760 лв. и достига 8 850 лв. през 2019 г. Нарастването е по-голямо от средното за областта (с 36.6% или 2 629 лв.) и почти аналогично на нарастването за страната (44,4% или 4 674 лв.). Въпреки, че средната годишна заплата в общината нараства повече в процентно изражение, в сравнение с тази в областта, то средното възнаграждение в община Гърмен като левовото изражение е по-ниско от средната заплата на областно ниво – 9810 лв.

В най - неизгодно положение на пазара на труда в общината се намира ромското население. Променената макроикономическа ситуация в страната доведе до изключването на много от тях от пазара на труда, което довежда до трайно възпроизвеждане на безработица в общността им на много високи нива.

През последните месеци влошаването на проблема се подсилва от влиянието на икономическата криза което ги поставя в още по-неизгодно положение на пазара на труда.

1.7. Население и здравно-демографски фактор

Населението на община Гърмен към 31.12.2020 г. наброява 14 726 души, което съставлява 7,2% от населението на област Благоевград от които 7 314 мъже и 7 412 жени. Населението под трудоспособна възраст е 2 990 души (1 526 мъже и 1 464 жени), в трудоспособна възраст 9 582 души (5 006 мъже и 4 576 жени) и в над трудоспособна възраст 2 274 души (842 мъже и 1 405 жени) - по данни на НСИ към 31.12.2020 г.

Броят на населението в общината бележи тенденция към намаление през

последните 10 години (2011-2020 г.), следвайки общата тенденция в страната, но със значително по-малки темпове. Намалението на населението през 2020 г. спрямо 2011 г. е само с 1,22%. На областно ниво намалението на населението е значително по-голямо - със 17,5%.

Динамика на населението в периода 2011-2020 г. (брой) по данни на НСИ

Година	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2022
Население	14904	14853	14846	14936	14847	14861	14793	14650	14726	14356

Населението на общината е разпределено в 16 населени места, като най-многобройно е в с. Рибново – 2804 души (към 15.03.2022г.) или 19,07% от населението на общината.

Като цяло броя на населението в периода 2011 – 2022 г. намалява, като в някои села – с. Дебрен, с. Дъбница и с. Хвостяне има незначително увеличение. Най-голямо е намалението на в с. Скребатно (-18,6%) и в с. Балдево (-12,6%), следвани от с. Крушево (-7,7%) и с. Горно Дряново (-7,2%).

Установените за България и област Благоевград процеси на обезлюдяване се проявяват и в Гърмен, но в по-малка степен, което се дължи на добрите условия на живот в общината.

Демографските и икономическите анализи посочват, че намалението на населението е един от основните лимитиращи фактори за бъдещото развитие на всяка една общината, които негативно се отразят най-вече върху работната сила и произведения брутен продукт.

В тази връзка сравнително добрите демографски показатели на община Гърмен в сравнение с тези за страната и област Благоевград предполагат запазване устойчивото развитие на икономиката в района.

Факторите, които влияят за увеличаване числеността на населението във високите възрасти и водещи до застаряването му, са ниска раждаемост, сравнително високата продължителност на живота, миграцията на хора в активна възраст. От своя страна тези фактори водят до трайното установяване на демографски дисбаланс в съотношението младо / възрастно население.

Особено чувствителен е процент на миграцията на младото население насочена към по големите градски центрове, която за обл. Благоевград за 2021 г. е както следва:

Всекидневни трудови миграции

Регион / Област	Заети лица	Всекидневни пътувания от тях отиват на работа	Всекидневни трудови мигранти на 1000
------------------------	-------------------	--	---

		общо(бр.)	в същата област(бр.)	в друга област(бр.)	заети лица (‰)
България	2834834	400323	296060	104263	142,1
ЮЗР	948652	101945	55966	45979	107,5
Благоевград	127583	21119	18842	2277	165,5

Трудовата миграция на младите се обосновава от ограничените възможности за професионална реализация на територията на общината, поради което част от тях се изселват към по-големите населени места (Благоевград, София и др.) и извън страната. Налице е и ежедневна миграция – пътуване на населението извън границите на общината към някои други съседни общински центрове и областния център. Това механично движение е породено от по-добрите възможности за трудова реализация и по-високите доходи в тези места. То обаче не се отразява трайно върху броя на населението в общината, като близостта до Гоце Делчев и областния център има и благоприятен ефект върху запазването на една част от постоянно живеещото на територията на общината население, като му осигурява доходи без необходимост от промяна на местоживеенето.

Прегледът на разпределеното на населението в община Гърмен по възрастови групи показва, че нараства броят на хората на 60 и повече години, което е указание за процес на застаряване. Това, от една страна, ограничава възможностите за естествено възпроизводство на населението, а от друга – ограничава трудовия контингент на общината.

Като основни демографски проблеми за община Гърмен могат да бъдат посочени:

- ✓ Трудности при задържане на младото и активно местно население в общината
- ✓ Липса на професионално училище, което може да подготвя кадри за местната икономика;
- ✓ Намаляване на хората в трудоспособна възраст;
- ✓ Трудности при осигуряване на педиатрична здравна грижа и услуги в по-отдалечените села от общинския център;
- ✓ Недостатъчна устойчивост във времето на програмите за временна заетост;
- ✓ Ниско образователно ниво

Образователното равнище на безработните от областта се влошава. Най-висок е относителният дял на хората със средно и по-ниско образование, 91.17% от регистрираните лица от ромски произход, като с основно и по-ниско образование са 60.90%, което ги поставя в изключително неблагоприятно положение на трудовия пазар.

За намаляването на негативните темпове и посоката на спад в демографските показатели е необходимо да се предприемат пакет от различни мерки, както на национално, а така също на областно и общинско равнище. Рязко повишаване активността на бизнеса и институциите за по - успешно включване в разните оперативни програми и европейските проекти и финансови инструменти.

В тази връзка има приета Областна стратегия за интегриране на ромите в Благоевградска област (2012-2020). Стратегията задава насоките за изпълнение на политиката за социална интеграция на ромите на областно ниво и е приета в изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020)

1.8. Промисленост и строителство

Югозападния регион е най-динамично развиващия се икономически район в страната, допринасящ за половината от произведения национален БВП, но неговото разпределение е крайно неравномерно, което е в резултат от значителна разлика в жизнения стандарт в София и в останалите населени места от ЮЗР. Равнищата на БВП на човек от населението в съставните области на региона продължават да бъдат между 2 и 4 пъти по-ниски спрямо тези за област София (Столична община).

Като цяло икономиката в община Гърмен е с ниска конкурентоспособност и слаба аграрно-промишлена структура. Голяма част от местното население е заето в селското стопанство (52.6 %), от които в тютюнопроизводството 17.7 %, в индустрията са заети 42 % от трудовите ресурси.

Местната индустрия е доминирана от леката промишленост и в частност шивашката и обувната промишленост, а развитието на добивната промишленост е свързано предимно с възможностите за добив на облицовъчни материали в района на селата Крушево и Долно Дряново, лигнитни въглища (Мина "Канина", с. Балдево) и кизелгур (с. Гърмен), както и добив на дървен материал.

Сферата на услугите е представена от туризма и търговията, предимно с местно значение.

Кризата в резултат на пандемията от COVID-19 и динамичната международна обстановка, постави редица предизвикателства пред промишлеността на територията на община Гърмен, свързани с нарушени доставки на суровини, материали, проблеми с транспорта, недостиг на персонал и необходимост да се работи при спазване на строги епидемични мерки.

Въпреки това, благодарение на доброто си географско разположение, мекия климат, природните дадености и наличната суровинна база, стопанските субекти развиват устойчиво стопанската си дейност.

Лицето на бизнеса на територията на общината се определя от микро и малките предприятия - икономически дейности (A21) с направление лека промишленост (основно производство на облекло, текстил, трикотаж. На територията на община Гърмен липсват големи и средни предприятия, но въпреки това тенденцията за бавно нарастване броя на зетите в стопанската дейност бележи ръст съпоставим с този на областния център

Така общият брой на предприятията в община Гърмен в ериода 2015-2019 г. се увеличава с 68, като доминиращи са предприятията в сектора на услугите - 335. или 72.2% от всички предприятия на територията на общината.

Област/ Община	Групи предприятия според заетите в тях лица	2015	2016	2017	2018	2019
Област Благоевград	Общо предприятия	19383	21023	21547	21907	21840
	Микро до 9 заети	18081	19695	20156	20509	20405
	Малки от 10 до 49	1090	1116	1182	1193	1227
	Средни от 50 до 249	190	192	190	185	188
	Големи над 250	22	20	19	20	20
Община Гърмен	Общо предприятия	395	412	422	432	463
	Микро до 9 заети	376	385	397	403	431
	Малки от 10 до 49	15	23	20	25	-----
	Средни от 50 до 249					
	Големи над 250					

Разпределението на предприятията по икономически сектори е както следва:

Година	2015		2016		2017		2018		2019	
Мярка	бр.	%	бр.	%	бр.	%	бр.	%	бр.	%
Селско, горско и рибно стопанство	28	7.0	28	6.8	35	8.3	40	9.2	39	8.4
Индустрия	51	12.9	56	13.6	64	15.2	72	16.7	66	14.3
Услуги	309	78.2	322	78,1	316	74.5	316	73.1	335	72.

Заетите лица в нефинансовите предприятия в община Гърмен спрямо тези в областния център са както следва:

Година	2015	2016	2017	2018	2019
Обл. Благоевград	85715	88255	89469	88399	88518
Община Гърмен	1634	1810	1814	1849	1632
Дял на общината към областта	1,9	2,1	2,0	2,1	1,8

Източник: Национален статистически институт

Данните за броя на заетите лица говорят, че област Благоевград като част от Югозападния район също отбелязва тенденция на растеж, която обаче е с много ниски стойности в следствие на продължаващата рецесия, щетите от коронавирус пандемията, ниската производителност и конкурентоспособност на регионалната икономика, особено на МСП, което продължава да бъде основен проблем за област Благоевград.

Допълнителни фактори, които блокират развитието на областта, са влошеното демографско развитие и негативните процеси на пазара на труда.

Икономическата ситуация в община Гърмен се намира в пряка зависимост от наличните местни ресурси, историческо развитие, местоположение, транспортни връзки, макроикономически условия, активност на местното население и администрация и др. В този аспект благоприятните фактори за развитие икономиката на община Гърмен са свързани с :

- ✓ Богатите природни ресурси с потенциал за развитие на туризъм и земеделие;
- ✓ Липсата на големи и средни предприятия което обезпечава ненакърнена околна среда;
- ✓ Добра пътна инфраструктура и близост до република Гърция, което осигурява възможности за развитие на туризма и обезпечаване на външен пазар за местната продукция

В периода 2015-2019 г. най-голям ръст на произведената продукция, се наблюдава през 2019. Приносът на общинската икономика към областната е много нисък – по-малко от 1%.

Стопанската дейност в общината се представлява главно от добива и първичната преработка на нерудни изкопаеми като, скалнооблицовъчни материали (гнайси) в района на селата Крушево и Долно Дряново, лигнитни въглища (Мина "Канина", с. Балдево) и кизелгур (с. Гърмен), преработвателната промишленост включваща шивашка, обувна и хранително-вкусова, която се развива предимно в микро предприятия за производители на хляб и хлебни изделия, безалкохолни напитки, дърводобив, строителство, производство на електрическа енергия , предоставяне на услуги за населението свързани с доставка на ток, вода, горива и др.

Разпределението на фирмите по населени места е както следва:

<i>Населено място</i>	<i>Бр. регистрирани фирми</i>	<i>Населено място</i>	<i>Бр. регистрирани фирми</i>
Балдево	17	Лещен	26
Горно Дряново	73	Марчево	34
Гърмен	207	Огняново	145
Дебрен	142	Ореше	4
Долно Дряново	42	Осиково	29
Дъбница	111	Рибново	106
Ковачевица	17	Скребатно	17
Крушево	9	Хвостяне	46

Структуроопределящ за общината е сектора на услугите, който осигурява около 30 % от приходите.

В този сектор попадат както отрасли с обслужващ характер, така и тези свързани с публични които действат на пазарен принцип.

В третичния сектор от най-голяма значимост за община Гърмен са дейностите в отрасъл „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети" в които са

регистрирани 173 стопански субекта или 37,3% от предприятията в общината. В тях са ангажирани 371 души или 22,7% от заетата работна ръка.

Следва, отрасъла „Хотелиерство и ресторантьорство“ със заети 317 души или 19,4% от работещите и който в последните години се изиявява като най-адаптивен към съвременните условия. Развитието му е в посока подобряване мястото му в икономическия комплекс на общината, което се потвърждава и от растежа му икономическите му показатели на местно ниво.

Тенденцията за последните години е бавното нарастване на общата численост на стопанските единици, както и нарастване на нетните приходи от продажби. Растеж има и в разходите за ДМА. По отношение на разходите за придобиване на ДМА, може да се изведе заключението, че бизнесът се грижи да обновява оборудването си и подобрява конкурентоспособността си.

Състоянието на околната среда е определящ фактор за качеството на живот на дадена територия. То рефлектира върху всички стопански дейности в т.ч. туризъм, транспорт, земеделие, индустрия, промишленост, енергетика и др.

Близостта на ГКПП "Илинден", подобрява експортните възможности и допринася за привличане на външни предприемачи и капитали. Географската близост, исторически установените връзки с Гърция, както и активната политиката на местните власти, способстват за по - значителен приток на чуждестранни инвестиции в трикотажната и обувната промишленост. Новите инвестиции успешно се интегрират с местната икономика и създават положителен стимулиращ ефект – откриване на нови работни места и намаляване на безработица в района.

Реализирането на енергийната политика през 2021 г., се очаква да даде отражение върху заетостта и през новия програмен период поради насочения поток от инвестиции към ключови области в т.ч. подобряване на енергийната ефективност, модернизиране и разширяване на енергийна инфраструктура и изграждане на нови генериращи мощности, за което способства високия енергиен потенциал на речните течения на територията на общината.

Въпреки изградения много добър имидж на община Гърмен като място с благоприятна бизнес атмосфера, все още остават нереализирани възможности за по добро използване потенциала на местните ресурси.

Според извършеното категоризиране на областите и общините според гъстотата на общинската пътна мрежа (км/кв км) общината попада в 2^{-ра} група.

Гъстота км/кв км	Ниска -под 0,1- 0,10	Под средна 0,11 - 0,15	Средна 0,16 - 0,20	Над средна 0,21 - 0,30	Висока 0,31 - над
Група	5	4	3	2	1
Обл. Благоевград			0,18		
Община Гърмен				0,239	

Източник: Социално-икономически анализ на районите в Република България Трети етап

В тази връзка Общината полага много сериозни усилия за подобряване на общинската пътна мрежа, като ключов фактор за развитие на бизнеса.

По данни на ОПУ Благоевград общата дължина на цялата пътна мрежа на територията на общината - републиканска и общинска възлиза на 93 км, при следното разпределение:

- Обща дължина на пътната мрежа – 93 км – в т.ч.;
- Републикански /третокласни/ пътища – 37 км - 40,1%;
- Общински /четвъртокласни/ пътища – 56 км - 59,9%.

Част от общинската пътна мрежа в общината е в лошо състояние и не отговаря на изискванията за сигурен и бърз транспорт. Основна причина за това произтича от недостатъчните средства за ремонт и инвестиции, които се влагат в нея. Предвид много високата капиталоемкост за поддръжката на пътна инфраструктура община Гърмен не е в състояние да осигури собствено финансов ресурс. Това налага изискването му от Републиканския бюджет, което е обичайната практика на малките общини у нас.

Като прогноза за бъдещото развитие на икономиката на общината може да се приеме, че за туризма са налични най-много предпоставки за динамичен растеж, което се обуславя от природните и културни дадености, както и съхранените и постоянно обогатяващи се местни традиции. През 2020 г. община Гърмен е обявена за най-бързо развиващата се туристическа дестинация в страната.

Проблемите пред местната икономика произтичат основно от:

- ✓ Амортизирани ДМА и много висока цена за доставката на ново оборудване, технологии ной-хау;
- ✓ Високи нива на миграция на младите и образовани кадри и специалисти;
- ✓ Значително по-ниско ниво на заплащане в местните предприятия
- ✓ Липса на средни и големи предприятия
- ✓ Лисата на чужди инвеститори поради недостиг на обучен персонал

За намаляване негативното въздействие на съществуващите проблеми върху развитието на икономиката в общината свеж финансов ресурс позволяващо разширяване на стопанската активност може да бъде осигурен чрез следните оперативни програми:

✓ „Развитие на регионите“ за периода 2021-2027 г.- Инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата активност, енергийната ефективност, градската мобилност и сигурността в обществени пространства

✓ Изпълнението на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК) 2014–2020 г. допринася за повишаване конкурентоспособността чрез развитие на иновациите, предприемачеството, капацитета за растеж на малките и средни предприятия (МСП), енергийната и ресурсната ефективност на предприятията, както и индиректно за създаването на качествени и устойчиви работни места. Предстои обявяването на нови процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ в рамките на инструмента на ЕК REACT-EU с цел да се ускори възстановяването на МСП от социално-икономическите последици от пандемичната криза, да се засили способността им за растеж.

✓ През 2022 г. ще продължи и реализацията на мерки по Закона за насърчаване на заетостта в малките и средните предприятия. В изпълнение на разпоредбите в закона на безработни лица регистрирали микро предприятие бе увеличен размера на предоставяните средства за разходи по одобрен бизнес проект за започване на стопанска дейност.

✓ През 2022 г. ще се изпълнява операция „Подкрепа за устойчив бизнес“, която цели да предостави подкрепа чрез достъп до услуги за бизнес развитие на предприятия (вкл. самонаети лица), създадени и подпомогнати в рамките на операции и мерки за насърчаване на предприемачество и стартиране на самостоятелен бизнес по ОП РЧР 2014 .

Кадидадстването по оперативните програми ще спомогне за привличане на нови инвестиции от страната и чужбина. Утвърдилото се българо-гръцко сътрудничество съдейства за по-близка синергия в икономиката, в социалната политика и културната дейност между двете съседни държави и утвърждава имиджа на региона в международен аспект

1.9. Селско стопанство

Селското стопанство заема водещо място в икономиката на общината, а растениевъдството се явява главен селскостопански подотрасъл. Природно-климатичните условия в региона благоприятстват производството главно на зеленчуци и овощни култури, слънчоглед, технически и фуражни култури. Преобладаващо планинския релеф и почвено-климатичните условия определят приоритетно място при културите на тютюна, картофите и царевичата за силаж

Освен за тях територията на общината предоставя благоприятни условия и за отглеждането на пшеница, царевича за зърно, тритикале, домати, краставици, пипер, десертно грозде, дини, пъпеши, ягоди, както и на трайни насаждения, цветя и билки, чието производство е концентрирано при равнинните терени.

Селскостопанската политика на Гърмен е ориентирана към пълноценно използване на наличната земя, която е определящ фактор в структурата на местната икономика.

По баланса на земеделските земи на територията на община Гърмен на отчет се водят:

- ✓ Общ селскостопански фонд- 96 763 дка в т.ч.
- ✓ Обработваеми земи 68005 дка , от които поливни 14 489 дка
- ✓ Трайни насаждения – 1099 дка.
- ✓ Ливади – 15310 дка.
- ✓ Пасища , мери 19136 дка

Броят на земеделските производители и животновъди на територията на община Гърмен за последните години се движи в следните граници:

<i>Предмет на дейност</i>	<i>2013/ 2014 г.</i>	<i>2014/ 2015г.</i>	<i>2015/ 2016г.</i>	<i>2016/ 2017г.</i>	<i>2017/ 2018г.</i>	<i>2018/ 2019г.</i>
---------------------------	--------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------

Земеделски стопани – общ бр.	492	528	516	466	415	340
в т.ч. животновъди- бр.	138	164	208	189	172	139

Източник: Областна Дирекция „Земеделие“ – Благоевград

Селскостопанското производство е съсредоточено главно в отглеждането на висококачествени ориенталски тютюни. Тютюна е основната и най-рентабилна култура, която определя облика и характера на селското стопанство в общината. Поради подходящите почвено-климатични условия за развитието му той ще остане основна култура и за в бъдеще. Към момента тютюнът осигурява и основните приходи в сектора, кето е свързано и със значителния брой на производителите му, въпреки стремежа за намаляване площите с тютюн и внедряване на алтернативни култури. През последните години се наблюдава увеличение на засетите с тютюн обработваеми площи, както и развитие на алтернативно земеделие – създаване на овощни градини, насаждения от ягоди, малини и други.

Настъпващите климатични промени в последните десетилетия регистрират траен ход на покачване на средните годишни температури с което се отваря възможността за промишлено отглеждане и на по- топлолюбиви селскостопански култури.

Това се отчита и чрез Общинския план за развитие който пренася националните приоритети на местно ниво и спомага за развитие, свързано с повишаване на конкурентоспособността, заетостта и внедряването на нови практики.

Плана залага като приоритет 1.1 - Насърчаване развитието на селското стопанство, като основен отрасъл в местната икономика и оказва подкрепа за по-висока професионална квалификация и информираност на земеделските производители, подпомага производителите с пазарна информация и контакти за реализация на земеделските продукции.

Приоритет 1.2 – насърчава предприемачеството за създаване на микро и малки фирми за преработка на селскостопанска продукция, чрез рекламиране на възможностите за създаване на преработвателни предприятия, осъществяване на комуникации между производители и преработватели на земеделска продукция.

Приоритет 1.3 - Привличане на външни инвестиции в биологични производства и на такива свързани с оползотворяване на отпадъци от селското стопанство с което се намалява негативния товар върху околната среда.

Като проблем пред селскостопанското производство в района се очертава намаляващата годишната сума на валежите минимума на която съвпада с вегетационния период на повечето култури. Това прави по- остра необходимостта от изкуствено напояване. Към момента поливните площи в общината възлизат на около 14500 дка. Наличните поливни съоръжения обаче са силно амортизирани и се нуждаят от реконструкция и ремонт, което изисква значителен финасов ресурс.

На национално ниво се посочва, че социално-икономическото развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляването на бедността, социалното включване и по-доброто качество на живот са сред целите на политиката в селското стопанство, прилагана чрез изпълнението на Програмата за развитие на

селските райони. Към момента на територията на общината все още няма изграден пазар за селскостопански стоки, на който местни производители да предлагат продукцията си. Инициативата може да бъде реализирана, чрез привличане на средства по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства и подмярка 6.4 „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“ от Програмата, по които е заложен индикатор „създаване на заетост“ Тя спомага за създаването нови работни места свързани със дейности базирани на гостопанските и селскостопански ресурси в района.

През програмния период 2014–2020 г. по прилагания чрез ПРСР подход „Водено от общностите местно развитие“ (ВОМР, който продължава действието си до 2023 г.,) могат да се сключат споразумения за изпълнение на стратегии за ВОМР от местни инициативни групи (МИГ) от територията на цялата страна. Стратегиите включват различни мерки за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР).

Животновъдството в общината е слабо развито въпреки благоприятните природно - икономическите условия. То е съсредоточено в значителен брой стопанства в които се отглеждат малко на брой животни. Във всички населени места на община Гърмен има изградени малки стопански дворове за отглеждане на едър и дребен рогат добитък. Това от една страна възпрепятства въвеждането на високопроизводителна механизация, която да предаде индустриален характер на сектора. Като основен проблем за разрастване на животновъдството може да се изтъкне остарелият сграден фонд с неотговарящи на съвременните изисквания условия за отглеждане на животните. Това води до влошена хигиена и качество на произвежданата продукция и намалява продуктивността. От друга страна обаче дребното животновъдство е предпоставка за по-екологичния характер на дейностите.

Като подотрасли са застъпени основно говедовъдството и овцевъдството. За последните няколко години може да се каже, че се наблюдава известна устойчивост на няколкото малки семейни ферми, преди всичко за отглеждане на преживни животни и в по-малка степен на свиневъдството.

Броя на обектите и на отглежданите животни в общината в периода 2017-2019 се движи в следните граници:

<i>Видове животни</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Говедовъдни обекти	595	596	596
Говеда- общо	3328	3000	2450
Биволовъдни обекти	0	0	1
Биволи – общо	0	0	25
Овцевъдни обекти	159	135	135
Овце общо	6987	7500	6900
Козевъдни обекти	277	178	128
Кози общо	1546	1600	723

Обекти за еднокопитни	897	897	897
Еднокопитни – общо	944	944	944
Обекти с регистрирани коне	172	172	172
Регистрирани коне-общо	219	219	219
Обекти с работни коне	476	476	476
Работни коне –общо	476	476	476
Обекти с други еднокопитни	249	249	249
Магарета – общо	170	170	170
Мулета – общо	79	70	79
Задни дворове –птици	800	800	800
Птици – общо	6200	6200	6200
Птицевъдни обекти пуйки за уговяване	0	1	1

Източник: Областна Дирекция „Земеделие“ – Благоевград

Потенциал има за разрастване на зайцевъдството, което може да се насърчава във връзка с качествата на тяхното месо и търсенето му на Европейските пазари, както и на промишленото рибовъдство и аквакултурите.

За да се постигнат по – високи нива на животновъдството през новия планов период, е необходимо на фермерите да се окаже по - сериозна подкрепа чрез предоставяне на информация за съществуващи добри практики, техническа помощ и финансови ресурси за инвестиции в животновъдството и особено за управление на отпадъците които се генерират при него. ОПООС залага насърчаване прилагането на екологосъобразни практики в селското стопанство и производство на екологично чиста селскостопанска продукция.

1.9. Туризм

Предвид концентрацията на антропогенни и природни ресурси община Гърмен притежава значителен потенциал да развие атрактивно туристическо предлагане, кето да заеме водещо място в местната икономика и да утвърди Общината като вълнуваща туристическа дестинация, както на вътрешния, така и на международния туристически пазар.

Районът на община Гърмен е населен от дълбока древност. Извършените досега проучвания показват многобройни останки от праисторически селища и археологически паметници от римската, раннохристиянската и средновековната култури. Разкритите археологически и културни ценности определят територията като уникална с възможността при нея да бъде проследена хилядолетната цивилизация на Западните Родопи.

Вобхвата на общината се намират още Ландшафтно - историческият парк "Градище", римската крепост Никополис ад Нестум - най-голямото антично селище в

долината на р. Места, мегалитна структура в близост до с. Ковачевица, известна като „Цареви порти“, останки от късноантична и средновековна крепост, известна и като Свети Архангели при с. Дъбница, която е обявена за паметник на културата с национално значение, музея в Скребатно, който е създаден от инициативен комитет от селото.

Самото с. Ковачевица е обявено за исторически и архитектурен резерват с Разпореждане на МС No 89 от 02.09.1977 г. и отстои на 15 км северно от общинския център;

На 7 км. от с. Гърмен е село Лещен отличаващо се със своята характерна архитектура;

Северно от село Огняново има топли минерални извори и изграден модерен балнеологичен център;

Интересна туристическа дестинация е и каньоновидния пролом в долното течение на река Канина;

Освен това територията е с много добра пътна обвързаност позволяваща развитие на туризма. През землищата на община Гърмен претминават:

Главната пътна артерия в общината е републиканския път III-197 - Гоце Делчев → Сатовча → Доспат и републикански път III-1905 - Господинци → Огняново → Гърмен → Дъбница → Абланица, които свързват общината със съседните общини, областния град и други пътища от националната пътна мрежа.

От особено важно значение за социално-икономическото развитие на общината е връзката с републиканския път II-19 Симитли → Разлог → Гоце Делчев → Драма която създава предпоставки за активно развитие на туризма , особено след откриването на ГКПП „Илинден“, респективно наличието на директна връзка с Гърция.

Републиканските пътища на територията на общината са с обща дължина от 37,2 км и включват:

- Републикански път III -197- Гоце Делчев → Долно Дряново →-Сатовча → Доспат→ Борино → Тешел → Настан → Девин
- Републикански път III -1905 - Добринище → Господинци → Балдево→ Огняново → Марчево
- Републикански път III -1972 - Дъбница → Хвостяне → Блатска→ Абланица → Вълкосел → Фъргово → Сатовча → Доспат

Общинската пътна мрежа с обща дължина 55,6 км свързва общинския център с останалите населени места в общината и включва:

- Общински път BLG1110 - / III-1905 - Огняново→ Огняново → Скребатно → Рибново → Марчево;
- Общински път BLG1111 - / BLG1110 - Огняново → Рибново → Градски бани
- Общински път BLG1112 - / III -1905 - Марчево → Лещен →Горно Дряново → Ковачевица
- Общински път BLG1113 - /III-197 → Крушево → Орешец

- Общински път BLG1119- /III-1905 - Гърмен → п.к. III-197
- Общински път BLG2114 - /III-197 - Гоце Делчев → Сатовча
- Общински път BLG2117 - /BLG2118 - п.к. III-197
- Общински път BLG2118 - /111-197 - Гоце Делчев → п.к. 111-1905

Община Гърмен има потенциал за развитието на различни видове туризъм, като екотуризм, културно-познавателен, селски, бизнес туризъм.

На основата на природните дадености в общината и региона могат да се развият следните разновидности:

- Излетен туризъм
- Ловен и риболовен туризъм
- Фототуризм
- Екотуризм
- Спортен туризъм
- Балнеотуризм
- Ваканционен туризъм

Защитените зони „Родопи Западни“ , „Западни Родопи“, „Река Места“ и „Места“, резерватите „Тъмната гора“ и „Конски дол“, ЗМ „Беслет“ и природните забележителности „Козия камък“ и „Каялийски скали“ минералните извори при с Огняново, архитектурно-историческите резервати селата Ковачевица и Лещен, както и реновираната и новоизградена туристическа инфраструктура в селата Балдево, Горно Дряново, Крушево, Скребатно, Лещен, Марчево, Ковачевица, Огняново, Гърмен предоставят изключително богата база за развитие на туризма, който към настоящия момент е с недостатъчно проявление, въпреки всички благоприятни дадености на района - мек климат, спокойни места със живописна панорама, изключително биоразнообразие включващо повече от 330 вида висши растения, много български и балкански ендемити. Значително е представителството на локалните ендемити - естествения елемент за създаване на тематични екопътеки с изграждане на необходимите заслони, беседки кътове за отдих и др.

Селският туризъм има потенциал за развитие поради наличието на необитавани къщи, запазили автентичността си и типичния облик във всяко населено място. На национално ниво прави впечатление, че в последните години се забелязва инвеститорски интерес към селата, които имат потенциал за развитие и на друг вид туризъм, като воден, риболовен, културно-исторически.

Културно-познавателният туризъм дава възможност на посетителите да придобият познания в областта на традициите, навиците и обичаите на местното население, да се докоснат до паметници, които датират от различни епохи и свързани с определени периоди от Българската история.

В условията на извънредно положение и извънредна епидемична обстановка в страната туризма е един от най-силно засегнатите икономически сектори. Основен приоритет на Министерството на туризма е утвърждаване доверието и налагане на положителния имидж на България като безопасна, сигурна и предпочитана туристическа дестинация, предлагаща условия, разнообразие и висококачество на туристическия продукт през четирите сезона.

През 2021 г. ще продължи изпълнението на Актуализираната Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България за периода 2014-2030 г. В нея са отчетени спецификите на заетостта в сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“ (сезонност, най-ниското заплащане от всички икономически сектори, демографски и образователни характеристики на заетите и др.).

За региона има разработена Маркетингова стратегия за развитие на селския туризъм в трансграничния регион на България и Македония изготвена в рамките на проект "Повишаване на конкурентоспособността на регионалния туризъм чрез подкрепа на развитието на селския и културния туризъм в трансграничния регион на България и Македония"

Проектът е съвместна инициатива на Центъра за развитие и промоция "Промо Идея" - Струмица, Македония и сдружение "Съвремие" - Сандански, България. Финансирането на проекта е осигурено от ИНТЕРРЕГ-ИПП за трансгранично сътрудничество България - Македония (CCI Number: 2014TC16I5CB006)

В тази връзка ръководството на община Гърмен прилага конкретни мерки за развитие на човешките ресурси в туристическия сектор с което се цели постигането на устойчивост в туризма на територията на общината изразяващи се в:

- Рекламирање на природните дадености и наличното биоразнообразие.
- Активна местна политика в опазването и обогатяването на околната среда.
- Развитие на партньорства с МОН, висшите учебни заведения и туристическия бизнес с цел осигуряване на кадри с познания в областта на устойчивото развитие на туризма.
- Провеждане на регулярни проучвания чрез бюрата по труда (общинско и регионално) на потребностите от работна сила в туризма

В условията на пандемия на COVID-19, настъпиха значителни изменения в очакванията за развитието на туризма в България през 2021 г. Към новите реалности е адаптирана и Годишната програма за национална туристическа реклама, чиито основни цели включват развитие и задълбочаване на сътрудничеството с българския туристически бизнес, браншовите асоциации и организации, общински администрации, медии и други ангажирани със сектора страни; реализиране на промоционални кампании и позиционирането на специализираните видове туризъм, които могат да се практикуват през четирите сезона на годината.

Социално-икономическите последици от пандемията на COVID-19 се отразиха и върху предприятията в областта на туризма и свързаните с тях услуги, като ги поставиха пред съществен риск от преустановяване на дейността им и освобождаване на персонал. В рамките на ОП "Иновации и конкурентоспособност" по проект „Подкрепа на предприятия, регистрирани по Закона за туризма като туроператор или туристически агент, за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“ ще се подпомагат за срок от 18 месеца микро, малки и средни предприятия за дейности, необходими за преодоляване на недостига на средства или липса на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19.

Предвид наличните природни дадености, благоприятно географско положение добрата транспортна обвързаност, както и ангажиментите на държавата за подпомагане на бранша, разработването на общинска програма за развитие на туризма би се отразило благоприятно върху възможностите за привличане на външно финансиране и активизиране на местния бизнес в този стопански сегмент.

II. Данни и информация за околната среда по компоненти

Настоящата общинска програма за опазване на околната среда (ОПООС) се изготвя в отговор на обществената потребност от осъществяване на планова, открита и предсказуема политика в областта на околната среда.

При изготвянето на ОПООС е взето предвид състоянието на отделните компоненти на жизнената и околната среда с което програмата се превръща в превантивен инструмент за идентифициране и оценяване на евентуалните въздействия върху околната среда и човешкото здраве, както от наличните производства, а така също и при реализацията и въвеждането в експлоатация на нови инвестиционни предложения във всички отрасли на икономиката и развитието на инфраструктурата при отчитане на евентуалния кумулативен ефект от отделните емитери.

Като цяло съществуващите географски и икономогеографски фактори на територията са благоприятни за запазването на чиста околна среда. Съчетаването на планински терени с речни долини придава специфичен облик на красивата местна природа и подобрява взаимодействието на отделните компоненти за установяването на богата и хармочнична околна среда.

2.1. Атмосферен въздух

Атмосферните процеси се подразделят на физични и химични, като и двата вида могат да протичат едновременно по сложни и взаимно-зависими начини. Физичните процеси на пренос чрез ветровете, формирането на облаци и валежи, влияят силно върху качеството на въздуха в даден регион.

Метеорологичните характеристики са в тясна връзка с разпространението на замърсителите в атмосферния въздух. Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството изхвърляни газове от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

Мониторинг за замърсяването на въздуха в община Гърмен се извършва от РИОСВ – Благоевград. Качеството на атмосферния въздух се наблюдава от Регионална лаборатория, която извършва периодичен емисионен контрол. Наблюдаваните показатели за качеството на атмосферния въздух са: серен диоксид, азотен диоксид, азотен оксид, озон, въглероден оксид, оловни аерозоли, общ прах и сероводород, амоняк, метанов и въглеродороди, неметанови въглеродороди. Съгласно районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (чл.30, ал.1 от Наредба No 7 на МОСВ) община Гърмен попада в “райони, в които нивата на един или няколко замърсителя са между съответните горни и долни оценъчни прагове”, поради което на територията на общината няма изграден стационарен пункт за непрекъснат мониторинг

върху качеството на атмосферния въздух (КАВ) към Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС).

Най-близко разположената автоматична измервателна станция (АИС) за контрол на КАВ е тази в Благоевград въведена в експлоатация от 01.01.2008 г, съгласно Заповед No РД-264 от 28.03.2007 г. на Министъра на околната среда и водите, която е градски фонов пункт, разположен в застроената част на града, без преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.

Съгласно чл.4, ал.1 на ЗЧАВ поради много доброто екологично състояние на общината на нейната територия не са извършвани периодични измервания на нивата на основните показатели, характеризиращи КАВ в приземния слой (най- актуалното измерване е от 2006г.). Въпреки това предвид установени превишения на някои от показателите в други сходни общини и завишаването на критериите за КАВ на Национално и Европейско ниво би могло да се очаква предимно през зимния сезон (отоплителния), че при специфично стечение на климатичните условия (инверсии) би могло да възникне временно замърсяване на праговата стойност за средноденоношната норма за опазване на човешкото здраве по показател фини прахови частици – ФПЧ_{10} .

У нас за оценка на възможното замърсяване на въздуха се използва понятието "Потенциал на замърсяване на атмосферата" (ПЗА).

Установено е че, върху разпространението на замърсителите, постъпващи в атмосферата влияние оказват метеорологичните фактори. От тях зависи разпределението им по вертикала и хоризонтала, а също температурата и влажността на въздуха, динамичната и термична стратификация, валежите облачността, полето на налягане (баричните системи) и др.

Така например вятъра се явява основен фактор, който обуславя преноса и разсейването на замърсителите.

Въз основа на скоростта на вятъра се различават четири степени определящи потенциала за разсейване на замърсителите. Определя се на база случаите на вятър със скорост над 1м/с./ год, като :

- ✓ I –^{ва} степен - с нисък потенциал - 0-25%
- ✓ II –^{ра} степен – със среден потенциал - 26-50%;
- ✓ III –^{та} степен – с висок потенциал - 51-75%;
- ✓ IV –^{та} степен – с много висок потенциал - 75-100%.

По този показател общината се характеризира със среден потенциал за разсейване на замърсяванията, тъй като 35 % от дните през годината са със средна скорост на вятъра 0,8 м/сек., т.е. под критерия 1 м/с.

Състоянието на приземния атмосферен слой също така е свързано с киселинните дъждове, преноса на прахови частици, химически замърсители и др. които влияят върху другите компоненти на околната среда – води, почви, биоразнообразие и оказва пряко въздействие върху климатичните промени.

Замърсяването на въздуха освен на околната среда, вреди и на човешкото здраве. В Европа емисиите на много замърсители на въздуха спаднаха значително през последните десетилетия, което доведе до подобряване качество му на континента.

Въпреки това концентрациите на замърсителите са все още прекалено високи, поради което проблемите с качеството на въздуха остават. Значителна част от населението у нас живее в зони, където се наблюдава превишаване на допустимите норми особено в общинските и областните центрове. Замърсяването с озон, азотен диоксид и прахови частици (ПЧ) създава сериозни рискове за здравето. Излагането на тези замърсители редовно или при върхови концентрации упражнява различно по своята сериозност въздействие — от смущения на дихателната система до преждевременна смърт.

Подкиселяването което е резултат от киселинно отлагане на съединения с наднормено съдържание на сяра и азот за територията на общината е с ниско представяне и се увеличава през зимния сезон, когато редица домакинства ползват въглища за отопление. В последните 2 год. с преустановяване на производството и предлагането на брикети съдържанието на серни съединения в атмосферата значително намаля.

Еутрофикацията - екологичен проблем, причинен от въвеждането на прекалено много хранителни вещества в екосистемите, отбелязва по-малък напредък. Зоните на чувствителните екосистеми, засегнати от прекомерното съдържание на азот в атмосферата също бележи спад през последните години.

При излагане на високи концентрации на озон се причиняват щети на селскостопанските култури. Проучванията сочат, че повечето култури са изложени на концентрации на озон, които надхвърлят дългосрочната цел на ЕС, за защита на растителността.

Известно е, че качеството на въздуха невинаги се подобрява пропорционално на общия спад на антропогенните емисии. Причините за това са различни и влизат в различни взаимодействия помежду си, кавъвто например е преноса на дълго разстояние на замърсители от други общини, държави, дори и континенти, като вулканичните изригвания, прашните бури и др.

Климатичните условия оказват значително влияние върху КАВ. За района на община Гърмен са характерни неблагоприятни фактори като топографски особености и климатични условия, влошаващи разсейването на локално емитираните замърсители и водещи до регистрацията на високи концентрации. Неблагоприятните метеорологични условия рефлектират силно върху ниско емитиращите източници – транспорт (сцелогодишно действие) и битово отопление (със сезонно действие и в пряка зависимост от температурата на околната среда).

Опазването на атмосферния въздух е проблем, който ще доминира в политиката на ЕС и през следващите години. Това изисква задълбочени промени в националните и местните политики, като разнообразие на мерки, действия и практики в различните области.

Дългосрочната цел на ЕС е да се постигнат нива в чистота на въздуха до стойности, които не водят до рискове за човешкото здраве и околната среда. ЕС действа на много равнища за намаляване замърсяването на въздуха: посредством законодателство, сътрудничество с отраслите, отговорни за замърсяването на атмосферата, както и с международни, национални и регионални органи и неправителствени организации. Политиките на ЕС си поставят за цел да намалят излагането на замърсен въздух чрез намаляване на емисиите и установяване на норми и

целеве стойности за качеството на въздуха. В края на 2013 г. Европейската комисия прие пакет документи за качеството на въздуха, включително нови мерки за намаляване на замърсяването му.

Европейската агенция за околната среда (ЕАОС) е центърът с данни за замърсяването на въздуха на Европейския съюз. ЕАОС подпомага прилагането на законодателството на ЕС, свързано с емисиите в атмосферата и качеството на въздуха. Също така Агенцията съдейства за оценка на политиките на ЕС за разработването на дългосрочни стратегии за подобряване на качеството на въздуха в Европа.

При дейността си ЕАОС поставя ударение върху:

- осигуряване на публичен достъп до набор от данни за замърсяването на въздуха;
- документиране и оценка на тенденциите в замърсяването на въздуха и съответните политики и мерки в Европа;
- изследване на баланса и синергиите между замърсяването на въздуха и политиките в различни области, включително изменение на климата, енергетиката, транспорта и промишлеността.

По своята същност източниците на замърсяване заемат широк спектър от вещества, които са природни и антропогенни.

Определящи за територията на община Гърмен могат да бъдат серните и азотните съединения, някои органични и неорганични въглеродни съединения, тропосферен озон и прахови частици:

- **Серният диоксид (SO_2)** е един от най-често срещаните замърсители, изхвърляни при антропогенната дейност. Заедно с него в атмосферата постъпва и серен триоксид (SO_3), който повечето пъти се получава като вторичен замърсител. Главни източници на серни съединения е битовото отпление на твърдо гориво и биологичното гниене на органичната материя от обработваемите и горските площи. Към серните съединения се причислява и сероводородът (H_2S). Той е силно отровен и предимно с природен произход от анаеробно биогенно разлагане във влажните зони.
-
- **Азотните съединения** са резултат от високотемпературно изгаряне в двигателите с вътрешно горене. Азотните оксиди участват и във фотохимични реакции, при които се образуват вторични замърсители, като приеман озон и фотохимичен смог.
- **Неорганични въглеродни съединения** са въглеродният оксид (CO) и диоксид (CO_2). В атмосферата постъпват при непълно или пълно изгаряне на горивата и от анаеробното разлагане на организмите.
- **Въглероден диоксид** - концентрацията му се разглежда и в аспекта на основен парников газ и именно като такъв буди тревога. Според IPCC и Световна метеорологична организация (СМО) именно повишението на CO_2 е една от причините за наблюдаваното глобално затопляне. Това е и причината все повече изследвания да са насочени към изучаването му, към процесите свързани с CO_2 и възможностите за намаляване на концентрацията му в атмосферата.

- **Органичните въглеродни съединения**, замърсяващи атмосферния въздух, са различни хидрокарбони. Те постъпват от биологични процеси – гниене във влажни зони, изтичане на природен газ, горски пожари. Метанът (CH_4) е най-широко разпространеният органичен въглеводород. Доскоро не му се обръщаше голямо внимание, но напоследък се установи голямата му роля в парниковия ефект и подобно на CO_2 е сред най-цитираните причини за глобалното затопляне. Неметановите хидрокарбони имат важно значение за протичане на някои фотохимични реакции и образуването на приземен озон и фотохимичен смог.
- **Озонът (O_3)** е високо реактивен газ, който се образува в стратосферата (най-голяма е концентрацията между 25 и 35 км височина т.е. в озоносферата). Освен в озоносферата, съществува и озон в приземния слой на въздуха. Образува се при фотодисоциация на NO_2 . Озонът е опасен за човешкото здраве, поради токсичното си въздействие. Засяга имунната система и намалява устойчивостта към респираторни заболявания. Най-често на рисковото влияние на озона са изложени тези, които работят на открито и имат астматични заболявания.
- **Твърдите частици** се явяват замърсител, когато надминат определени норми за концентрации. Техен източник са различни природни и антропогенни процеси. Отчитайки сезона, през който у нас се регистрират най-много превишения на ПС за ФПЧ_{10} , може да се заключи, че замърсявания на територията на общината могат да се очакват само в урбанизираните ѝ части и , че основният източник на емисии на ФПЧ_{10} би се явило отоплението на битовите сгради.

Други източници на емисии на ФПЧ_{10} , които допринасят значително към общото замърсяване на АВ в общината са откритите кариери, транспорта и обработваемите площи. Като вероятни източници на емисии, които потенциално биха довели до генериране на вредни вещества в атмосферата могат да се посочат горските пожари, незаконното изгаряне на отпадъци в т.ч и такива от растителен произход – например от дървопреработващата или селскостопанската дейност, както и нерегламентираното изхвърляне и запалване на битови отпадъци.

Налчието на горепосочените замърсители при по-високи концентрации би могло да причини трайно увреждане на редица органи, започвайки от белите дробове, преминавайки през сърцето, достигайки до кръвоносната ни система и други.

Поради тези причини Стратегията по околна среда на Р. България насочва специално внимание, както към стационарните, а също и към мобилните източници на замърсяване на въздуха (организирани и неорганизирани) и ги подрежда сред приоритетните направления в опазването на околната и жизнената среда.

Липсата на големи промишлени предприятия емитиращи значителни замърсявания в околната среда на територията на община Гърмен на този етап не налагат изготвянето на Програма за управление качеството на атмосферния въздух.

Като главен замърсител на атмосферния въздух в района с целогодишно въздействие може да се посочи автомобилния трафик, нивото на емисиите от който са свързани, както с техническото състояние на МПС, а така също и със състоянието на пътищата. На национално, както и на месно ниво се наблюдава тенденция към увеличаване на емисиите на вредни вещества и замърсяването от транспорта.

Разрастването на автомобилните потоци, остаряването и износването на голяма част от моторните превозни средства, представляват неблагоприятна перспектива за влошаване на екологичните характеристики на въздуха в прилежащите на пътните артерии райони.

Гъстотата на пътната мрежа спрямо площта на общината е 0,239 км/км². Това е с 35,7% над средната за страната гъстота от 0,176 км/км² и показва сравнително добра транспортна обезпеченост на селищната система.

По данни на ОПУ Благоевград, републиканските пътища на територията на общината са с:

- Обща дължина на пътната мрежа - 92,8 км - 100% - от тях :
- Републикански /третокласни/ пътища - 37,2 км - 40,1%;
- Общински /четвъртокласни/ пътища - 55,6 км - 59,9%

Като цяло асфалтовата настилка на пътищата (републикански и общински) в община Гърмен е в незадоволително състояние и не отговаря на съвременните изисквания за сигурен транспорт. Изградените съоръжения (мостове, водостоци, подпорни стени и канавки) също са в недобро добро техническо състояние.

В тази връзка в Агенция „Пътна инфраструктура“ за одобрение са внесени допълнителни задания за извършване на ремонтни работи по следните обекти:

- ✓ “Изготвяне на Технологичен проект за обект: „Път НМ905“ (Добринище-Гоце Делчев)
- ✓ „Превантивен ремонт на Републикански път Ш-1905“(Добринище-Гоце Делчев)

Вътрешното транспортно обслужване на общината се осъществява от четвъртокласни /общински/ пътища, които свързват общинския център със съставните населени места в общината. Част тази мрежа също е в лошо състояние в т.ч. асфалтовата настилка, банкетните ивици и отводнителните канали, не отговарят на изискванията за безопасен и нискоемисионен транспорт. Като цяло общото състояние на общинската пътната мрежа е незадоволително и се нуждае от основна рехабилитация и подновяване - цялостно преасфалтиране, а в някои случаи е необходимо полагане на нова основа и цялостно преизграждане на пътя.

Основната причина за за недоброто състояние на общинската пътна мрежа произтича от невъзможността общината да осигури собствени средства за поддържане на пътната инфраструктура. Това обстоятелство изисква ръководството на общината да кандидатства за финансиране от европейските фондове и/или републиканския бюджет за реализацията на необходимите инфраструктурни проекти.

Наред с поддръжката на съществуващите общински пътища, за осигуряване безопасността на жителите на населените места и снижаване нивото на емисиите в населните места в дългосрочните планове на общината е заложено изграждането на следните обходи :

- На Републикански път Ш-1905 в участъка от начало с. Огняново до край с. Гърмен.
- На Републикански път Ш-197 в участъка между начало и край с. Долно Дряново.
- За развитие на туризма и предоставяне на допълнителни атракции за жителите и гостите на общината се предвижда изграждане на велосипедни алеи по направление Огняново → Марчево → Гърмен → Дебрен → Дъбница →

Хвостяне.

Така с оглед на съществуващата ситуация, основен акцент в опазването на атмосферния въздух трябва падне върху подобряването на транспортната инфраструктура на община Гърмен, което от своя страна е свързано с поддържане на съществуващите пътища, в това число за четвъртокласната мрежа - рехабилитация и подновяване, а там където е необходимо преасфалтиране, а в някои случаи и цялостно преизграждане на пътищата и техните принадлежности.

Към настоящия момент няма информация за дяловото участие на замърсяване с прах през годината, но независимо от това може да се предположи, че интензивността на замърсяването нараства, както по време на продължителните сухи периоди, а така също и през зимата когато се извършва опесъчаване на селищната пътна мрежа. Нивото на почистване на населените места (улично метене и миене) не е на нужното ниво, поради финансови причини, така, че за подобряване на състоянието му ще се търсят средства от външно финансиране, както за закуване на почистваща техника, а така също и за извършване на ремонтни дейности за подобряване състоянието на пътните платна.

Другия източник на замърсяване на атмосферния въздух е битовото отопление. На територията на община Гърмен са регистрирани 4488 жилищни сгради, от които обитавани са 3686. За тяхното отопление се използва преди всичко дървесина, която по отношение на въглеродните емисии се явява климатично неутрална.

В тази връзка настоящата програма предвижда единствено засилване на контрола с цел изпълнение на разпорежданията на Наредба No 6 от 7 октомври 2019 г. за изискванията и контрола върху дървесината, която се използва за битово отопление.

За опазване чистотата на атмосферния въздух в населените места съгласно приетите у нас изисквания по Наредбата дървесината, използвана за битово отопление, трябва да отговаря на следните условия:

1. да е суха;
2. да не е обработвана повърхностно с бои, лакове, смоли и лепила;
3. да не е импрегнирана или да е претърпяла друга химична обработка;
4. да не е свързана/примесена с други вещества и материали, включително текстил, пластмаси, гуми или други петролни продукти.

През последните години Общината полага сериозни усилия за подобряване състоянието на атмосферния въздух на нейна територия, което е свързано с преминаването към по-ниско емисионни енергийни източници за отопление на сградния фонд, който е общинска собственост. Така общината управлява 60 сгради с РЗП общо 35355 м.кв. в т.ч. 2 среднообразователни училища, 6 основни училища, 3 целодневни детски градини и 2 обединени детски заведения

<i>Енергоносител / година</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
-----------------------------------	-------------	-------------	-------------

	Потребление на енергия MWh		
Ел.енергия	230	209	197
Нафта	349	349	302
Дърва	1341	1359	1328
Въглища	171	131	88
Пелети	37	61	117

За подобряване КАВ „Общинския план за развитие на община Гърмен за периода 2014 – 2020 г.“ залага на ефективното оползотворяване на потенциала на местните ресурси и внедряването на иновативни технологии, свързани с използването на енергия от възобновяеми източници, като в тази връзка Общината е изготвила и приела „Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива 2016 – 2025 г.“ и Програма за енергийна ефективност на община Гърмен 2021 – 2027 г. Извършено е енергийно обследване на СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с цел реализацията на проект за намаляване разходите за климатизация .

Територията на общината има необходимите дадености за усвояване в по-висока степен на соларния потенциал (теоретичния потенциал за община Гърмен е 1,59 MWh/ м.кв. год. – **източник: Карта за теоретичния потенциал на слънчевата радиация за България**), като и наличието на терени с ниска продуктивност, които биха могли да се използват за изграждане на соларни инсталации. Налице са също така все още неоползотворени възможности, които биха могли да се реализират чрез изграждане на индивидуални съоръжения, разположени върху обществени и частни сгради. В Дългосрочната програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива 2016-2025 г. на община Гърмен е записана като основна цел: „Насърчаване на производството и потреблението на енергия от възобновяеми източници и биогорива в община Гърмен през периода 2016 - 2025 г.“

За периода на действие на програмата са предвидени дейности и мерки, насочени към:

- ❖ Подобряване енергийното управление на общината;
- ❖ Смяна на горивната база за локалните отоплителни системи с възобновяеми източници;
- ❖ Въвеждане на локални източници на възобновяема енергия;
- ❖ Демонстрационно-информационни мероприятия - водещи до промяна в поведението и отношението към използването на енергията от ВИ.

На територията на община Гърмен има 5 фотоволтаични централи с обща инсталирана мощност 0.5455 MW.

В периода 2014 – 2021 г. няма въведени нови, значими енергийни мощности и няма увеличение в общата маса на емисиите от производствена дейност, като се изключи увеличението трафик и брой автомобили на територията на общината.

Непосредствен контрол върху автотранспорта се осъществява ежегодно, при техническите прегледи на МПС. Показателите, които се контролират са : димност, въглероден окис, азотни окиси, въглеводороди. На национално ниво в транспорта се очертава тенденция към използване на горива с по-ниско съдържание на сяра.

Положителен стимул за подобряването на КАВ ще даде и приетия „Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 г.“ изработен в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2018/1999 и отразява всички препоръки на ЕК.

С ИНПЕК се определят основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата, в контекста на европейското законодателство, принципи и приоритети за развитие на енергетиката.

Основните цели, заложи в ИНПЕК са:

- стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката
- развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика;
- намаляване зависимостта от внос на горива и енергия;
- гарантиране на енергия на достъпни цени за всички потребители.

Освен ИНПЕК у нас е приет и „Регионален план за отопление от възобновяемо източници на енергия в родопския регион до 2030 г.“ по проект RES H/S SPREAD съфинансиран от програма „Интелигентна енергия – Европа“, който залага стимули за намаляване замърсяването на атмосферния въздух.

В този аспект при даденостите на община Гърмен успешно би могло да се реализира енергопроизводство от следните БЕИ

- ❖ Геотермална енергия - извлича се чрез сондажи. В практиката се разделят на два основни типа според температурата им и област на приложение, като за общината от значение биха били тези с ниска температура. Този вид енергия се употребява директно или индиректно, като температурна амплитуда от 20 до 100 градуса е подходяща за употреба в бита и в индустриалното производство.
- ❖ Биомасата е един от най-достъпните и лесни за използване източници на енергия и може да се използва като алтернатива на изкопаемите горива. Под понятието биомаса следва да се имат предвид суровини, получени от дървесни отпадъци, отпадъци от селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, както и растения и дървета, отглеждани с цел използването им като суровина при производството на енергия. Към биомасата се включват също и утайките, получени при пречистването на отпадни води, както и оборският тор.

Поради изявения аграрен профил на община Гърмен, може да се направи изводът, че в общината е налице потенциал за производство на енергия от биомаса, най-вече чрез производството на пелети и екобрикети с отпадъци от растениевъдството, както и производство на биогаз.

В заключение може да се обобщи, че климатичните условия в общината по отношение на атмосферната влажност и движението на въздушните маси не благоприятстват сумиране на замърсителите в приземния въздушен слой за продължителен период от време и с голяма честота на проявление, което в едно с липсата на големи замърсители отпределя територията на община Гърмен като район с много добро КАВ.

2.2. Води

Основна отводнителна артерия на територията на община Гърмен е река Места със своите 13 по - големи притока. Пространствено р. Места попада в Екорегиян 7 - Източни Балкани, който включва Южна България, части от Северна Гърция, Европейската част на Турция, Северна Македония и Сърбия и е с трансграничен характер и статут.

Реката извира от южните склонове на Рила. В горната си част тече между Рила и Родопите, след това се врязва в западния склон на Дъбрашки рид, където образува дълбокия пролом Момина клисура. След това навлиза в Гоцеделчевската котловина и в средната си част, преминава през община Гърмен, а след това през община Хаджидимово която е гранична територия. От там навлиза в Гърция, където се влива в Егейско море. Общата дължина на реката е 273 км, от които 126 км са в Българска територия.

По значимите притоци на Места преминаващи през землища на община Гърмен са реките Места, Канина, Вищерица, Върбица (Дъбнишка река) и Туфча (Брезнишка река), заедно с техните притоци, които се контролират от Западнороманския район за управление (ЗРБУ) на водите. Реките са със снежно-дъждовен режим на подхранване и максимално пролетно пълноводие. Повечето от тях са с постоянен воден отток.

Река Туфча е десен приток на река Места с дължина 27 км. Преминава през територията на община Гоце Делчев – с. Брезница, като се влива в Места на около 1 км западно от село Балдево общ. Гърмен.

Във връзка с прилагането на Рамковата Директива за Води (РДВ) (Директива 2000/60/ЕС на Европейския парламент и Съвета, 2000) за постигането на добро екологично състояние на повърхностните води за територията на общината от значение за опазването им са следните кодове:

- ✓ Повърхностно водно тяло BG4ME600R106: EURBDCode - BG4000; Код поречие - BG4ME; - „Река Канина с десния си приток река Вищерица от изворите до вливане ѝ в река Места“
- ✓ Повърхностно водно тяло BG4ME700R105 EURBDCode BG4000 Код поречие BG4ME „Река Туфча от село Брезница до вливането ѝ в река Места“

Съгласно изискванията на чл. 6, чл. 7, и Приложение IV на ЕРДВ, както чл.119а., ал. 1, от Закона за водите (Обн., ДВ, бр. 22 от 13.03.2007г.), във водосборния басейн на река Места, са определени следните защитени зони:

1. Зони за защита на питейните води - включва водните тела, съоръженията за добив на вода и санитарно-охранителните зони, учредени около водоизточниците.

2. Зони за къпане - В Плана за управление басейна на река Места за поречието ѝ не са учредени зони за къпане.

3. Чувствителни и уязвими зони

3.1. Чувствителни зони

Чувствителните зони, са част от защитените територии определени и включени в съответния регистър на Плановите за управление на речните басейни. Зоните изискват специален режим на управление с цел да се намали и/или предотврати постъпването на биогенни елементи във водните тела с последващо влошаване на екологичното им състояние. В Република България тези зони са определени със Заповед No РД-970/28.07.2003г. на Министъра на Околната среда и водите. Съгласно същата заповед за поречието на река Места, към момента, няма определени чувствителни зони.

3.2. Уязвими зони.

Уязвимите зони са част от защитените територии, които следва да се определят и включат в съответните регистри на Плана за управление на речните басейни. Това са зони изискващи по-специален режим на управление с цел да се намали и/или предотврати постъпването на нитрати от селскостопански източници в повърхностните и подземните водни тела с последващо влошаване на тяхното химично и екологично състояние. В Република България тези зони са определени със Заповед No РД-795/10.08.2004г. на Министъра на околната среда и водите. За поречието на река Места, към момента, няма определени уязвими зони по горе цитираната заповед.

4. Зони за опазване на водни биологични видове. *Натура 2000.*

У нас регистърът на зоните за опазване на водните биологични видове, е включен в общата част от Плана за управление на съответните речни басейни. В ПУРБ за река Места, също са включени регистрите на защитените територии, определени с цел опазване на местообитания на видове, при които поддръжката или подобряването състоянието на водите е важен фактор за опазването им, а именно:

Регистър на защитените територии, по смисъла на чл. 3 и на основание на чл. 39 от Закона за защитените територии, обявени със Заповеди на Министъра на околната среда и водите, е представен в Таблица III.3 – Защитени територии за басейна на река Места, където са включени всички защитени територии, както и части от тях, в случаите когато същите попадат частично в поречие Места.

За община Гърмен това е поддържан резерват „Тъмната гора“, обявен с ПМС 1153/ 10.10.1948.

По отношение опазването на водните биологични видове с повишено внимание следва да се разглеждат и техните буферните зони на резерватите: ЗМ „Беслет“ – буферна зона на резерват „Тъмната гора“ и ЗМ „Манастирището“ буферна зона на поддържан резерват „Конски дол“, който се намира на територията на община Сатовча

Съгласно екологичното законодателство на страната ни, когато една територия е обявена за защитена по повече от един нормативен документ (например резерват, който е в територията на национален парк, който от своя страна е част от зона по НАТУРА 2000) при управлението на дейностите по отношение на водите за тази територия е задължително да се прилагат най-строгите ограничения, с цел да се изпълнят най-високите изисквания за защита на зоната.

1. Стопанско значими биологични водни видове.

В актуалните Планове за управление на речните басейни, за поречието на река Места не са обявени зони за защита на стопанско значими водни видове.

Река Места и притоците ѝ на територията на общината се характеризират с променлив и непостоянен отток, който се подхранва от:

- Води в хидрогеоложките и хидроложките структури, които се подхранват от Рила, Пирин и Западните Родопи.
- Води в карстови басейни и водоносни зони в кристалинни и пукнатинни масиви.
- Големите количества валежи във високите части на планините.

На територията на общината няма действащи значими язовири. ОПР на общината по приоритет 3.2 предвижда опазване на околната среда и биоразнообразието при управление на водните ресурси чрез изграждане на канализационна система и пречистване на отпадъчните води, изграждане на нови и реконструкция на водоснабдителни мрежи, както и изграждане на пречиствателни станции за питейни води. Предвижда се изготвянето на предварителна оценка на риска от наводнения природни бедствия, пожари и аварии

Хидроенергийният потенциал на община Гърмен може да се определи като сравнително малък, макар водната обезпеченост да е над средното ниво за страната. Недостатъчният хидроенергиен потенциал се определя най-вече от липсата на достатъчни водни маси при подходящите наклони за ефективно хидроенергийно производство.

Водните течения преминаващи през населените места имат изразен пороеен характер, поради което често излизат от корита си. За предотвратяване риска от наводнения общината е предприела редица мерки свързани в корекцията на водните легла като са изготвени два проекта.

По първия общината е кандидатствала в Междуведомствена комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет за изграждане на „Укрепителни и брегоукрепителни мероприятия на река Канина в района на Огняновски минерални бани“, за втория проект „Възстановяване и изграждане на геозащитни съоръжения и водостоци за отвеждане на поройните води през масиви 24, 36-39, 49-58 има осигурено финансиране в размер на 1 615 447 лева с Постановление № 38 от 04.02.2021 година на Министерски съвет за неотложни разходи за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия.

2.2.1. Водоснабдяване .

Основни консуматори на вода с питейни качества са битовото потребление в т.ч. постоянно пребиваващо население и гости, а така също промишлеността и животновъдството.

Водоснабдяването на общината е от подземни водоизточници (извори и кладенци) и се извършва по два начина:

- гравитачно - от водоизточници с изворно подхранване /каптажи/
- помпено водоснабдяване от кладенци

Полските села на общината се захранват с питейна вода от р. Туфча. Някои от селата като Дебрен, имат и допълнителни самостоятелни водоизточници. Планинските села имат собствени водоизточници, от които се водоснабдяват гравитачно с изключение на с. Осиково и с. Скребатно, където водоснабдяването е с помпи. Водоснабдяването с питейна вода е недостатъчно, особено през лятото, когато повечето села са на режим.

Канализационна мрежа е изградена във всички села, но в повечето случаи е с частично покритие каквито са селата Скребатно, Рибново, Хвостяне, Долно Дряново, Ореше, Крушево, Лещен.

По данни от „ВиК“ ООД село Гърмен, водопреносната мрежа за населението на общината е изградена на 100%, но в отделни райони има хроничен недостиг на питейна вода, особено в летните месеци. Разпределителната мрежа в общината като цяло е амортизирана. Изпълнена е предимно от етернитови тръби, малка част – стомана и още по-малко полиетиленови:

- Етернит – 39,96 %
- Стомана – 58,75 %
- РЕ -1,29 %

Източник: "Водоснабдяване и канализация" ЕООД – Благоевград

По данни на КЕВР постигнатите нива за качество на услугите от ВиК оператора - „ВиК“ ЕООД Благоевград са както следва:

Ниво на покритие с водоснабд. услуги (%)	Качество на питейната вода в големи зони на водоснабдяване (%)	Качество на питейната вода в малки зони на водоснабдяване (%)	Общи загуби на вода във водоснабдителните системи(%)	Ниво на покритие с услуги по отвеждане на отпадъчни води (%)	Ниво на покритие с услуги по пречистване на отпадъчни води(%)
97.90	99.96	99.10	61.72	78.32	42.25

Източник: КЕВР

За осигуряване водоснабдяването на населението община Гърмен разполага със следните съоръжения по населени места:

- Резервоар при с. Рибново - 300м³
- ПС Осиково
- Резервоар при ПС Осиково - 50м³
- Резервоар при с. Осиково - 300м³

- Резервоар при с. Ковачевица - 150м³
- ПС при с. Скребатно
- Резервоар при с. Скребатно - 50м³
- Резервоар при с. Ореше - 200м³
- Резервоар при с. Крушево - 200м³
- Резервоар при с. Балдево - 300м³
- Резервоар при с. Огняново - 800м³
- Резервоар при с. Гърмен - 150м³
- Резервоар при с. Гърмен - 300м³
- Резервоар при с. Дебрен - 300м³
- Резервоар при с. Дебрен - 450м³
- ПС при с. Дъбница
- Резервоар при с. Дъбница - 300м³
- Резервоар при с. Хвостяне - 300м³

Източник: "Водоснабдяване и канализация" ЕООД - Благоевград

Една от задачите на ПУРБ, е чрез определянето на зоните за защита на питейните води, да се регламентират дейностите, които могат да се извършват в пояси I, II и III с което се гарантира, че същите няма да доведат до негативни последствия за водоизточника (намаляване на количеството или влошаване на качеството на добиваната вода). В тази връзка на основание чл. 119, ал.3, т. 2 от Закона за водите и Наредба No3 от 16.10.2000г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на Санитарно-охранителни зони (СОЗ) около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води на територията за община Гърмен са определени следните санитарно-охранителни зони

- ✓ "Теплен-Беслен" с. Теплен - учредена със Заповед СОЗ-М-60/ 26.10.2007
- ✓ "Калин ливада - 2" с. Петрелик - учредена със Заповед СОЗ-М-52/ 21.06.2007
- ✓ с.Тешово – учредена със Заповед СОЗ-М-62/ 05.12.2007

Проблемите на общината свързани с водоснабдяването на населените места са следните:

- ✚ Дебита на малките водоизточници варира презразличните сезони, което е периодите на маловодие поставя част от населените места във воден режим. при тях обикновено и качество на водата не съответства на нормите по Наредба No 12, кето поставя изисквания за изграждане или модернизация на съоръжения за обеззаразяване - нова ПСПВ при с. Рибново;
- ✚ Главните довеждащи водопроводи не са снабдени с подходящи устройства за измерване или секционирание. Съществува остра нужда от рехабилитация или подмяна на определени участъци от тях.
- ✚ Водоразпределителните мрежи в по-голямата си част са изградени преди 40-50 години. Освен това азбесто-циментовите тръби създават сериозни проблеми свързани с чести аварии. Освен това същите не отговарят на съвременните здравни стандарти.
- ✚ Резервоарите за вода са с неодастатъчен капацитет, което влошава режима на водоподаване. Същите са амортизирани в т.ч. застроената част и

инсталациите.

Много висок процент загуби на вода - по данни на ВиК ЕООД Благоевград загубите на вода са около 40%.

За намаляване загубите на питейна вода е необходимо да се извърши подмяна на старите етернитови и стоманени тръби.

Необходимо е да се изготвят проекти за реконструкция на вътрешната водопроводна мрежа, които ще се изпълняват поетапно. Средствата за дейността ще бъдат осигурени от външни източници.

По данни от оператора „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград – 100 % от регистрираните консуматори имат водомери. Необходимо е обаче да се завиши контрола по отношение ползването на питейна вода за поливане и отглеждане на животни.

2.2.2. Качество на питейните води

В горното и средно поречие на р. Места са формирани следните хидрогеоложки системи:

- Хидрогеоложки системи в планински масиви:
 - Южна и югоизточна Рила;
 - Пирин планина с карстови и пукнатинни системи;
 - Западнородопския масив с пукнатинни и карстови системи.
- Хидрогеоложки системи в неогенски седиментни басейни:
 - Разложки басейн
 - Белишки басейн
 - Добринишки басейн
 - Гоцеделчевски басейн.
- Хидрогеоложки системи в палеогенски вулканогенно седиментни басейни:
 - Елешнишки басейн
 - Басейна на Баничан – Господинци.

Във високопланинските части на поречето преобладават екологично чистите, бистри и студени подземни води с благоприятни за ползване свойства и състав.

Като цяло питейните води в общината са с добри качества. Като недостатък може да се посочи, че някои от водохващанията са без утаители, което при интензивни валежи води до временно излизане извън БДС 2823-83 "Вода за пиене" по показателя мътност.

На територията на община Гърмен няма пунктове на Националната автоматична система за екологичен мониторинг /НАСЕМ/. Поради липса на систематичен контрол за качеството на питейните води, за достоверна се приема информацията от ПУБР Места, данните на ИАОС, които се актуализират чрез периодичните проверки на РЗИ Благоевград, РЗИ - Гоце Делчев

При водоизточниците за питейно-битови цели на територията на общината се извършват анализи по микробиологични показатели за установяване съответствието им с нормите определени от Наредба №9/2001 на МЗ

Като най-чести причини за отклонения в качеството на питейните води се съобщават:

- неефективна и непостоянна дезинфекция на водата поради липса на подходяща апаратура за правилно и непрекъснато дозиране на дезинфектантите;
- лоша технологична схема на водоснабдяването, в т.ч. неправилно разположение на съоръженията за дезинфекция или недостатъчен брой на същите;
- липса на пречиствателни станции и съоръжения за пречистване на питейни води;
- остаряла, амортизирана и често аварийраща водопроводна мрежа в населените места.
- неправилно използване на азотни минерални торове в разрез с добрите земеделски практики, неспазване на изискванията по отношение събирането, съхраняването и обезвреждането на торовия отпадък в животновъдството, липса на канализация и съоръжения за пречистване на фекално-битовите отпадъчни води в по-малките населени места;
- въвеждане макар и временно на режимното водоснабдяване особено през лятото и есента в предимно малки населени места в страната.

2.2.3. Подпочвени води

Водоизточниците за битовото водоснабдяване се подхранват от подземни водни тела BG4G000000N017 „Порови води в неоген Гоце Делчев“ и Порови води в кватернер - Гоце Делчев BG4G000000Q009 на който са изградени два пункта от които Пункт 1 № 589S1/500 - Шахтов кладенец е за водоснабдяването на Гърмен.

Подземните води в региона са пресни, по физични свойства и химичен състав са предимно хидрокарбонатно - калциеви (калциево-магнезиеви), с минерализация (М) под 0,5 г/л и ниска твърдост. В карстовите води обикновено се наблюдава повишено съдържание на магнезий и карбонати.

Поречието на река Места е разположено в обхвата на следните геотектонски (геоструктурни) зони (области):

- Местенско структурно понижение;
- Рилски и Пирински хорстове от Рило - Родопския масив;

В тях са обособени два типа главни хидрогеоложки структури:

- Седиментни и вулканогенно седиментни басейни в междупланинските терциерни грабенови котловини.
- Хидрогеоложки системи (ХГС) в планинските масиви;

В зависимост от литологията и филтрационното пространство на скалите и седиментите водоносните формации и подземните води в тях биват:

- Кватернерни – представени основно от речни (алувиални и пролувиални)

несвързани наслаги (чакъли и пясъци) с порови, предимно безнапорни води;

- Неогенски – предимно речно-езерни седименти (моласи) в междупланинските котловини, с порови безнапорни и напорни води;
- Палеогенски - вулканогенно седиментни скали запълващи грабените структури на Местенското структурно понижение;
- Допалеогенски - (главно мезозойски и протерозойски) скални формации от планинските масиви и скалната подложка на наложените седиментни басейни с:

✓ Карстови води в:

- карбонатните свити – най-често варовици и доломити;
- пиринските протерозойски мрамори

✓ Пукнатинни води предимно в:

- гранитите
- гранитоидните палеозойски и неозойски интрузи
- метаморфен комплекс – гнайси, шисти, амфиболити и тънкослойни мрамори
- вулкански и субвулкански тела и дайки.

За водоснабдяването на общината от значение са напуканите и разломени гнайси и мигматити на докамбрийските метаморфогенни комплекси. От приповърхностната зона на дълбоко еродираните от речната и овражна мрежа напукани гнайсови скални задруги се дренират многочислени извори, с дебит най-често до 1 л/сек, като по-рядки са пукнатинните планински извори с дебит от 2 - 3 л/сек. до около 20 л/сек. по тектонските зони. Поради дренираност във високите части извори почти липсват.

Кватернерните алувиални и пролувиални наноси са представени предимно от чакъли и пясъци в заливните и ниските надзаливни тераси. Наносните и поройните конуси са най-добрите акумулатори на порови – пресни безнапорни води.

Във връзка с необходимостта от осигуряване на допълнителни водни маси за пълното обезпечаване нуждите на населението в общината следва да се анализират възможностите за изграждане каптажи на нови подземни водоизточници и тяхното консервиране с цел включването им в мрежата за водоснабдяване.

Разкриването на допълнителни водоизточници е една от задачите, на която Общината отдава важно значение.

В землището на село Огняново се намират 17 топли минерални извора. Съгласно Заповед NoРД-610/05.08.2019 г. на Министъра на околната среда и водите – находище № 53 по приложение № 2 към чл.14, т.2 от ЗВ, са утвърдени експлоатационните ресурси на находище на минерална вода „Огняново - Гърмен”, с. Марчево и с. Огняново

- Утвърдени експлоатационни ресурси на находището (л/сек.) – 33,86
- Експлоатационни ресурси от хидрогеотермална енергия (kJ/s) – 3405

Находищ	Наименование	Утвърдени	Разрешен	Съгласуван	Свободни
---------	--------------	-----------	----------	------------	----------

<i>е/ №</i>	<i>на водовземното съоръжение</i>	<i>ресурси л/с</i>	<i>средно денонощен дебит л/с</i>	<i>средно денонощен дебит</i>	<i>водни количества л/с</i>
Огняново-Гърмен / 53	Сондаж № 1 ВКП	6,200	1,405	1,280	3,515
	КЕИ "Миро - мъжко"	1,500	1,500	0,00	0,00
	КЕИ "Миро - женско"	1,000	1,000	0,00	0,00
	Сондаж АПК	1,500	0,000	0,000	1,500
	Сондаж "Делта Бисер"	2,080	0,700	0,000	1,380
	Сондаж № 3 ВКП	0,880	0,777	0,103	0,000
	Сондаж № 2 ВКП	2,750	0,278	0,000	2,472
	КЕИ "Басейн в Средна баня - хотел Елис"	0,300	0,030	0,000	0,270
	КЕИ "Дървен мост"	0,320	0,000	0,000	0,320
	Сондаж № 4 ВКП + КЕИ № 13 + КЕИ № 13а	6,700	5,963	0,666	0,071
	КЕИ № 17 "Тасков гьол"	3,000	1,970	0,000	1,030
	Сондаж "Вила Шамов"	1,300	0,022	0,000	1,278
	Сондаж "Петрелийски"	1,000	0,138	0,000	0,862

Източник <https://wabd.bg/content>

Температурата на изворите е както следва:

Водовземно съоръжение	Технически възможен дебит на водовземното съоръжение (л/сек.)	Температура
Сондаж №1ВКП	6,20	39,80
КЕИ"Мъжко миро"	1,50	39,00
КЕИ"Женско миро"	1,00	38,00
Сондаж АПК	1,50	41,00
Сондаж "Делта бисер"	2,08	35,40
Сондаж №3ВКП	0,88	41,20
Сондаж №2ВКП	2,75	41,50
КЕИ "Басейн в Средна баня"	0,30	39,00
КЕИ "Дървен мост"	0,32	39,70
Сондаж "Дом Терзиев-2"	2,00	41,80
Сондаж "ТПК Н. Ушев"	1,33	38,80
Сондаж "Виктория 2"	2,00	41,80
Сондаж №4ВКП+КЕИ№13+КЕИ№13а	6,70	40,70
КЕИ №17 "Тасков гьол"	3,00	42,30
Сондаж "Вила Шамов"	1,30	39,40
Сондаж "Петралийски"	1,00	33,90

Източник: Регистър на ресурсите на минерални води по находища и водовземни съоръжения - изключително държавна собственост на територията на Басейнова дирекция „Западнобеломорски район“

Минералните води са хидрокарбонатно-сулфатни, калциево-натриеви с минерализация от 0.23 до 0.28 g/l. Характерно за тези води е повишеното съдържание на флуор - от 3.5 до 4.5 mg/l.

2.2.4. Отпадни води

Степента на изграденост на канализационната мрежа на общината е окло 97%. Въпреки това на територията на общната все още няма изградена пречиствателна станция за обратни води. Селските канализационните мрежи заустват в местните реки и дерета , които са част от речната мрежа на Места. За заустванията има издадени разрешителни от РИОСВ- Благоевград.

Стопанските субекти на територията на общината заустват производствените си води в канализациите на населените места при спазване на максимално допустимите концентрации на замърсяващи вещества определени от Наредба No 7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места.

Към момента не е установено негативно влияние на изпусканите отпадъчни води върху източниците на питейна вода за населените места.

За проектния програмен период не се очаква реализацията на нови промишлени обекти емитиращи замърсявания на повърхностните и подземни води, поради което не следва да настъпят допълнителни негативни промени в състоянието на водите на територията на общината.

Във връзка с Директива 2007/60/ЕС за оценка и управление на риска от наводнения, която е в сила от 26.11.2007 г. и е транспонирана в националното законодателство с изменението на Закона за водите през м. август 2010 г. са определени районите със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146 „г“ от ЗВ. Мерките, които ще се предприемат в превенция на риска от наводнения, на територията на района, ще бъдат свързани основно с осигуряване проводимостта на речните течения и опазването им от попадане в тях на производствени и битови отпадъци.

На този етап община Гърмен е изготвила два проекта:

- ✓ Укрепителни и брегоукрепителни мероприятия на река Канина в района на Огняновски минерални бани
- ✓ Възстановяване и изграждане на геозащитни съоръжения и водостоци за отвеждане на поройните води през масиви 24, 36-39, 49-58“, село Рибново,

Химическо замърсяване на почвите в общината не е регистрирано. Площите, разрушени от водна ерозия, са сравнително малко, за което решаващо значение има високата лесистост на територията.

За пречистване на отпадъчните води е необходимо изграждане на локални ПСОВ.

2.3. Почви и нарушени терени

2.3.1. Типове почви на територията на общината

Територията на Община Гърмен се характеризира със значително представителство на почвените типове и подтипове.

Според почвено-географското райониране на България Общината попада в Субтропичен ксерофитно - горски почвен сектор, Средиземноморска почвена област, Балканско - средиземноморска почвена подобласт, Струмско - Местенска провинция.

Съгласно таксономичия списък на ФАО преобладаващите почви на територията на община Гърмен са:

A./Зонални почви

На територията на община Гърмен се срещат следните горски почви:

- Кафяви планинско-горски почви (Cambisols) - Те са главният почвен тип в планинските части на общината .
- Тъмноцветни планинско-горски почви (Mollic cambisols) В почвената типология се дефинират като тип поради специфичния им дълбок профил и мощен хумусен хоризонт. На територията на общината се срещат на сенчести изложения под

буковите дървостои.

- Канелени почви (Chromic cambisols) - у нас те са известни като почви на сухите гори и храсталаци, разпространени предимно в Южна България – за община Гърмен – двата подтипа (типични и излужени) .
- Лесивирани почви (Luvisols) - към тях се отнасят почвите, които имат илувиален глинест Bt хоризонт, формиран вследствие на акумулацията на глина и ил, механично изнесени от повърхностния хоризонт.

Б/ Азонални почви

В България азоналните почви са слабо развити и нямат обособени хоризонти. На територията на общината са установени:

- Наносни почви (алувиални, алувиално-ливадни) (Fluvisols)
- Делувиални (пролувиални почви), якалийски почви (Colluviosols)
- Плитки почви (Lertosols)
- Антропогенни почви (Anthrosols)

Източник <https://download.pomagalo.com>

❖ *Кафявите планинско-горски почви* - развити са на терените с надм. височина над 800 м. Образувани са при по-влажен климат, (валежи от 700 мм до 1200 и мм относителна влажност на въздуха над 80%) върху изветрителни материали под букови, иглолистни и смесени гори . Имат кафяв до червеникав цвят и малка мощност на профила - от 40 до 80 см и тънък хумусен хоризонт. Хумусът е 3-9%. Цветът им е от тъмно до светлокафяв. Имат рохкав строеж и троховидна структура. В на общината селскостопанските дейности върху кафявите горски почви са силно ограничени. Върху тях се отглежда предимно касис, къпини, малини, картофи за лични нужди в частните стопанства. В естествени условия върху кафяви горски почви растат дъбови, букови и иглолистни гори.

❖ *Тъмноцветните планинско-горски почви* са разпространени са над кафявите горски почви до горната граница на гората. Образувани са при планински

релеф, влажен и хладен климат, под иглолистна горска и храстова растителност.. Имат дебел торфенисто-хумусен хоризонт. Почвообразуващата скала най-често е безкарбонатна. Мощността им достига от 85 до 120 см. Съдържанието на хумуса в горния почвен слой е от 4 до 26%. Този хумус обаче е груб и не осигурява високо плодородие. Тези почви не се обработват. Върху тях в естествени условия се развиват насажденията от бяла ела , смърч и бяла мура.

❖ *Канелените горски почви- типични* Разпространени са в ниските, хълмистите и предпланинските части на общината, както достигат 700-800м надморска височина. Естествената растителност, под която са се образували са сравнително редки и сухи горски масиви, съставени от широколистни дървесни видове Почвообразуващите скали са изветрели риолити, гранодиорити, андезити и наноси от плиоценска и староквартерна възраст. Съдържанието на усвоим азот и фосфор в тези почви е ниско. Имат неблагоприятни физични свойства, при дъжд образуват кора, напукват се, спичат се и при изсъхване оказват голямо съпротивление при обработка. Имат слаба водопропускливост и голяма водоемност. На територията на общината при тях се наблюдават засилени ерозионни процеси, в резултат на земеделската практика и вертикално разчленение на reliefa.

❖ *Канелените горски почви – излужени* - формирани са върху слабо наклонен до равнинен relieф. Почвообразуващите им скали задължително съдържат карбонати (песъчливи варовици, изветрял материал на андезит и риолит Реакцията на почвата е слабо кисела. По отношение на основните биогенни елементи запасеността им е както следва:

- Азот - добре запасени
- Фосфор - средно запасени
- Калий - добре запасени

Според класификацията на FAO (FAO soil group) типичните и излужените подадат в групата на вертисолите(Vertisol). Лесивираните, които са на по - сериозен наклон, попадат в групата на лувисолите (Luvisol), а лесивираните в най - ниските безотточни части (сезонно повърхностно преовлажняване) - в групата на планосолите (Planosol).

На територията на община Гърмен се срещат и двата вида , като последните са с много ограничено представителство. Подходящи са за отглеждане на лозя за червени вина и фуражни култури при които азотосвързващите бактерии, поддържат нивото на азот.

❖ *Лесивираните почви* са широко разпространени в България. Лесивираните почви се намират в условията на добър дренаж и интензивно селскостопанско използване със забележимо негативно антропогенно въздействие, проявено преди всичко в интензивната им ерозия.

Най-важните особености, които отличават лесивираните почви са:

- Химичният и минералният състав на глината от елувиалния и илувиалния хоризонт на лесивираните почви е еднакъв.

✚ В илувиалния хоризонт на лесивираните почви се наблюдава ориентирана (натечна) глина.

Акумулирането на глина в В-хоризонт води до текстурна диференциация, т.е. обедняване на хумусния хоризонт на глинни и обогатяване на В-илувиалния. Процесът на лесивиране е бил доминиращ и на първия етап от образуването на т. нар. псевдоподзолисти почви, което е свързано с разрушаване на минералната част на повърхностния хоризонт и натрупването на разрушените продукти в дълбочина. В-илувиалният хоризонт е обогатен на глинни и е с червеникав цвят, плътен строеж и призматична структура. Реакцията на почвата е силно кисела, а текстурната диференциация рязко засилена, което влошава свойствата на почвите и води до повърхностното им преовлажняване

❖ *Наносни почви (алувиални, алувиално-ливадни)* - класификация по FAO-флувисоли (Fluvisol) - алувиално-ливадните почви са разпространени в речните долини на равнинните и полупланинските територии. Образувани са по заливната тераса на реките върху алувиални наноси при наличието на високи подпочвени води (свързани с нивото на водата на реката), които създават благоприятни условия за растежа и развитието на ливадната растителност и за протичане на ливаден почвообразователен процес- един от най-важните фактори за образуването на алувиално-ливадните почви. На територията на община Гърмен заемат най-големи пространства около р. Места, но се наблюдават и по долното поречие на р. Канина.

Имат многослоен строеж. В основата си са изградени от чакъли, а по-нагоре преминават в песъчливи, песъчливо-глинести или глинести наноси. Съдържанието на карбонати и хранителни вещества варира силно в зависимост от състава на наносите. Имат неравномерно разпределение на хумуса в дълбочина. Имат рохкав строеж, благоприятни водни, въздушни и топлинни свойства и близки подпочвени води. Подходящи са за почти всички култури но върху тях основно са развити зеленчукови и овощни градини. Нуждаят се от торене за повишаване на количеството органични вещества.

❖ *Делувиални (пролувиални почви), якалийски почви* - по FAO (Colluviosols) - наименованието им идва от произхода на почвообразуващите материали– делувий. Те са формирани от наносите на пороищата, на временно течащите реки и потоци, които при изхода си в равнините образуват наносни конуси или т. нар. ветрила от конуси. Делувиалните почви се състоят преди всичко от слабо обработени и несортирани чакълища, от които ситноземът е отмит или отложен в периферните части на поройните конуси. Тези почви са бедни на хранителни вещества, но имат благоприятни физически и топлинни свойства, както и добър дренаж. Реакцията им също е благоприятна. Затова те са известни повече като тютюневи (якалийски) почви.

❖ *Плитки почви (Lertosols)* . Най-важното условие за образуването на плитките почви е устойчивостта на основната скала на изветряване при конкретните климатични и релефни условия. Имат само А хоризонт, разположен направо върху материнската скала. Мощността им варира в широки граници, като на места основната скала се появява на повърхността. Тези почви да с ниска стопанска и висока

екологична стойност. Най – подходящото им предназначение е за естествени полупланински пасища

❖ *Антропогенни почви (Anthrosols)*. Тези почви са образувани при решаващото влияние на стопанската дейност на човека независимо от това дали измененията са положителни или отрицателни. В зависимост от естеството на човешката дейност и различията в състава, строежа и свойствата, антропогенните почви в България най-общо се разделят на 4 подтипа: агрогенни, урбаногенни, древнополивни и рекултивирани. За община Гърмен от стопанско значение са първите три подтипа.

Разнообразните въздействия на човека върху тях са протекли в сладните посоки:

- Изменения във връзка със селскостопанското използване (обработка на земята, торене, напояване и др.).
- Изменения под влияние на строителството и промишлеността.
- Изменения под влияние на съвременната селищна среда във връзка с бита на населението.

Антропогенният фактор може косвено да причини изменения без външно нарушаване на почвения профил. За пример може да се посочи отъпкването на почвите от тежки машини, неправилното поливане и т.н. Днес все по-голямо значение придобиват преките антропогенни влияния, които се изразяват в нарушаване на нормалния строеж на почвения профил при различните видове строителство

2.3.2. Замърсяване на почвите с тежки метали, торове и пестициди

Замърсяването на почвата е термин в екологията, с който се означава внасянето в почвата на нехарактерни за нея химически вещества или съединения, както и превишаване на естествените нива на типичните за съответния почвен тип елементи и съединения.

Замърсяванията причиняват намаляване на почвеното плодородие и влошаване на нормалното функциониране на почвите като орвано-минерален комплекс. Така например от тежките метали:

- ❖ Медта се използва широко като фунгицид в лозя и овощни градини от десетилетия. Неотдавнашно широкомащабно проучване показва, че концентрацията на мед в лозята е три пъти по-висока от средната за европейските почви. Към фуражите за животни се добавя мед, която се въвежда в околната среда при разпръскването на оборския тор върху пасища и други земеделски земи.
- ❖ Кадмият е друг силно токсичен метал, който се среща в минералните фосфорни торове. Някои „органични торове“, например утайки от пречистване от отпадъчни води, оборски тор, компост и биологични отпадъци, също могат да въведат широкообхватна комбинация от тежки метали и органични замърсители, ако не са добре регулирани.

Замърсяването на почвата се причинява и от природни процеси (например вулканизъм, наводнения и др.), както и от човешка дейност. Антропогенните замърсявания са в резултат от :

- Емитиране на различни замърсители в околната среда по пътя на водите, въздуха, отпадъците
- Неправилна агротехника при изкуствено напояване, наднормено торене и използване на пестициди
- Механично нарушаване на генетичните почвени хоризонти.

Големите вариации на замърсителите в почвите са в следствие на физикохимичните взаимодействия между тях , естествените процеси , които протичат в почвите, климатичните условия и начина на земеползване.

Наредба № 3 от 1 Август 2008 г. „Норми за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите“ на МОСВ, МЗ и МЗХ в сила от 12.08.2008 г. (Обн. ДВ. бр.71 от 12 Август 2008г.) определя нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите , които са определени въз основа на оценка на риска за околната среда и човешкото здраве в три нива:

- А / Предохранителни концентрации;
- Б/ Максимално допустими концентрации;
- В/ Интервенционни концентрации.

Като:

- "Предохранителна концентрация" е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която не води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.
- "Максимално допустима концентрация" е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която при определени условия води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.
- "Интервенционна концентрация" е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.

Нормите определени за предохранителни концентрации за тежки метали и металоиди в почвите (определени като общо съдържание в mg/kg суха почва при екстракция с aqua regia) са:

<i>Замърсител</i>	<i>Предохранителна концентрация</i>	<i>Замърсител</i>	<i>Предохранителна концентрация</i>
-------------------	---	-------------------	---

Кадмий	0,6 mg/kg	Цинк	110 mg/kg
Мед	50 mg/kg	Живак	0,05 mg/kg
Хром	90 mg/kg	Кобалт	30 mg/kg
Олово	40 mg/kg	Никел	60 mg/kg

Състоянието на почвите на територията на общината ежегодно се следи в пункт, разположен в землището на с. Горно Дряново – (обработваема площ – тютюн).

Всички измерени количества на тежки метали и металоиди са под МДК, които са гранични стойности за оценка на замърсяване - Наредба № 3/1.8.2008 г. за норми за допустимо съдържание на вредни вещества в почви.

Причини за доброто екологично състояние на почвите е отсъствието на “активна” промишлена дейност, както и интензивна селскостопанска дейност. За екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита за територията на общината няма регламентирана площадка. Най – близката такава се намира в местността „Долна Вария“ община Хаджидимово. „Б-Б“ кубът е изработен, доставен и монтиран от „БалБок Инженеринг“ АД и притежава необходимите разрешителни и лицензии.

Почвите на територията на Общината се замърсяват най-вече от битови отпадъци, от транспорта чрез случайни разливи на замърсяващи вещества или продукти, от прпарати за РЗД /растително защитната дейност, от остатъчни материали (в.т.ч. и химически активни вещества като бои, лакове, грундове и др.) при строителството.

Съдържанията на тежки метали и металоиди са под МДК, а в контактите с пътната инфраструктура могат да достигат до граничните стойности за допустимите нива на замърсяване.

При периодичния контрол върху почвите най- близко до границите на община Гърмен Националната мрежа за почвен мониторинг е установила превишения на МДК за землището на с . Беслен (община Хаджидимово), където съдържанието на Никел е надхвърлило нормите над 3,5 пъти. Така по данни на ИАОС през 2016 година за пункта в с. Беслен са установени следните стойности:

- ✓ при дълбочина(0-10cm/0-20cm) - Ni 205,0 mg/kg
- ✓ при дълбочина(10-40cm/20-40cm) – Ni 217,7 mg/kg

За територията на община Гърмен замърсяванията и деградацията на земите и почвите (киселинност, засоляване, заблатяване) са слабо изразени. Няма установено химическо замърсяване на почвите преди всичко поради липсата на активна промишлена дейност и интензивна селскостопанска дейност.

Вкисляването на почвите в района е вследствие на природни процеси (лесиваж)

и неподходящ сеидбооборот, кето трябва да се има предвид при избора на култури. Нарушените терени са свързани с добива на гнайс (Крушево, Долно Дряново), лигнитни възлища (рудник "Канина") и близост до речните тераси в следствие силно променливите нива на подпочвените води.

2.3.3. Замърсяване на почвите с нитрати

През 1991 г. Европейския парламент приема Директивата за нитратите, която цели защита качеството на водите в Европа чрез предотвратяване замърсяването на подземните и повърхностните водоизточници с нитрати от селскостопански дейности и насърчава използването на добри селскостопански практики в тази посока.

У нас е разработена Програма от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони, което е в изпълнение на изискванията на Наредба No 2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници (обн. ДВ, бр.27 / 11.03.2008 г., в сила от 11.03.2008 г.)

Наредбата изисква нормите за торене с азот да се определят след извършване на агрохимичен анализ на почвата, и анализ на органичния тор, като се използва софтуер за изчисляване на азотния баланс на адрес <http://www.iss-poushkarov.org/Bgservices.html> както и Практическо ръководство за същността на баланса на азота и фосфора на ниво ферма: <http://www.isspoushkarov.org/Bgservices.htm>

За практически цели и при липсата на необходимия софтуер Приложение към Заповед РД 09 - 264/ 05.05.2016г. от Програма от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони посочва референтните стойности на нитратния азот за различните земеделски практики като следва:

Култури	Референтни и средни добиви за страната	Максимални и добиви	Групи почви според механичния състав					
			Тежки почви		Средни почви		Леки почви	
			Необходимо количество за референтните средни добиви	Максимална норма за торене с азот	Необходимо количество за референтните средни добиви	Максимална норма за торене с азот	Необходимо количество за референтните средни добиви	Максимална норма за торене с азот
Пшеница	320	700	10,8	20,4	9	17	9	17
Овес	181	450	4,8	10,8	4	9	4	9
Ръж	173	450	3,6	9,6	3	9	3	8
Слънчоглед и маслодаен	191	280	8,4	12	7	10	7	10

Ечмик	359	600	9,6	15,6	8	13	8	13
Рапица маслодайна	227	350	12	18	10	15	10	15
Картофи	1512	4000	7,2	20,4	6	17	6	17
Лук	1170	3000	4,8	13,2	4	11	4	11
Ябълки	779	3000	9,6	16,8	8	14	8	14
Праскови	636	3000	12	21,6	10	18	10	18
Кайсии	483	2500	12	20,4	10	17	10	17
Сливи и джанки	449	2000	12	21,6	10	18	10	18
Череша	338	1200	12	16,8	10	14	10	14
Ягоди	820	2000	6	14,4	5	12	5	12
Лозя винени	467	800	7,2	14,4	6	12	6	12
Лозя десертни	400	1500	9,6	16,8	8	14	8	14
Тютюн Ориенталски	164	180	4,8	6	4	5	4	5
Тютюн Вирджиния	186	190	4,8	4,8	4	4	4	4
Тютюн Бърлей	212	240	9,6	9,6	8	8	8	8
Постоянни ливади	263	350	9,6	12	8	10	8	10
Бобови култури, в т. ч. люцерна	3-5 кг азот на декар стартова норма, независимо от очаквания добив							

Обработваемите земи в района на Общината са слабо плодородни, поради ниското съдържание на хумус в повърхностния слой. Това налага използването на естествени и изкуствени торове за подобряване на качествата им. Към момента не са налични данни от системни анализи на земеделските почви по отношение на замърсяването им с нитрати

През последните години у нас се наблюдава трайна тенденция към ограничаване на процесите на замърсяване с торове и ПРЗ, поради редуцираното им потребление за доста дълъг период от време след поземлената реформа. Наторените с минерални торове и оборски тор земеделски площи представлява 89% от използваната през 2016 годината земеделска площ. По данни на областните дирекции по безопасност на

храните (ОДБХ), през 2016 г. в страната са употребени: 356 913 t азотни торове (N); 82 566 t фосфорни торове (P₂O₅) и 45 457 t калиеви торове (K₂O)

Поради тази причина освен азота, добрите земеделски практики препоръчват и контрол по отношение и на другите биогенни елементи общ въглерод (C) и общ фосфор (P) и калий по следната скала за оценка

<i>Параметри</i>	<i>орг. C</i>	<i>общ N</i>	<i>общ P</i>	<i>C/ N</i>
Мярка	g/kg	g/kg	mg/kg	g/kg
Мн.ниско	<5	<0,98	<398	<8
Ниско	5-10	0,98-1,33	398-553	8 -10
Средно	10-15	1,33-1,95	553-924	10-12
Високо	15-25	1,95-2,86	924-1599	>12
Мн.високо	>25	>2,86	>1599	Няма стойност

2.3.4. Замяряване на почвите с пестициди и устойчиви органични замърсители

По своята същност, растително-защитните продукти (пестицидите) в повечето случаи са с активно вещество създадено по синтетичен път и тяхната употреба крие както екологически, така и здравно - хигиенни и социални рискове. Тяхното потискащо въздействие върху неприятелите по растенията се дължи на способността им да проникват в клетките на живите организми, да изменят физико-химичните им свойства (повърхностно напрежение, осмотично налягане и др.), да встъпват в химични реакции с белтъчините, да блокират действието на жизнено важните ферменти и по този начин да нарушават обмяната на веществата, и загиване на организмите.

От социална гледна точка, растителнозащитните продукти, крият сериозни рискове и по отношение провокирането на качествено нови генни мутации и действат като канцерогенни (ракообразуващи) агенти. Това въздействие не е само по отношение на вредителите по растенията, но и по ползната ентомофауна, висшите животни и растения, и дори при човека.

У нас локалните източници (складовете, съхраняващи излезли от употреба продукти за растителна защита), представляващи заплахата за състоянието на почвите са обект на наблюдение и ежегодна инвентаризация от ИАОС/МОСВ, като тази информацията се съгласува с БАБХ/МЗХГ”.

ИАОС поддържа национален регистър на местата със забранени и с изминал срок на годност продукти за растителна защита ([http://eea.government. bg/ flexviewers/ pesticides/](http://eea.government.bg/flexviewers/pesticides/)). Информацията се актуализира чрез провеждането на ежегоден мониторинг на тези обекти.

В периода 1997 - 1999 г., по инициатива на МОСВ, в страната е извършено систематично изследване за остатъчни количества пестициди в почвите. Определени са

нормите за допустимо съдържание в почвите на различни видове инсектициди, хербициди, фунгициди.

За територията на община Гърмен са направени замервания, които показват, че замърсяването е в рамките на фоновото ниво за страната.

Усилията на държавата да се търсят възможности за трайно решаване на проблема с пестицидите, съхранявани в държавни и общински складове, се изразяват в приетата на 21 Април 2015 г. по Българо-швейцарската програма за сътрудничество (БШПС) с подписано споразумение за финансиране и изпълнение на проект “Екологосъобразно обезвреждане на негодни за употреба пестициди и други препарати за растителна защита”. Изпълнението на проекта е заложено и в мярка 584 от Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г., Околна среда . Проектът предвижда екологосъобразно обезвреждане на повече от 4388 тона негодни за употреба пестициди и други препарати за растителна защита в 216 склада в цялата страна. Най – близкия за община Гърмен е склада (ББ кубове) в община Хаджидимово.

Състоянието на почвите в районите с интензивно селско стопанство обаче е сигнал за необходимостта от по внимателна употреба на пестициди и периодичен контрол за наличието на устойчиви органични замърсители.

Така например химикали от дългосрочната употреба на пестициди се откриват в почвени проби в цяла Европа. Над 80 % от почвите, съдържат остатъчни вещества от пестициди, като 58 % съдържат два или повече вида остатъчни вещества.

Някои замърсители се разпадат в почвата с времето, но други остават за десетки или стотици години. В много случаи почвите са крайната дестинация, където в течение на времето се натрупват различни замърсители в т.ч и тези от атмосферата и водите, което води до тяхното комулиране именно в този компонент на околната среда. Рисковете от тези химикали и различните им съединения не са напълно известни в целия им обхват въпреки това се знае, че замърсяването почвата може да има значително въздействие върху здравето на човека, както и върху биологичното разнообразие и здравето на екосистемите.

Нормите за предохранителни концентрации (ПК) и максимално допустими концентрации (МДК) за някои от най често срещаните устойчиви органични замърсители (УОЗ) и нефтопродукти в почвите (определени като общо съдържание в mg/kg суха почва) са:

<i>УОЗ</i>	<i>ПК</i>	<i>МДК</i>
Нафтален	0,02	0,1
Аценафтен/АСЕ	0,03	0,2
Аценафтилен/АСУ	0,03	0,2
Флуорен/FLU*	0,03	0,3
Фенантрен/РНЕ	0,045	0,4

Антрацен/ANT	0,050	0,5
Флуорантен/FLA	0,020	0,1
Пирен/PYR	0,020	0,2
Нефтопродукти	100	300

Санирането на замърсени терени е трудно и скъпо, но е необходимо за почистването на предишно замърсяване. Местната власт към момента не разполага със средства и инструменти за предприемане на възстановяване поради което акцента трябва да се постави върху превенцията.

Всяка инициатива, насочена към предотвратяване и намаляване на замърсяването — от проектиране през рециклиране, управление на отпадъците, сеитбооборот, прецизно земеделие и намалена употреба на пестициди и торове ще допринесе за намаляване на натиска върху почвите в общината.

Редица съществуващи и предстоящи политически инициативи в Европейския зелен пакт — кръговата икономика, стратегията „От фермата до трапезата“, стратегията за биологичното разнообразие, стратегията за химикалите, новата стратегия за почвите и плана за действие за нулево замърсяване — предоставят европейска рамка и подпомагат както националните и местни органи, а също и ползвателите на земя да опазват почвите от замърсяване.

2.3.5. Ерозирали почви

Ерозията на почвата е физическо явление, свързано с отделяне и пренасяне на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на поредица от естествени и/или антропогенни процеси.

Ерозията на почвата се проявява в различни форми:

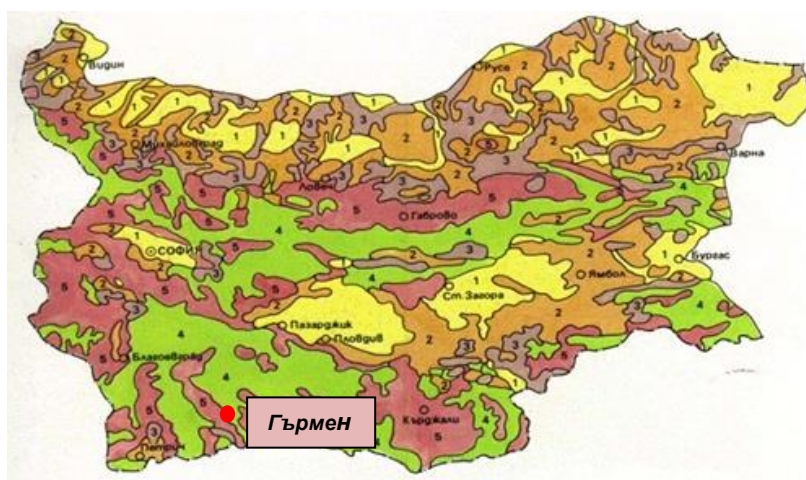
- *водна* – площна (струйчеста и междуструйчеста); ровинна; ерозия при снеготопене; брегова ерозия в реки и езера;
- *ветрова*;
- *иригационна*;
- *следствие на дислокация и транслокация*: при почвообработки; при подравняване на терена; при утъпкване и разравяне;
- абразия;
- свлачищни и наносни потоци;
- вътрешна ерозия, предизвикана от подземни потоци.

Ерозията на почвата е един от най-сериозните глобални проблеми на природната среда. За България Около 85 % от почвите в страната са засегнати от ерозия, като при около 30 % от тях ерозията е ветрова.

Оценките за средногодишните почвени загуби от ерозия са в границите от 0.005 до 0.5t/ha в зависимост от наклона на склона при естествени природни условия и от 50 до 500t/ha - при условия на обработваеми земи. По данни на ИАОС у нас

средногодишната загуба от почвената ерозия е около 32 000 000 тона, 2/3 от които са загубите от обработваемите земи.

Ерозията влияе съществено върху екологичните и икономическите функции на почвата. Негативното въздействие се дължи на намалената мощност на хумусния хоризонт и дълбочина на коренообитаемия слой, понижено съдържание на органично вещество, количество на хранителните елементи и запаси на почвена влага, деградация на почвената структура, образуване на почвена кора; загуба на биоразнообразие; замърсяване наводните течения, поява на еутрофикация, акумулация на наноси в подолу лежащите територии по склоновете. Проявата на ерозионните процеси до голяма степен зависи от релефа и интензивността на валежите. Начинът на земеползване и структурата на земеделските и горските земи могат осезателно да намалят загубите на почва от ерозия, но могат и значително да я ускорят.

Съгласно картата на почвеноерозионните райони на България община Гърмен попада в район със слабо ерозиран почви.

<i>Клас на действителен риск от площна водна ерозия</i>	<i>Степен на действителна ерозия, индекс</i>	<i>Площ, ха</i>	<i>Общо действителна ерозия, т/ха/г.</i>
Населени места, води и земи с н. в. над 1200 m	0	6920	0
Много слаб действителен риск	1	10 390	55
Слаб действителен риск	2	3036	256
Слаб до умерен действителен риск	3	1433	419
Умерен действителен риск	4	1107	504
Умерен до висок действителен риск	5	50	221
Висок действителен риск	6	15	167

Сума:		22 951	1622
-------	--	--------	------

Източник : Общинска програма за опазване на околната среда 2009 – 2013 г.

Орографските особености на района благоприятстват проявлението на водна ерозия. Интензивността ѝ се определя от големите наклони, обема и интензивността на валежите и съчетанието им с почвените условия. Незаконните сечи и подмяната на широколистните видове с иглолистни е фактор провокиращ ерозионните процеси. Обезлесяването на отделни участъци от горите, е довело до засилване на ерозионните процеси при тях особено на припечните изложения, което от своя страна оказва неблагоприятно въздействие върху развитието на селското и горско стопанство в региона.

Въпреки това ерозията като цяло не е значим проблем за почвите на общината. Засегнатите площи са с ниско представителство благодарение на високата лесистост на територията. Част от засегнатите земи (19%) са с оценка “слаб действителен риск” и само 10% с “умерен действителен риск”. Ерозионните проявления са в следствие въздействието на интензивните валежи и вятъра в хълмистите и планински части на общината.

Мероприятията за защита на почвите от ерозия се разделят на организационно - стопански, агротехнически и агролесомелиоративни.

- ✓ *Организационно-стопански мероприятия* - обхващат противоерозионното земеустройство на територията, при което земеустройствения план се съобразява с необходимостта от намаляване на ерозионният ефект на вятъра.
- ✓ *Агротехнически противоерозионни мероприятия и технологии* - включват подходящи системи за обработка и системи на земеделие, целящи запазването на благоприятен състав на структурните агрегати в почвата. Много добър ефект за ограничаване на ветровата ерозия се постига при оставянето на растителните остатъци на полето през зимния период.
- ✓ *Агролесомелиоративни и лесомелиоративни мероприятия* – основното средство на лесомелиоративните методи за борба с ветровата ерозия са ветрозащитните пояси от дървесна растителност. Освен основната си роля – да предпазват ландшафта от развитие на ветрова ерозия, ветрозащитните горски пояси подобряват водния режим на почвата и имат снегозадържащ ефект, чрез който косвено допринасят за предпазването на зимните посеви от повреди.

2.3.6. Международно и национално законодателство в областта на опазване на почвите

Европейското законодателство разработва и прилага инструменти за водене на екологичната политика, имащи отношение към компонент почви от 80-те години. Най-ранният документ на ЕС, отнасящ се до политиката за почвите е „Европейска Харта за Почвата”, приета от Комитета на Министрите на 30 май 1972 г. През 2003 г. е приета „Актуализирана Европейска Харта за опазването и устойчивото управление на почвата“

Съгласно Хартата всички регионални политики за планиране трябва да вземат под внимание мерки за опазване на почвата при провеждането им. Особено внимание изискват тези, свързани със земеделие, горско стопанство, миннодобивна промишленост, индустрия, туризъм, транспорт, планиране развитието на населените места. В края на 2007 година Европейският парламент в Страсбург, разглежда и одобрява рамкова директива за опазване на почвите, която е част от стратегията за почвите с цел регламентиране на механизми и мерки към ползвателите за реализацията на предпазни мерки за опазването им както и за идентифицирането на рисковите зони подлежащи на ерозия, слягане, засоляване и свлачища и подготвянето на национални и регионални мерки срещу тези процеси.

ЕП отчита факта, че плодородната обработваема земя е постоянно намаляващ световен ресурс, което от своя страна Земеделието и лесовъдството играят решаваща роля за поддържането на качеството на почвата и възстановяването на нейните свойства.

Според Европейския парламент чрез биологичното земеделие и агроекология могат да се постигнат добри резултати по опазване на педосферата (почвеният слой на Земята).

Към настоящия момент Общата Селскостопанска Политика (ОСП) е най-важният документ на ЕС, който се отнася до аграрното производство на храни и биомаса. Фокусът в тази политика все повече се измества към включване на мерки за усилване на устойчивостта. ОСП формулира мерки за увеличаване и подобряване на биоразнообразието в земеделските стопанства. В ОСП - Директивата по Нитратите (91/676/ЕЕС) и в Директивата за използване на Пестициди (2009/128/ЕО) е обърнато внимание на повърхностния отток на водите от земеделските земи като източник на замърсяване. Директивата за ГМО (2001/18/ЕО) изисква провеждане на процедура по оценка на риска за околната среда в случай на внасяне на генетично модифицирани организми.

Освен европейските документи действащи по отношение опазването на почвите са:

- ✓ Актуализирания вариант на Световна Харта за почвата, приета на конференция ФАО (2015).
- ✓ Протоколът от Киото по проблемите на изменението на климата разглеждат почвата като важен резервоар на въглерод и по тази причина тя трябва да се опазва за по-ефикасно изпълнение на нейните функции.
- ✓ Конвенцията на ООН по борба с опустиняването. Тя разглежда като важен инструмент за нейното приложение разработването на национални програми и планове за действие.

В тази връзка у нас е разработена и действа *„Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите (2020 -2030г.)“*

Законът за опазване на околната среда (ЗООС) (обн. ДВ, бр.91/25.09.2002 г., посл. изм. ДВ. бр. ДВ. бр.54 от 16 юни 2020 г.), регламентира държавната политика по опазване на околната среда и интегрирането ѝ в секторните политики. ЗООС е рамков закон, който регламентира основните положения и принципи на управлението на обществените отношения, свързани с опазването на околната среда.

В Раздел III-ти Опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите – Глава трета (Опазване и ползване на компонентите на околната среда и управление на отпадъците) са включени всички теми, свързани с опазването, устойчивото ползване и възстановяването на почвата, които гарантират ефективна защита на човешкото здраве и на функциите на почвата, като се отчита, че почвата е ограничен, незаменим и практически невъзстановим природен ресурс.

Националната програма за развитие на селските райони, ПРСР 2014-2020 г. и следващия програмен период 2021-2027 е основният инструмент, който формира политиката на страната ни по отношение на ползването на почвите.

Друг важен закон, свързан с опазване на почвите е **Закон за опазване на земеделските земи** (обн. ДВ. бр.35 от 24 април 1996г. с изм. и доп.)

2.4. Защитени територии и чувствителни екосистеми

На проведената в Рио де Жанейро Конференция по околна среда през 1992 г. е приета Конвенция за биологично разнообразие, съгласно която всяка договаряща страна съобразно собствените си условия и възможности разработва и приема национални стратегии, планове и програми за опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие, като ги интегрира и в съответните секторни или междусекторни планове, програми и политики.

Съгласно Закона за биологичното разнообразие България изгражда Национална екологична мрежа, включваща:

- Защитени зони като част от Европейската екологична мрежа "НАТУРА 2000", в които могат да участват защитени територии;
- Защитени територии, които не попадат в защитените зони.

В Националната екологична мрежа приоритетно се включват обекти на Световното природно наследство, КОРИНЕ места Рамсарски места, Важни места за растенията и Орнитологични важни места.

Защитените територии са първия механизъм за опазване на местообитания на застрашени видове и природа като цяло. С оглед подобряване опазването на природата и координиране на дейностите за защитени територии между отделните държави Международния съюз за опазване на природата (IUCN) е разработил препоръчителна категоризация на типовете защитени територии за целия свят и тяхното управление , като у нас такива са.

- ✓ Националните паркове
- ✓ Природните паркове
- ✓ Биосферните резервати
- ✓ Резерватите
- ✓ Поддържаните резервати
- ✓ Защитените местности
- ✓ Природните забележителности

Съгласно определението на българския Закон за защитените територии те са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Защитените територии се управляват съгласно изискванията на Закона (за всяка категория има специфични режими), заповед за тяхното обявяване, както и план за управление за съответната територия.

Поради засилената загуба на биоразнообразие и местообитания на видове Европейският съюз приема две директиви, целящи опазване на Европейската природа съответно:

- ✓ Директива за дивите птици
- ✓ Директива за хабитатите.

Директивите регламентират изграждането на европейската екологична мрежа Natura 2000, която у нас е под управлението на Закона за биологичното разнообразие.

Рамсарските места са територии, включени в Списъка на влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбиви птици. Всяка страна, член на Рамсарската конвенция, определя подходящи влажни зони в рамките на своята територия.

Местата по световно природно наследство са територии, включени в списъка на Конвенцията за световно природно и културно наследство. Конвенцията е приета през 1972 г. и днес в нея са включени 186 държави. От Българска страна тези места са две – съответно северната част от Пирин планина и езерото Сребърна.

Понятието „чувствителни зони“ е термин от Директива 91/271/ЕЕС и характеризира водоприемник, който се намира или има риск да достигне състояние на еутрофикация (обогащаване с биогенните елементи азот и фосфор). Това състояние е свързано с ускорен растеж на водорасли и по-висши растителни видове, в резултат на което настъпва нежелано нарушаване в баланса на присъстващите във водите организми и влошаване на качеството на водите.

Терминът е транспониран в Наредба 6, с която Министерът на околната среда и водите определя водоприемниците, които са определени за чувствителни зони. Това са река Дунав, Черно море и техните водосборни басейни, както и части от реките Струма, Арда, Марица и Тунджа. Изцяло нечувствителна зона е единствено река Места и водосбора ѝ.

На Конференцията на ООН е приет Дневен ред за 21 век (Agenda 21), който дава на местните власти по-широки правомощия, тъй като те са най-близо до хората и проблемите и следователно до намиране на решения.

2.4.1. Защитени зони и територии

Защитените зони и територии от Националната екологична мрежа, части от които попадат в обхвата на община Гърмен са :

А./ Защитени зони за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, приети с Решения на Министерски Съвет (№ 122/2 март 2007 г. , № 661/16 октомври 2007 г. и № 802/4 декември 2007 г.).

- ❖ 33 BG0001030 „Родопи Западни“ - Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна - Заповед № РД-278/31.03.2021 г. (ДВ бр.45/28.05.2021 г.)
- ❖ BG0001021 „Река Места“ Заповед № РД-353/31.03.2021 г. (ДВ бр.58/13.07.2021 г.)
Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна

Б./ Защитени зони за опазване на дивите птици, приети с Решения на Министерски съвет (№ 122/2 март 2007 г. и № 802/4 декември 2007 г.

- ❖ 33 BG0002076 „Места“ Защитена зона по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици Заповед № РД-532 от 26 май 2010г. (ДВ, бр. 51 от 2010 г.)
- ❖ BG0002063 Западни Родопи Защитена зона по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици Заповед № РД-890 от 26 Ноември 2013 г.(ДВ.бр.107от 13.12.2013 г.)

В./ Презервати

- ❖ Поддържан резерват „Тъмната гора“ - обявен за резерват с Постановление No1153/10.10.1948 г. на Министерски съвет и Заповед No4811/10.10.1962 г. на Главно управление на горите и прекатегоризиран в поддържан резерват със Заповед No РД-382/15.10.1999 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 97/1999 г.) и с граници съгласно Заповед No РД - 687/09.09.2013 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 90/2013 г.);

Поддържан резерват „Тъмна гора (до 25 юли 1989 г. *Караорман*) землище с. Ковачевица - местността "Беслет" се намира на около 20 км. североизточно от селото, в Дъбрашкия дял на Западните Родопи, при 1500-1700 м. надморска височина. Площта на резервата е 32,58 ха.

Обхваща горното поречие на река Канина Тъмната гора е типичен горски резерват. В ниските части на резервата растат предимно букови и елови дървета, докато в по-високите са разположени вековни смърчови гори. Средната възраст на горите е

над 150 години . Някои смърчови дървета са с височина над 50 м.. В границите на резервата са определени 92 растителни вида. С най-многопредставители е семейство Сложноцветни (Asteraceae) – 8 вида, следвано от, семействата Розови (Rosaceae) – 7 вида и Житни (Poaceae) -6 вида. В ПР „Тъмна гора“ са установени 10 растителни вида с природозащитен статус. От включените в Червена книга на България са установени 2 вида, с категория „рядък“, от Приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие присъства 1 вид, а от Приложение 4 се срещат 3 вида. Установените лечебни растения са над 50. Тук се включват главно традиционни лечебни растения и горскоплодни видове. Предмет на специални мерки на опазване и защита са родопското крайснежно звънче (*Soldanella rhodopea* F.K.Mey) и родопската горска майка (*Lathraea rhodopea* Dingl.).

Общо за територията на резервата са установени 119 вида гръбначни животни, в това число – риби – 1 вид Балканска пъстърва(*Salmo trutta fario*)., земноводни – 4 вида, влечуги – 7 вида, птици – 74 вида и бозайници – 33 вида. От Безгръбначните са констатирани два. От животинските видове консервационно значими са два – Алпийска розалия и червена горска мравка.

❖ *Г./Защитени местности*

❖ Част от ЗМ „Манастирището“ буферна зона на поддържан резерват „Конски дол“ или „Конското планище“ – обявен със Заповед №2079 от 24.07.1962 г. на Главно управление на горите, разположен е на територията на община Сатовча. ЗМ „Манастирището“ е обявена за буферна зона със Заповед № 886 от 02.10.1986г. на КОПС (ДВ, бр. 83/1986 г.), прекатегоризирана в Защитена местност със Заповед № 423 от 18.06.2007 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 61/2007 г.).

Със Заповед № РД -773/ 24.09.2020 (ДВ, бр. 89/2020 г.) площта ѝ е актуализирана от 710,000 дка на 771,599 дка.

❖ Защитена местност „Беслет“, обявена за буферна зона на поддържан резерват „Тъмната гора“ със Заповед No 886/02.10.1986 г. на Комитета за опазване на природната среда (ДВ, бр. 83/1986 г.), прекатегоризирана в защитена местност със Заповед No РД-411/18.06.2007 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 61/2007 г.);

Попада в землището на с. Ковачевица. Беслет е най-високия връх на рида Дъбраш, както и най-високата точка в община Гърмен. Той се намира в местността Беслет, която е покрита с вековни борови и смърчови гори, но обширното било е покрито само с трева. Опазва площ от 57,9 ха. На територията на защитената местност се забраняват:

- строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа;
- разкриване на кариери, изменянето на водния режим, замърсяването с химически вещества, промишлени и битови отпадъци;
- използване на химически средства за растителна защита;
- лагеруване и палене на огън извън определените места;
- ловуване;

- залесяването с неприсъщи за района дървесни видове.

Д./ Природни забележителности

❖ Козия камък - скално образувание обявена и в граници съгласно Заповед № РД 1187/ 19.04.1976г. на Министерство на горите и опазване на околната среда (ДВ, бр. 44/1976 г.) - Уникално скално образувание с площ от около 600 кв. м в едноименната местност в землището на с. Ковачевица, на 14 км северно от селото. При направени през 1983 г. археологически експедиции са изследвани издълбаните още в древността 120 еднакви по диаметър и дълбочина дупки в скалното образувание. Разположени в определени геометрични редове, те са подобни на описаните в архео-астрономическата литература „дупки“, датирани от 3000 г. пр. Хр. в Европа, Русия и др за които се предполага, че представляват древна звездна карта.

❖ Каялийски скали - скални образувания Заповед № РД 418/14.11.1995 г. на Министъра на околната среда - (ДВ, бр. 105/1995 г.);

Скалното светилище "Каялийските скали" се намира в местността "Каялиецо", на 16 км североизточно от центъра на Ковачевица 4 км северно-североизточно от местността "Беслет", водещ до подножието на светилището. "Каялийските скали" се на 1500-1600м надморска височина.Регистрирано е през 2006г. То е разположено сред вековна гора от бял бор и смърч, площта на скалния феномен е 8 хектара и представляват уникален комплекс от скали и скални венци с височина до 70м, резултат от сферично изветряне на гранита.

Археоастрономическите изследвания установяват, че използваните в древността отвори на скални арки от територията на светилището Селанов бук е насочено към изгрева на Слънцето в деня на лятното слънцестоене. Това ги свързва със скалните арки от мегалитните светилища "Цареви порти" и "Каялийски скали" в Западните Родопи и скалната арка на импозантното мегалитно светилище край Царев връх в Южна Рила.

Други природни атракции и забележителности на територията на община Гърмен са:

- с. Гърмен, кв.Заграде - Вековните чинари;
- с. Огняново - Мирата;
- с. Долно Дряново – Ландшафтно-исторически парк „Градище“;
- с. Ковачевица – Канинска екопътека;
- с. Рибново - Пещерата “Маноилова дупка”. Намира се на левия бряг на река.

Маноиловски дол, на 3 км. източно от центъра на с. Рибново. Тя е най-дългата пещера в Дъбрашкия дял на Западните Родопи и в цяла Югозападна България - 2175м

2.4.2. Флора и растителност

Община Гърмен обхваща части от Пирин и Западни Родопи. Според фитогеографското райониране на България, територията на общината се намира в Европейската широколистна горска област, Средиземноморска подобласт - Македоно

Тракийска провинция– Местенски, Славянопланински и Пирински фитогеографски окръзи.

Местенският окръг е изключително интересен по отношение на формообразователните процеси. В него е открит новия вид дъб местенски дъб / *Quercus mestensis*/ - по името на р. Места.

Флористично разнообразие включва голям брой ендемични видове (български и балкански), глациални и терциерни реликти, редки и застрашени видове е концентрирано основно в обхвата на защитените зони и територии. Съгласно заповедите за обявяване защитените зони опазват редица природни местообитания.

Подробна инвентаризация за оценка дяловото участие на защитените местообитания в землищата на общината не е изготвена. Такава оценка се извършва за всяко конкретно инвестиционно намерение в зоната на влияние на съответния обект съгласно изискванията на ЗООС.

В територията на общината представителство имат почти всички горскорастителни пояси, установени България. В подножието на рида Дъбраш ксеротермния дъбов пояс е съставен главно от вторични гори с Горун /*Quercus dalechampii*/ и смесени дъбови гори от Горун, Виргилиев дъб /*Quercus virgiliana*/, Благун /*Quercus frainetto*/ и Космат дъб /*Quercus pubescens*/, на места примесени с Келяв габър /*Carpinus orientalis*/, а при речните тераси и средиземноморски видове като, Пърнар / *Quercus coccifera*), Източен чинар / *Platanus orientalis*/, Местенски дъб / *Quercus mestensis*/ и други. Над тях (на 1000-1300 м н.в.) се простират горите от Мизийски бук /*Fagus moesiaca*/, Обикновен бук / *Fagus sylvatica*/ и Воден габър /*Ostrya carpinifolia*/, както и обширни гори от Черен бор /*Pinus nigra*/, Срещат се и съобщества на Цар-борисовата ела /*Abies borisii-regis*/, В иглолистния пояс на планината има гори от Черна мур /*Pinus heldreichii*/.

При връх Беслет се срещат и трите вида боровинки синя / *Vaccinium uliginosum*/, черна /*V. myrtillus*/ и червена /*V. vitis-idaea*/, а също така Сибирска хвойна / *Juniperus sibirica*/ и Зеленоцветен напръстник / *Digitalis viridiflora*/, Над горната граница на гората са формирани предимно субалпийскихрастови и тревни съобщества.

На по-високите надморски височини на припечни месторастения се среща със значително представителство Обикновената хвойна /*Juniperus communis*/ както и Червена хвойна /*Juniperus oxycedrus*/, Единично и с променливо участие са: Плюскач /*Colutea arborescens*/, Храстовидна зайчина /*Coronilla emerus*/, Горска къпина /*Rubus discolor*/, Бодлива шипка /*Rosa spinosissima*/, Обикновена шипка /*R. Canina*/, Глог /*Crataegus monogyna*/, Червена върба /*Salix purpurea*/, Обикновена драка /*Paliurus spina-christi*/, Трънка / *Prunus spinose*/, Келяв габър /*Carpinus orientalis*/, Главест зановец /*Chamaecytisus hirsutus*/, Обикновен повет /*Clematis vitalba*/, Наблюдава се изключително богатство от тревни видове, характерни както за тревните, така и за горските съобщества. В зоната са установени 54 тревни вида, главно житни – *Chrysopogon gryllus*, *Dichantium ischaemum*, *Festuca valesiaca*, *Alopecurus cristatus*, бобови и разнотравие.

Локални ендемити, които могат да бъдат срещнати на територията на общината са са Родопско омайниче /*Geum rhodopaeum*/, Цолигоферовата тлъстига (*Sedum zollikoferii*), Славянско котенце (*Pulsatilla slavjankae*), Дреновски мразовец (*Colchicum*

drenovskii), Шахтева дрипавка (*Crepis schachtii*), Зюндермановата поветица (*Convolvulus suendermanii*) – изключително рядък балкански ендемит. Други балкански ендемити са Гризенбаховата теменуга (*Viola grisenbachiana*) и Парилската метличина (*Centaurea pariliana*), както и отделни представители на обикновения тис (*Taxus baccata*) – терциерен реликт, защитен от закона, борисовата ела (*Abies borisi-regis*) – ендемит, кошаниновото вълче лико (*Daphne kosanini*) – терциерен реликт и балкански ендемит. При тревните видове за района са установени 20 –български ендемити, 42 – балкански ендемити и редица защитени, редки и застрашени от изчезване видове, включени в Червената книга на България.

Защитените зони опазват различни фитоценози с висока косервационна стойност. Освен това в границите на общината извън защитените зони може да се установи значително представителство на редица лечеби растения като, иглика жълт кантарион, глухарче, червен глог, овчарска торбичка, еньовче, живовляк, змийско мляко, къпина, коприва, лайка, пелин, шипка, бял равнец, магарешки бодил, татул, подбел, риган, дрян, трънка, лопен, бреза, липа и др. видове което се явява като една много добра ресурсна база за билкопроизводство от която да се възползват и някои трайно безработни лица.

За целта и във връзка с изискванията на чл. 55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) е необходимо да бъде изготвена съответната общинска програма с която да се регламентират на общинско ниво правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения са описани максимално допустимите стойности на количествата билки за събиране, с оглед опазването, природосъобразно и устойчиво ползване на находищата им съгласно изискванията на Наредба 2 от 20.01.2004 г.

2.4.3. Животински свят

Територията на Република България лежи върху две зоогеографски области - Средиземноморска и Евросибирска .

Части от землищата в община Гърмен попадат в Рило – Родопския и Местенския зоогеографски райони. Характерно за фауната в района е присъствието на множество медитерански и субмедитерански видове, както и евросибирски и европейски видове, присъщи за фауната на високите части на планините Пирин и Родопите. Характерна отличителна черта е високият ендемизъм, особено силно изразен при безгръбначните животни.

Типични за целия Струмско - Местенски район са множеството видове със субтропичен, ирано-турански или средиземноморски произход. И тук най-изразен е ендемизмът при безгръбначните животни - 170 вида и подвида за целия район. Има 26 вида висши гръбначни животни, включени в Червената книга на България /риби, земноводни и влечуги, птици и бозайници/, които се опазват в защитените зони.

Най – голямата по площ защитена зона, част от която попада и на територията на община Гърмен, а именно 33 BG0001030 „Родопи Западни“ опазва местообитанията на следните бозайници:

- ✓ Кафява мечка (*Ursus arctos*),
- ✓ Европейски вълк (*Canis lupus*),
- ✓ Дива коза (*Rupicapra rupicapra balcanica*),
- ✓ Пъстър пор (*Vormela peregusna*),
- ✓ Видра (*Lutra lutra*),
- ✓ Голям нощник (*Myotis myotis*),
- ✓ Остроух нощник (*Myotis blythii*),
- ✓ Дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*),
- ✓ Трицветен нощник (*Myotis emarginatus*),
- ✓ Голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*),
- ✓ Малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*),
- ✓ Южен подковонос (*Rhinolophus euryale*),
- ✓ Дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*),
- ✓ Широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*);

Всички те са с висок природозащитен статус, а вълкът, кафявата мечка, видрата и прилепите са световно защитени.

Наред с типичните за страната видове като – Сърна */Capreolus capreolus/*, Дива свиня */Sus scrofa/*, Заек */Lepus europaeus/*, Лисица */Vulpes vulpes/* и др. в района могат да се срещат още, Чакалът */Canis aureus/*, два вида костенурки */Testudo greca, T. Hermannii/*, Македонски гущер */Lacerta erhardi/* и др. Изключително голямо е разнообразието и на средиземноморските представители на безгръбначните животни – повече от 1200 вида. Поради разнообразието на местообитания районът община Гърмен се характеризира и с богата орнитофауната. Тук са установени 134 вида птици, от които 21 са включени в Червената книга на България. От тях 53 вида са от европейско значение.

Голям е броят и на средиземноморските и субсредиземноморски видове от безгръбначната фауна.

В стандартния формуляр за защитена зона BG0002076 „Места“ по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици са посочени като косервационно значими 134 вида сред които :

- Осояд */Pernis apivorus/*
- Черна каня */Milvus migrans/*
- Орел змияр */Circaetus gallicus/*
- Късопръст ястреб */Accipiter brevipes/*
- Белоопашат мишелов */Buteo rufinus/*
- Малък креслив орел */Aquila pomarina/*
- Скален орел */Aquila chrysaetos/*
- Малък орел */Aquila pennata/*
- Ястребов орел */Hieraaetus fasciatus/*
- Сокол скитник */Falco peregrinu/s*
- Лещарка */Bonasa bonasia/*

Глухар */Tetrao urogallus/*
Ливаден дърдавец */Crex crex/*
Бухал */Bubo bubo/*
Врабчова кукумявка */Glaucidium passerinum/*
Пернатонога кукумявка */Aegolius funereus/*
Козодой */Caprimulgus europaeus/*
Синявица */Coracias garrulus/*
Сив кълвач */Picus canus/*
Черен кълвач */Dryocopus martius/*
Сирийски пъстър кълвач */Dendrocopos syriacus /*
Среден пъстър кълвач */Dendrocopos medius/*
Дебелоклюна чучулига */Melanocorypha calandra/*
Късопръста чучулига */Calandrella brachydactyla/*
Горска чучулига */Lullula arborea/*
Полска бърбрица */Anthus campestris/*
Ястребогушо коприварче */Sylvia nisoria/*
Полубеловрата мухоловка */Ficedula semitorquata/*
Червеногърба сврачка */Lanius collurio/*
Черночела сврачка */Lanius minor/*
Белочела сврачка */Lanius nubicus/*
Градинска овесарка */Emberiza hortulana*

Реките Места, Канина, Рибновска, Върбицаи и Бистрица, както и двата микроязовира в местността „Сухия чарк” над село Ковачевица предоставят чудесни условия за развитие на риболовен туризъм. Тук любителите на този спорт могат да намерят богато разнообразие като балканска и американска пъстърва, мряна речен кефал, клен, сивен и др.

2.5. Отпадъци

Държавната политика по управлението на отпадъците представлява съвременна концепция за ресурсна ефективност, насочена към предотвратяване образуването на отпадъци, насърчаване на повторната употреба и оползотворяването им чрез рециклиране, регенериране или друг процес на извличане на вторични суровини, както и обезвреждане, безопасно съхраняване на отпадъците, увеличаване на отговорността на производителите, стимулиране на инвестиции в сектора, в рамките на наличните финансови инструменти. Развитието на Община Гърмен като община с търговско – туристическа и селскостопанска дейност обуславя определени специфики в генерирането, динамиката и последващото третиране на отпадъците, които се образуват на нейната територия.

В контекста на политиката на Европейската комисия за отпадъци и развитие на кръгова икономика, линейният икономически модел от типа „вземи, произведи и изхвърли“ вече не съответства на нуждите на съвременното общество и на ограничения характер на природните ресурси.

Населението и промишлеността генерират големи количества отпадъци: хранителни, градински, строителни, промишлени, утайки, битова техника, транспортни средства, батерии, опаковки, стари дрехи и много други. Количеството отпадъци, които се образуват, е тясно свързано с моделите на потребление и производство. Демографските промени, като увеличаване на броя на едночленните домакинства и нарастването на ежедневните пътувания свързани с работата в друго населено място, също влияе на количеството отпадъци, които се генерират (напр. опаковането на стоки в по-малки единици).

Съгласно възприетата йерархия у нас се дава приоритет на предотвратяването на отпадъците, следвано от подготовката за повторно използване, рециклиране, възстановяване и накрая изхвърляне, като най-нежелана опция. В тази връзка отпадъците не само причиняват повърхностно замърсяване на почвите и влошават използваемостта на земята, но също така създават хигиенни проблеми и дразнят естетическите възприятия на хората.

В резултат на протичащите в периода на натрупването им физични, химични и биологични процеси, те се превръщат в многофакторен замърсител на околната среда, оказващ силно негативно въздействие върху повърхностните и подземни води, въздуха и почвите, с което създават сериозен здравен риск за населението.

От друга страна отпадъците са ценен енергиен и суровинен източник и тяхното минимизиране за повторна употреба води до съхранение на природни ресурси.

Общо в ЕС се рециклират все по-голямо количество отпадъци и все по-малко количество отпадъци се изпраща на сметищата. За общинските отпадъци делът на рециклираните или компостираните отпадъци в ЕС-27 се е увеличил от 31 % през 2004 г. на 41 % през 2012 г.

Ето защо управлението им е сложен и многообхватен процес, изискващ интегрираност на подходите, внедряване на нови технологии, създаване на подходяща икономическа среда и нормативна база, и не на последно място висока обществена отговорност.

Анализът и оценката на съществуващото положение по управление на отпадъците в община Гърмен е направен на базата на:

- ✓ Регионална програма за управление на отпадъците на РСУО Гоце Делчев за общините Гоце Делчев, Гърмен и Хаджидимово за периода 2014-2020 г.
- ✓ Програма за управление на община Гърмен 2015 -2019г.
- ✓ Национален стратегически план за управление на отпадъците.
- ✓ Годишните отчети по чл.52, ал. 9 от ЗУО.

Регионалната програма за управление на отпадъците е разработена с Решение от Общото Събрание на РСУО - Гоце Делчев (Протокол № 8/14.12.2016 г.) и, включва общините Гоце Делчев, Гърмен и Хаджидимово, които имат учредено Регионално сдружение.

Съгласно чл. 24 ал. 9 от Закона за управление на отпадъците /ЗУО/ общините включени в регионални сдружения могат да получават финансиране на проекти в областта на управление на отпадъците от европейските фондове, държавния бюджет,

Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) към Министерството на околната среда и водите или други национални публични източници на финансиране.

У нас държавната политика по управление на отпадъците се фокусира върху интегрирането на нови, устойчиви от екологична и икономическа гледна точка модели, където от битовите отпадъци да се отделя всичко, което може да се оползотвори и рециклира, за да се превърне в енергия, в суровина за индустрията, в тор за растенията, а в новоизградените регионални депа да се депонират минимални количества отпадък.

Основна задача на РСУО е увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци, чрез изградените съоръжения за третиране на цялото количество отпадъци, което се образува на територията на регионалното сдружение с което се постига намаляване на негативните въздействия върху населението и околната среда.

2.5.1. Съществуваща практика за третиране

Дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване и почистване на нерегламентираните замърсявания са регламентирани в голяма степен от действащата Наредба за управление на отпадъците на територията на Община Гърмен ,изготвена съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците и Приета с Решение No 879 на Протокол No 46 от 30.09.2015 г.

Съгласно чл. 12 ал. (1) от Правилник за прилагане на закона за социално подпомагане (Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г.изм и доп- последно ДВ. бр.64 от 3 Август 2021г.), „Безработните лица в трудоспособна възраст, които получават месечна помощ и не са включени в програмите за заетост, задължително полагат общественополезен труд по организирани от общинската администрация програми за предоставяне на социални услуги, екологични програми, програми за благоустрояване и хигиенизиране на населените места и други програми за общественополезни дейности“.

Община Гърмен има сключен договор с Дирекцията за социално подпомагане (ДСП) по програмата за заетост на трайно безработни лица.

Общината се обслужва от регионално депо за неопасни отпадъци на общините Гоце Делчев, Гърмен и Гърмен, намиращи се в землището на с. Добротино, м „Мокра поляна“.

Честота на сметосъбиране на битовите отпадъци по населени места е съобразена с броя на населението и количеството на натрупващите се ТБО, но не по-малко от 1 път седмично. Извозването им се извършва организирано по график утвърден от общината.

Съгласно чл.3 от Наредбата за управление на отпадъците на територията на Община Гърмен, кметът на общината организира управлението на битовите и строителните отпадъци, образувани на нейна територия и отговаря за осигуряването на съдовете за събирането им. Наличната численост на контейнерите, кофите и другите съдове за битови отпадъци задоволява напълно нуждите на населението, като в рамките на плановия период ще са необходими допълнителни

бройки само за подмяна на тези, които вече са напълно амортизирани и не подлежат на ремонт.

Осигурените транспортни средства също са достатъчни за обезпечаване предоставянето на качествена услуга за жителите на общината.

2.5.2. Количество

Системата за организирано сметосъбиране на територията на Община Гърмен обхваща всички шестнадесет населени места и 100 % от населението.

Отпадъците предадени за обезвреждане на РДНО Гоце Делчев по години.

<i>Година</i>	<i>Мярка</i>	<i>Количество на БО</i>
2017	тона	3078
2018	тона	3087
2019	тона	3101
2020	тона	3117

Съгласно чл.63,ал 2, от Закона за местните данъци и такси (Обн. ДВ. бр.117 от 10 Декември 1997г. (ДВ. Изм и доп. последно бр.16 от 23 Февруари 2021 г.) със заповед на кмета на общината се определят границите на районите, вида на предоставените услуги и честотата на сметоизвозване, което се обявява публично до 31 октомври на предходната година.

Тенденциите по отношение количеството на депонираните отпадъци за последните години показват посока към трайното им намаляване (въпреки нарастване количеството на общо образуваните отпадъци), което до голяма степен е резултат от оптимизацията на система за организирано сметосъбиране и завишаване процента на оползотворяване от битовите и строителните отпадъци.

Основен показател при дефиниране количеството на битовите отпадъци е нормата на натрупване, показваща количеството отпадък което се генерира от един човек за една година.

В долната таблица е посочена нормата на натрупване за Община Гърмен в периода 2017 – 2020 год.

Година	Норма на натрупване на битови отпадъци за гр.Гърмен
	кг/ж.год.
2017	207
2018	209
2019	210
2020	211

У нас нормата на натрупване за населени места с население 3-25 хил. жители е 295.5 кг./жител/година. Предвид броя на населението в община Гърмен се вижда, че по този показател общината се доближава до средната страната стойност, като все пак остава под нея и значително под средната за Европейския съюз (ЕС-27) , която е 510 кг/ж.год. и тази за България (седно) - 446 кг/ж.год.

Незначителния ръст на нарастване нормата на натрупване е в резултат от увеличаване обема на опаковките в стоките за масова употреба.

За разглеждания планов период – до 2027 г. в синхрон с нарастване нормата на натрупване се очаква известно завишаване и на количеството на отпадъците от териториите за обществено ползване, което ще бъде в резултат от повишаване на стандарта за почистване на улиците, обществените места и поддържане чистотата на териториите.

Настоящата програма залага завишаване на изискванията към ползвателите с договори за наем на обществени територии, като закупуване на улични кошчета, кошове за листа и съвременни инструменти за почистване.

2.5.3. Морфологичен състав на ТБО

Морфологичният (механичен) състав е основен физичен показател на ТБО и представлява процентното отношение на компонентите, които го образуват в т.ч. (хартия, метали, стъкло, хранителни отпадъци и др.), изразено в процент от общото им тегло.

Морфологичният състав на ТБО се изменя с течение на времето. Той зависи от функционалния тип на населеното място, стандарта на живот, развитие на дейностите в сферата на търговията, услугите и общественото хранене, сезона, начина на отопление, системата на сметосъбиране и сметоизвозване и др.

Морфологичен състав на смесените битови отпадъци от община Гърмен

<i>Компонент</i>	<i>Мярка</i>	<i>К-во</i>
Хранителни отпадъци	%	7,73
Хартия и картон	%	15,11
Пластмаса	%	13,72
Текстил	%	6,08
Гума	%	0,04
Кожа	%	0,05
Градински отпадъци	%	21,95
Дървесни отпадъци	%	4,45
Стъкло	%	4,87
Метали	%	1,45
Сгурия, пепел, инертни строителни отпадъци, пръст, пясък и други, в това число неидентифицирани	%	21,65
Опасни домакински отпадъци	%	2,92
Контролна сума	%	100

❖ *Строителни отпадъци*

Строителни отпадъци на територията на община Гърмен се образуват основно при физически лица при извършване на ремонтни дейности и /или ново строителство в частните имоти. По малка част се образуват при юридическите лица преди всичко при реконструкция на сграден фонд.

Управлението на строителните отпадъци на територията на регион Гоце Делчев се извършва съгласно чл. 10 и чл. 11 от Закона за управление на отпадъците, като депонирането им се осъществява се в Клетка № 3 на РДНО, находящо се в м. „Мокра поляна“, с. Добротино, община Гоце Делчев. Клетка № 3 е именно с такова предназначение - за депониране на строителни и инертни отпадъци.

Към момента обаче не се води достатъчно подробна отчетност за количествата на приетите в Клетка № 3 строителни отпадъци.

❖ *Отпадъци от черни и цветни метали*

Общините Гоце Делчев, Гърмен и Хаджидимово имат сключени договори с фирма „Ведаметал“ ЕООД. Площадката се намира в гр. Гоце Делчев, като на нея се приемат ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА и ИУГ. Съгласно чл. 46.(1) от Наредба за управление на отпадъците на територията на Община Гърмен, лицата, които пускат на пазара гуми, отговарят за събирането, съхраняването, транспортирането, оползотворяването или обезвреждането на ИУГ.

Общините от състава на регионалното сдружение периодично организират кампании за разделно събиране на опасни битови отпадъци и предаването им за последващо третиране, посредством сключен договор с фирма „БалБок Инженеринг“ АД

❖ *Специфични отпадъци*

Следва да се отбележи също така, че на територията на общината се генерират и определен обем специфични отпадъци от домакинствата и производствената дейност. Такива са: акумулаторни батерии, отработени масла, луминисцентни лампи, опаковки от бои и разтворители.

Данните за тях обаче са непълни тъй като липсва на сепарация на битовия отпадък от една страна и от друга няма изградена практика, фирмите работещи на територията на общината да предоставят екземпляр от попълваните от тях отчетни информационни карти за производствени или опасни отпадъци, които те изготвят годишно и предоставят на РИОСВ и МОСВ.

Липсват информационни кампании относно опасните отпадъци. Също така голяма част от малките фирми, предимно в сферата на обувното, шивашко производство се обслужват от фирмата, която извършва дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване, обезвреждане на ТБО на територията на общината без да има сключени договори за това.

На територията на община Гоце Делчев има площадка за изкупуване на черни и цветни метали както и площадка, на която се предават специфични отпадъци –

ИУМПС, ИУГ, ИУЕЕО, НУБА която се ползва от населението на община Гърмен.

Периодично Общината организира акции за събиране и извозване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване от населението и стопанските субекти.

За желаещите да се освободят от ненужното и излязло от употреба ИУЕЕО обината е обявила телефонен номер на сайта си.

2.5.4. Разделно събиране на отпадъци на територията на община Гърмен

На територията на община Гърмен се генерират основно битови отпадъци. Значителен е делът и на отпадъците от селскостопанска дейност – животинска тор, растителни отпадъци и др., които обаче не попадат в потока битови и строителни отпадъци, които се тртират на РДНО. Контролът за недопускане изхвърлянето на селскостопански отпадъци в съдовете за смет се извършва от общината.

Разделно се събират преди всичко растителни отпадъци в т.ч.:

<i>Община/РСУО</i>	<i>Градински</i>	<i>Дървесни</i>	<i>Общо</i>
Гоце Делчев	400	10	410
Гърмен	100	3	103
Хаджидимово	144	4	148
РСУО	644	17	661

Забележка:

Тук не се включват биоразградимите отпадъци от горскостопанска или селскостопанска дейност, естествени торове, утайки от отпадъчни води естествен текстил, хартия от промишлеността обработена дървесина и др.

В общината има реализиран проект за домашно компостиране.

Биоразградимите компоненти в общия поток битови отпадъци постъпващи на РДНО са от следните източници:

- Поддържане на териториите за обществено ползване (паркове, градини, зелени площи при територии за обществено ползване);
- Растителни отпадъци от личните стопанства на населението (дворове, овощни и зеленчукови градини);

❖ *Разделно събиране на битовите отпадъци.*

Събраните битови отпадъци от територията на община Гърмен преминават през инсталация за предварително третиране и инсталация за компостиране, в рамките на Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Гоце Делчев“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г. при което от отпадъка се отделят рециклирумите компонети. По този начин освен, че се постига по-рационално използване на суровините значително (с около 30 %) се намалява и количеството на

обезвредените чрез депониране битови отпадъци

❖ *Опасни отпадъци от бита.*

На територията на община Гърмен все още не е организирано постоянно действащо разделно събиране на опасните битови отпадъци, извън обхвата на наредбите по чл.13, ал. 1 от ЗУО с цел предаването им за обезвреждане.

Поради много малките им количества общината периодично организира кампании за разделно им събиране и предаването им за последващо третиране, на основание сключен договор с „БалБок инженеринг“ АД.

За екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита за територията на общината ползва регламентирана площадка в местността „Долна Вария“ в град Хаджидимово. „Б-Б“ кубът е изработен, доставен и монтиран от „БалБок Инженеринг“ АД и притежава необходимите разрешителни и лицензии или склада за съхранение на пестициди в с. Баничан, община Гоце Делчев, който обаче е в лошо състояние.

По отношение на анализа и оценката на действащото законодателство и програмни документи в областта на управлението на отпадъците на територията на Община Гърмен се налагат следните констатации и виждания за плановия период.

Към настоящия момент са приети и действащи следните наредби, които регламентират дейностите по управление на отпадъците:

- ✓ Наредба за управление на отпадъците на територията на Община Гърмен - Приета с Решение No 879 на Протокол No 46 от 30.09.2015 г.
- ✓ В момента се разработва Регионална програма за управление на отпадъците – РСУО Гоце Делчев за общините Гоце Делчев, Гърмен и Хаджидимово за периода 2022-2027 г.

Наредбата за управление на отпадъците е в пълно съответствие със ЗУО и с промените в ЗМДТ (Обн. ДВ. бр.117 от 10 Декември 1997г с изм. и доп. – последно ДВ. бр.16 от 23 Февруари 2021г.) Наредбата е публикувана и достъпна за гражданите и заинтересованите лица, органи и организации на интернет страницата на общината.

Информацията се предоставя чрез еколога на Община Гърмен и на адрес - <http://www.garmen.bg> и телефони: 07523/2040, 07523/2047

Основни изводи:

- ✓ На територията на общината функционира добре организирана система за сметосъбиране на смесените битови отпадъци, като с осигурената техника и съдове са обхванати всички населени места.
- ✓ Ежегодната оптимизация на граfiците за събиране и подобряването на ефективността им, както и отчитане сезонността и влиянието на туристическия поток в генерирането на битовите отпадъци, навременното почистване на възникващите замърсявания, разделното събиране и засиления контрол резултират като цяло до намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци и ограничаване на вторичните замърсявания на компонентите на околната среда в следствие на биологичното разграждане на замърсителите.
- ✓ Основната форма за предоставяне на информация на населението по въпросите за управление на отпадъците е интернет страницата на общината [http:// www.garmen.bg](http://www.garmen.bg)

garmen-bg.com.

- ✓ В изпълнение изискванията на чл.19, ал.3, т.13 от ЗУО в по- големите села – Гърмен, Долно Дряново, Дебрен и Огняново са осигурени площадки, на които гражданите могат да предават разделно събрани опасни и едрогабаритни отпадъци.
- ✓ Нормата на натрупване за региона показва относително постоянни стойности през годините. Наличието на сходство с тенденциите в страната показва, че в регион Гоце Делчев действат обичайните фактори, свързани с генерирането на битови отпадъци.
- ✓ Осигурените съдове и транспортни средства за събиране и транспортиране на смесените битови отпадъци са достатъчни за осигуряване на качествени услуги. На територията на община Гоце Делчев има склад за съхранение на пестициди в с. Баничан, който обаче е в лошо състояние.
- ✓ Отговорните лица по управлението на дейностите с отпадъците са: Кмета на общината, кметове на населени места, служители от Общинска администрация, служители на фирмите с които общината е сключила договори за съответните дейности, както и фирмите притежаващи изискващите се по ЗУО разрешителни за дейностите с отпадъци и които извършват тези дейности на територията на община Гърмен ,
- ✓ Община Гърмен разполага с необходимата материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала за изпълнение на функциите – осигурени помещения, офис оборудване.
- ✓ За повишаване на професионалния капацитет е препоръчително служителите, ангажирани с дейностите по опазване на околната среда и в частност с управлението на отпадъците да участват в семинари, работни срещи, обучения и други, организирани от МОСВ, Организации по оползотворяване, Браншови организации, РИОСВ, Регионални сдружения, проекти на администрацията по ОПАК и други.
- ✓ В общината ежегодно се прилагат различни мерки във връзка с провеждането на разяснителни кампании сред населението, вкл. учениците, относно дейностите по управление на отпадъците.

Препоръки по отношение управлението на отпадъците:

- ✓ Клетка No 3 на РДНО, находящо се в м. „Мокра поляна“, с. Добротино,община Гоце Делчев, е предназначена за депониране на строителни инертни отпадъци. осигурява на нуждите на региона до края на 2022 г. Следва да се реши въпроса с сдепониране на строителните отпадъци до края на плановия период – 2027г.
- ✓ Необходимо е да се подобри отчетността на постъпилите на РДНО строителни отпадъци. Към настоящия момент са установени редица случаи при които строителни отпадъци се изхвърлят в съдовете за смет заедно с битовите.
- ✓ Регионът не е достатъчно добре обезпечен откъм инфраструктура, за да посрещне изискванията на нормативната уредба по управление на биоразградимите отпадъци. За ефективната работа на компостиращата инсталация е необходимо да бъде осигурена съответната инфраструктура за разделно събиране на растителни и биоразградими отпадъци при източника на образуване в т.ч. домакинства, търговски и административни обекти и заведенията за обществено хранене – вкл. и набяване необходимото оборудване и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци.
- ✓ Мерките и кампаниите, които общината е въвела и наложила през годините са

ефикасни, но въпреки това по-голямата част от тях не достигат в достатъчно широк аспект до населението. Необходимо е да бъдат организирани още различни кампании за привличане на населението към дейността.

Областната стратегия за регионално развитие на област Благоевград поставя като основна цел оползотворяване, рециклиране и намаляване количеството на депонираните биоразградими отпадъци от общия обем битови отпадъци чрез изграждане и ползване на общи за Регионалното сдружение съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците постъпващи на депо. Идеята е по този начин да се постигне намаляване на въздействията върху околната среда, подобряване на ефективността при използване на ресурсите, увеличаване отговорността на замърсителите и стимулиране на инвестициите в областта управление на отпадъците.

Независимо от предприетите от общината мерки за намаляване нерегламентираното изхвърляне на отпадъци, периодично на определени места се появяват такива замърсявания и това са основно покрайнините на населените места, сервитутите на общинските пътища или в коритата на реките.

Нерегламентираните сметища се почистват в момента, в който се открият или установят. Почистват се за сметка на Общината. Отпадъците се извозват на регионално депо Гоце Делчев, изградено в местността „Мокра поляна“ в община Гоце Делчев .

2.5.5. Такса Битови отпадъци

Финансовите средства за обезпечаване на дейностите по третиране на битовите отпадъци и поддържане на чистотата в по-големия си размер се осигуряват от постъпленията по таксата за битови отпадъци.

Чл.52. от Наредбата за управление на отпадъците на територията на община Гърмен предвижда за услугите по събиране, извозване и обезвреждане на БО в депа или други съоръжения и поддържането на чистотата на местата за обществено ползване, извършвани на територията на общината, данъчно задължените лица да заплащат такса по реда, определен в Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ).

Конкретните размери на таксата за всеки от предвидените по ЗМДТ случаи се определят с решение на общинския съвет на база одобрена план-сметка, включваща присъщите разходи. Община Гърмен е създала нормативна възможност за юридическите лица да заплащат услугите по организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци въз основа на тяхното количество (чл 52, ал (5) от Наредбата.

Също така разпоредбата на чл. 65 от ЗООС предвижда 80% от санкциите за замърсяване на околната среда да постъпват на територията на общината по местонахождението на санкционирания обект. В общинските бюджети постъпват и всички приходи от санкции и глоби, наложени по екологичното законодателство, по които компетентен орган е кметът на общината. Тези приходи, както и приходите от глоби за нарушаване на наредби, приемани от общинските съвети, се изразходват единствено за екологични дейности по приоритети, част от които са определени в насоящата ОПООС.

В Наредбата за управление на отпадъците се указват редът за изпълнение на дейностите по третиране на отпадъците, както и контрола, глобите и санкциите за замърсяване с отпадъци, А също така е указан и редът за заплащане на такса „Битови отпадъци“.

Проблемите свързани с финансовото обезпечаване на дейностите по управление на отпадъците на територията на община Гърмен произтичат от:

- ✓ Ниската стойност на такса смет, която е под действителните разходи за дейността;
- ✓ Бързата амортизация на съдовете за смет и сметовозващата техника;
- ✓ Неправомерно генериране и изразена сезонност при образуването и изхвърлянето на битови и строителни отпадъци;
- ✓ Възникването на нерегламентирани сметища;
- ✓ Не достатъчно обществено разбиране и подкрепа при управлението на отпадъците включително и на виждането за разделно събиране и рециклиране на полезните компоненти в отпадъците.

2.6. Зелена система

Устройството на зелените площи се регламентира със Закона за устройството на територията. Общините устройват зелени площи, обединени в зелена система, като средство за подобряване на микроклимата и хигиенните условия и за организиране на отдиха на населението. Озеленените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение, собственост на държавата и общините, са публична собственост. Зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в Наредба № 7 от 22 декември 2003 г. за „Правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони“. Озеленените територии, в населените места, селищните образувания и извън тях се определят с общите и подробните устройствени планове. Зелената система включва обществените озеленени площи, в т.ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове, гробищни паркове, ботанически градини, дендрариуми, защитни насаждения и разсадници.

Нормативите за площта на обществените озеленени площи за широко и специфично ползване в населените места са в зависимост от тяхната големина като:

- а) за големи градове - 20 кв. м/жител;
- б) за средни градове - 18 кв. м/жител;
- в) за малки градове - 12 кв. м/жител;
- г) за много малки градове - 8 кв. м/жител;
- д) за всички села - 4 кв. м/жител.

По данни на Община Гърмен зелените площи за широко обществено ползване на територията ѝ са с обща площ 50 дка. или 3.48 м² на жител, т.е. под норматива от 4 кв.

м/жител разпределени както следва:

№по ред	Населено място	Зелена площ/дка/	№по ред	Населено място	Зелена площ/дка/
1.	Парк Гърмен	31,000	6.	Марчево	1,000
2.	Балдево	0,500	7.	Огняново	8,000
3.	Дебрен	2,000	8.	Скребатно	1,000
4.	Дъбница	2,000	9.	Хвостяне	0,500
5.	Ковачевица	4,000	Обща площ 50 дка.		

През новия програмен период на Програмата действията на общината насочени към елементите от зелената система ще бъдат:

- ✓ Ежегодно пролетно почистване на зелените площи на територията на общината;
- ✓ Редовно косене и почистване на зелените площи
- ✓ Контрол върху нерегламентирано изхвърляне на отпадъци в зелените площи; Осигуряване на финансов ресурс за изграждането на поливна система за поддържането на зелените площи.

2.7. Шум

През последните години шумът в жизнената и околната среда се установява, като един от проблемите с нарастващо значение. За общини като Гърмен основни източници на шум се явяват автомобилния транспорт, промишлените дейности и някои локални източници.

Проведени перидични измервания на шума в населените места извеждат интензивния автомобилен трафик като основен фактор, който влияе върху акустичната среда. Автотранспортния шум е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, пропускателната способност на пътните артерии, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка.

По републиканските пътища се наблюдава интензивен автомобилен транспорт, който по отношение на шума се доминира от тежкотоварния автотранспорт.

През Община Гърмен преминават следните републиканските пътища:

- път III - 197
- път III - 1905
- път III - 1972

Леките коли определят шумовото натоварване по общинската пътна мрежа

- Общински път BLG1110 - / III-1905 - Огняново → Огняново → Скребатно → Рибново → Марчево;

- Общински път BLG1111 - / BLG1110 - Огняново → Рибново → Градски бани
- Общински път BLG1112 - / III -1905 - Марчево → Лещен → Горно Дряново → Ковачевица
- Общински път BLG1113 - /III-197 → Крушево → Орешец
- Общински път BLG1119- /III-1905 - Гърмен → п.к. III-197
- Общински път BLG2114 - /III-197 - Гоце Делчев → Сатовча
- Общински път BLG2117 - /BLG2118 - п.к. III-197
- Общински път BLG2118 - /111-197 - Гоце Делчев → п.к. 111-1905

като най – голям е трафика по с леки автомобили по направленията Гърмен - Огняново и Гърмен – Лещен - Горно Дряново – Ковачевица - (предимно в почивните дни и ваканционните сезони)

Общинската пътна мрежа е в сравнително добро състояние. През последните години са извършени основни ремонти на някои участъци, включително рехабилитация на участъци от настилната в регулационните граници на населените места. Като цяло уличната мрежа в общината е в сравнително добро състояние, което, благоприятства акустичната среда.

Шумът от промишлени източници е предмет на Закона за защита от шума в околната среда (В сила от 01.01.2006г. Обн. ДВ. бр. 74 от 13 Септември 2005г изм. и доп. последно - доп. ДВ. бр. 32 от 24 Април 2012 г., който урежда оценката, управлението и контрола включително за категориите промишлени дейности по приложение No 4 към чл. 117, ал.1 от Закона за опазване на околната среда.

Законът изисква определяне степента на шумовото натоварване в околната среда чрез измерване, оценка и картотекиране на шумовите нива и разработването на стратегически карти за шум. Към настоящия момент за територията на общината няма разработени стратегически карти с посочване на зоните за дискомфорт основно поради липсата на достатъчно средства в общинския бюджет.

Наредба № 6 от 26 Юни 2006г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението. (Издадена от Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите Обн. ДВ. бр. 58 от 18 Юли 2006г.) определя допустимите стойности, за урбанизираните територии както следва:

Територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях	Еквивалентно ниво на шума dB(A)		
	<i>Ден</i>	<i>Вечер</i>	<i>Нощ</i>
Жилищни зони и територии	55	50	45
Зони за обществени и индивидуален отдих	45	40	35
Тихи зони извън агломерациите	40	35	35

Наредба № 54 от 13 Декември 2010г. за дейността на националната система за

маониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда (Издадена от Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите Обн. ДВ. бр. 3 от 11 Януари 2011 г.) урежда реда и начина на функциониране на националната система за мониторинг на шума в урбанизираните територии.

Чл. 27 от Наредбата изисква собствените периодични измервания на шум в околната среда, излъчван от действащи промишлени инсталации и съоръжения да се извършват с периодичност на измерванията не по-малко от един път в рамките на две последователни календарни години по реда на „Методика за определяне на общата звукова мощност излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне нивото на шум в мястото на въздействие“ (утвърдена със Заповед РД 613 от 08.08.2012 г. на Министъра на околната среда и водите

Съгласно ЗЗШОС агломерациите с население под 100 000 жители не са задължени да разработят шумова карта, но могат да го направят при наличие на необходимост.

Общинския център – с. Гърмен е 2017 жители (към 09.02.2012 г.), поради което шумът не следва да бъде причислен към основните екологични проблеми на общината.

Към настоящия момент за община Гърмен липсват данни от измерванията на шум по работни места в предприятията и териториите около тях. Съгласно изискванията за работна среда регламентирани от Закон за здравословни и безопасни условия на труд, такива следва да се проведат, като резултатите от тях ще осигурят първичната информация за извършване на акустично планиране. Също така данните от измерванията ще покажат дали е необходимо да бъдат разработени съответните планове за действие за намаляване на шума в околната среда. Това е наложително в случаите, при които превишаването на стойностите на даден показател за шум може да предизвика вредно въздействие върху здравето на хората или безпокойство на животинските видове населяващи територията.

Примерната форма за набиране на необходимата информация може да има следния вид:

Характеристика на промишлените обекти източници на шум

№	Наименование на обекта	Предмет на дейност	Местоположение на източника		Гранична стойност в мястото на въздействие	Въздействие на източника		
			Съгласно Наредба № 6 /2006г.	Разстояние до най-близката жилища сграда, в метри		Работно време /в часове/	Ниво на шума по границата на източ-	Ниво на шума в мястото на въздействие, dB(A)

					dB(A)		ника,	
							dB(A)	
1					Ден: 55 dB(A); Нощт: 45 dB(A);			
2					-			

Задължение за провеждане на собствен мониторинг на шум в околната среда и представяне на резултатите от тях, имат единствено предприятия с издадени комплексни разрешителни по смисъла на Закона за опазване на околната среда.

Локалните източници на шум и шум от битов характер са важен по значение фактор, който влияе върху акустичната среда на населените места. Шумът излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, различни сервиси и авторемонтни работилници, разположени в непосредствена близост до жилищните сгради в много случаи е причина за влошаване условията за спокойствие, труд и отдых на гражданите. До настоящия момент към общинска администрация няма постъпили оплаквания от този тип шум от страна на населението.

Поради ниската значимост на фактора за община Гърмен, към момента не се налага изготвянето на конкретно дефинирана политика за връзката между акустичното състояние на населените места и мерките за намаляване или отстраняване на шумовото замърсяване.

2.8. Работа с обществеността и повишаване на екологичната култура

През последните десетилетия се извършва глобална трансформация в развитието на човешката цивилизация. Тя е свързана с утвърждаването на нов модел, дефиниран като устойчиво и балансирано развитие. Целта е да се промени отношението и действията на човека и на обществото към средата, в която живее. Формирането на съзнателно отношение към околната среда и екологична култура е процес, насочен към развитие на знания, умения, нагласи и ценностни ориентации, насърчаващ ангажираност с екологичните проблеми и тяхното решаване.

Осигуряването на ефективен обществен достъп до информация и участие на обществеността в процеса на взимане на решения съдейства за развитие на демократичните процеси при осъществяване на политиката за околна среда, прозрачност и по-пълноценно реализиране на дейностите на институциите, на национално и местно ниво. Това е и предпоставка за информиран избор на хората в ежедневиия живот, щадящ околната среда, както и за насърчаване на екологосъобразните производствени практики и бизнес модели.

Успешното провеждане на политиката на ЕС изисква едновременно и компетентни управленски решения, и ангажираност и активност от всички граждани. В условията на интегриране на екологичната политика в останалите секторни политики и пред неизбежната перспектива за сериозни промени в бита, екологичната култура на населението придобива изключителна важност. Въпросите за екологичното съзнание, засъотнасянето на информираност и загриженост, от една страна и поведение, от друга, за факторите, които детерминират прехода между загриженост и про-екологично поведение са от особено практическо значение.

Община Гърмен обръща специално внимание на информираността на местното население и повишаване ролята на обществеността при решаване на екологичните проблеми. По-пълното информиране на населението по въпросите на околната среда и гарантирането на участието ѝ в процеса на вземане на решения имат за цел формирането на устойчиви и екологосъобразни модели на обществено поведение за осигуряване на качествена и здравословна околна среда

Общинската администрация, като главен инициатор и организатор на този род дейности, осъществява работата с обществеността в няколко направления, които са насочени към:

- навременно информиране на гражданите относно проблемите и състоянието на околната среда по отделните компоненти (питейни води, битовите и строителни отпадъци, състояние на атмосферния въздух рационално използване на ресурсите и др.);
- повишаване на общественото съзнание чрез получаване на екологично образование;
- включване на обществеността при вземане на решения, касаещи околната среда;
- осъществяване на ползотворно сътрудничество между местните власти и обществеността.

Информирането на обществеността е от ключово значение гарантиращо възможността отделни лица, организации, групи да участват в обсъждането на решения за опазването на околната среда и устойчивото развитие, и да предлагат обосновани мнения и позиции, което постига чрез осигуряване на достъп до информация по въпросите на околната среда. По този начин се насърчава развитието на гражданското общество и се осигурява прозрачност на процеса на вземане на решения на регионално и местно ниво и участието на различни обществени групи в този процес.

В тази връзка в Община Гърмен има създадена система за регулярно информиране на населението за качеството на околната и жизнената среда, както и за предстоящите инвестиционни намерения. Системата включва механизъм за периодически предоставяне на информация което се осъществява посредством:

- Публикации в местните медии;
- Обществени обсъждания;
- Екологични кампании;
- Публикации на страницата на общината в интернет;

Акциите за почистване на обществени територии, осигуряват участие на обществеността в управлението на отпадъците и са насочени към включване на големи групи и организации в мерките за по-рационално използване на ресурсите.

Важен аспект е и развитието на партньорства на институциите с основните групи на обществеността – бизнеса, браншовите и неправителствените организации, младите хора.

Екологичното образование е другият важен инструмент за изграждане на ценностната система на обществото, който акцентира върху проблемите, свързани с околната среда.

Дългосрочната цел на този съществен дял от политиката за околна среда на общината за формиране и привеждане в действие на нова ценностна система, на нови модели на мислене и поведение на обществото и формиране на устойчива екологичната култура на гражданите от различните възрастови групи. Чрез екологичното образование се стартира систематичен процес за получаване на знания и умения, ценностни ориентации на местното население в областта на околната среда и активни позиции за нейното опазване и обогатяване.

2.9. Управленски

Дейностите по опазване на околната среда представляват комплекс от решения и действия, свързани с околната среда, както и различните форми на контрол.

Като орган на местното самоуправление община Гърмен е структурирана върху законово предвидения баланс между изпълнителна власт в лицето на кмета на общината и Общински съвет. Съгласно ЗМСМА общинските органи имат правото да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност в т.ч. и опазването на околната среда и рационално използване на природните ресурси;

В структурата на Общинската администрация като орган на изпълнителната власт звеното, пряко ангажирано с дейностите по опазване на околната среда е дирекция „Екология, местни приходи и гражданска регистрация и административно обслужване“ и звено „Охрана общинска собственост“.

Местното управление на природните ресурси и компоненти цели подкрепата на практики и инициативи допринасящи за устойчиво подобряване състоянието на почвата, намаляване на замърсяването на въздуха, подобряване на качеството и употребата на вода, обогатяване на биологичното разнообразие.

Основните видове услуги, предоставяни от общинска администрация на територията на общината, свързани с опазване на околната среда, са следните:

- озеленяване и почистване на населените места;
- сметосъбиране и сметоизвозване;
- обезвреждане на битови отпадъци;
- контролна дейност по опазване компонентите на околната среда;
- административно обслужване произтичащо от разпоредбите на ЗООС във

връзка със заявени инвестиционни намерения.

За осигуряване на качествено и ефективно извършване на дейности, свързани с опазване на околната среда, за подобряване на жизнената среда и облика на населените места Община Гърмен е изградила добро сътрудничество с областния център, съседните общини, бизнеса и НПО.

В управлението на дейностите по опазване на околната среда участват редица институции, чиито отговорности и правомощия са разписани в отделни закони, нормативни актове и правилници в зависимост от вида дейност.

- Управлението на дейностите, свързани с компонентите на околната среда – въздух, води и почви се извършва под превантивния, текущ и оперативен контрол на РИОСВ – гр. Благоевград.
- Водните ресурси на общината, които са публична държавна собственост, попадат в „Западнобеломорски район“, район и тяхното управление се поема от Басейнова дирекция Благоевград
- Управлението на дейностите, свързани с горския фонд се осъществява от Регионална дирекция на горите Благоевград Териториално поделение ДГС Гоце Делчев

Териториите на населените места обхващат урегулирани поземлени имоти, земеделски земи, пасища и мери, общинска инфраструктура и обекти публична общинска собственост.

Допустимите норми на застрояване по населени места в община Гърмен се определя от общия устройствен план на общината, който е в процедура по одобряване.

Общинският съвет е този, който обсъжда и взема решение за определяне размера на местните данъци и такси, в това число и на такса „битови отпадъци“ по Закона за местните данъци и такси.

Общината също така поддържа „зелен телефон“ и имейл адрес за подаване на сигнали и предложения от гражданите.

III. Възможности за финансиране на екологични проекти

Финансовото състояние на дадена община е функция на икономическата база, факторите на средата и качеството на управлението на съответната територия във всички негови аспекти. За целите на настоящата програма е от съществено значение възможността на местната власт да генерира финансови ресурси, които да обезпечат изпълнението на планираните проекти и дейности в областта на опазване на околната среда.

Известно е, че от 2003 г., когато стартира фискалната децентрализация в страната, независимостта на общините от държавното субсидиране и трансфери все повече нараства, с което нарастват и нормативните и оперативни възможности за

генериране на собствени приходи (сбор от данъчни и неданъчни приходи).

Съществен индикатор за нивото на финансовото състояние на общините към 2014 г. и възможността им за генериране на собствени приходи е интегралната оценка на техния кредитен потенциал. За периода на действие на ПМС № 197 от 11 Юли 2014 год. за определяне условията, критериите и реда за финасово подпомагане на общините за достъпа им до финасиране от фонда за органите на местното самоуправление в България „ФЛАГ“ (Обн. ДВ. бр.59 от 18 Юли 2014г.) е определена и интегралната оценка за община Гърмен според която

Община	Интегрална оценка за периода 2011 - 2013 г.	Група	Степен на подпомагане
Гърмен	10,79 %	2	90 %
Средно за страната	24,66 %		

Оценката е изготвена по Детайлна методология за изчисление, която е публикувана на интернет страницата на МРРБ.

За периода 2013 – 2022 г. не са настъпили значими промени във финансовото състояние на община Гърмен, поради което интегралната оценка за периода може да се приеме за актуална и към настоящия момент.

Към 2013 г. в зависимост от своята интегрална оценка на кредитния потенциал общините в страната формират три групи. Община Гърмен попада в трета група общини, като се нарежда на 49 място, от 264, с интегрална оценка за кредитен потенциал 10,79 %. Стойността на оценката е под средната за страната и показва, че общината разполага с ограничен свободен паричен ресурс, с който да поеме текущи задължения за обслужване на кредити.

Икономиката на общината е с промишлено-аграрна структура. Структуроопределящите отрасли са, хранително-вкусовата, обувната, шивашката и дървообработващата промишленост.

По баланса на земеделските земи на територията на община Гърмен отчет се водят:

Обработваемата земя на общината е 6800,5 ха. От тях най-голям дял заемат нивите, а трайните насаждения са едва 110 ха. или около (2,3%), от селскостопанският фонд. На сравнително добро равнище е отглеждането на технически култури (основно различни сортове тютюн). По отношение на лозарството, овощарството и зеленчукопроизводството в общината има нереализирани добри възможности.

В общината също така има добри условия за развитие на животновъдството, кето към момента е представено от няколко малки ферми и частното животновъдство за лични нужди.

Ниските изкупни цени на животинската продукция демотивират земеделските

стопани да се занимават с животновъдство. Процесите, които протичат в този сектор обаче са много динамични и при промяна на пазарните условия в т.ч. и благодарение на атрактивни модели на финасиране може да се очаква разрастване на този икономически сектор.

Туризмът като отрасъл на икономиката следва да се разглежда като комплексна дейност, включваща допълнителни производства, услуги, транспорт и съответна квалификация. Определянето на туризма като един от приоритетите на община Гърмен ще даде възможност за разкриване на допълнителни работни места, както и до съответно благоприятно въздействие върху другите отрасли и дейности от общинската икономика.

Програмата за опазване на околната среда на община Гърмен се приема от общинския съвет, който контролира и изпълнението ѝ. По предложение на кмета на общината ежегодно с приемането на бюджета се определят и средствата включени в общинската програма за опазване на околната среда с акцент към изпълнение на приоритетните екологични проекти и дейности, за съответната година.

Кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на Програмата за околна среда, а при необходимост - и предложения за нейното допълване и актуализиране. Отчетът за изпълнението на програмата се представя за информация в РИОСВ. Така чрез него се извършва задълбочен анализ на разходите, свързани с околната среда, които по своята същност представляват сбор от разходи за водоснабдяване и канализация, озеленяване, чистота и други съгласно параграфите на Единната бюджетна класификация.

3.1. Възможности за финансиране на общински екологични проекти

Разпоредбата на чл. 65 от ЗООС предвижда 80% от санкциите за превишаване на допустимите норми на замърсяване на околната среда да постъпват на територията на общината по местонахождението на санкционирувания обект. В общинските бюджети постъпват и всички приходи от санкции и глоби, наложени по екологичното законодателство, по които компетентен орган е кметът на общината. Тези приходи, както и приходите от глоби за нарушаване на наредби, приемани от общинските съвети могат да се изразходват само за екологични дейности по приоритети, определени в ОПООС.

И през 2022 г., ще продължи активното участие в инициативи, попадащи в обхвата на Плана за възстановяване и устойчивост на Европейския съюз от последствията от пандемията от COVID – 19, новия временен инструмент „ЕС от следващо поколение”, Зелена сделка, Европейския инструмент за временна подкрепа с цел смекчаване на рисковете от безработица при извънредни обстоятелства (SURE), помощта за възстановяване и за сближаване на териториите на Европа - REACT-EU и др.

Освен от европейските фондове общините могат да получат финансиране на проекти за опазване на околната среда от Оперативните програми, Държавния бюджет,

Предприятието за управление дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/, Националният доверителен екофонд /НДЕФ/ и др.

3.2./ Държавен бюджет

За финасиранията от Държавния бюджет общините представят своите предложения към МОСВ и МФ.

От своя страна МФ изисква и се съобразява със становището на МОСВ за съответствието на предлаганите обекти за финансиране с приоритетите на националната екологична политика. Финансират се основно обекти, включени в Национални програми, приети от Правителството.

През отминалия планов период 2014 – 2020 активни бяха няколко оперативни програми по които можеше да се получи държавна помощ в полза опазването на околната среда , а именно:

- ОП „Околна среда
- ОП „Региони в растеж“
- ОП за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България.

Към настоящия момент е в ход подготовката на новите програми за периода до 2027 г, като по ОП „Околна среда“ 2021-2027 г. (пета версия) обществените консултации по проекта преди изпращането му към Европейска комисия приключиха на 2.12.2021 г.

Към Закона за държавния бюджет всяка година се приема финансирането на общински инвестиционни екологични проекти: градски пречиствателни станции за отпадни води, довеждащи колектори към тях, канални помпени станции и общински депа за битови отпадъци.

Така "Регионалната помощ" е държавна помощ за насърчаване на икономическото развитие на региони в неравностойно положение в Европейския съюз.

Регионалните помощи могат да бъдат инвестиционни или оперативни:

- *Регионалната инвестиционна помощ* се предоставя за първоначална инвестиция или първоначална инвестиция в полза на нова стопанска дейност – т.е регионална инвестиционна помощ се предоставя на проекти за първоначални инвестиции.
- *Регионална оперативна помощ* е за намаляване на текущи разходи на дадено предприятие, която не е свързана с първоначална инвестиция. Тук се включват разходи за персонал, материали, услуги, възложени на подизпълнители, комуникации, електроенергия, поддръжка, наем, управление и др., като не се включват амортизационните разходи и разходите за финансиране.

Прет е и Националният план за възстановяване и устойчивост, който ще бъде основния инструмент за финансиране на общините през периода 2022 – 2027г. Планът включва общо 57 стратегически направления за инвестиции и 43 реформи. Основната цел на Плана е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена

от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел предвидените мерки и реформи са насочени към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

Финансиранията по Националният план за възстановяване и устойчивост ще бъдат от три различни източника в т.ч.

- От МВУ – механизма за възстановяване и устойчивост на ЕС. Той се състои от широкомащабна финансова подкрепа за публични инвестиции и за проекти в областта на екологичния и цифровия преход. Подкрепата ще бъде предоставена под формата на заеми и безвъзмездни средства;
- Национално публично съфинансиране;
- Частно съфинансиране.

Процентното съотношение на средствата по различните мерки ще бъдат различни и ще бъдат определени от НПВУ. Така например съгласно предложението на България (пета версия), предложенията по мярка Енергийна ефективност на сградния фонд са:

- От МВУ 1 810 616 хил. лв.
- От Национално публично съфинансиране 358 923 хил. лв.;
- От Частно съфинансиране 305 818 хил.лв.,

а за Мярка Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление се предлага 100 % да бъде от МВУ

3.3./Предприятие за управление на дейностите по опазване на ОС /ПУДООС/

Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда е юридическо лице, създадено със Закона за опазване на околната среда. ПУДООС е държавно предприятие пълен правоприменник на Националния фонд за опазване на околната среда.

Доминиращата част от проектите , финансирани от фонда са инвестиционни насочени към общините, като безвъзмездни помощи за изграждане на селищни пречиствателни станции, довеждащи колектори, канализационни системи, депа за битови отпадъци и др.

В изпълнение на решение на УС на ПУДООС за изменение на Вътрешни правила за дейността на Предприятието, утвърдени със Заповед от 13.01.2021г., считано от 15.01.2021 г. е променен редът на прием на заявления за кандидатстване при отпускане на безвъзмездна финансова помощ, както следва:

„Прием на заявления се осъществява 2 пъти в текущия месец за период от 5 работни дни като началото е 1-во и 15-то число на всеки календарен месец.“

След приключване на всеки един от приемите, комисия разглежда подадените заявления по отношение на окомплектованост на документите съгласно изискванията на ПУДООС.

За инвестиционните проекти се изисква пълна проектна готовност, решение за оценка на въздействието върху околната среда, а за инвестиционни предложения лежащи изцяло или частично в защитена зона и оценка за съответствието с предмета и целите на съответната зона, както и наличие на съфинансиране от общински източници. В областта на третиране на битови опасни отпадъци, в т.ч. и болнични отпадъци, преимущество се отдава на проекти с регионално значение, решаващи проблеми на повече от една община.

Към настоящия момент приоритетните за финансиране проекти, които представляват интерес за община Гърмен са:

1. От сектор „Управление на отпадъците“ с Протокол № 2 от 12.08.2020г на Управителният съвет на ПУДООС:

- ❖ Финансиране обезвреждането на идентифицираните количества пестициди и препарати за растителна защита в складове на територията на страната.

2. От сектор „Управление на водите“ - Протокол № 4 от 01.07.2021г на Управителният съвет на ПУДООС

- ❖ Изграждане/доизграждане на канализационна мрежа и ПСОВ за агломерации между 2 000 до 10 000 екв. ж., за които не е постигнато съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО за пречистване на отпадъчни води;
- ❖ Проекти за подобряване ефективността при използване на природния воден ресурс чрез гарантирано намаляване на загубите при експлоатация на водоснабдителните системи, постигнато с реконструкция/доизграждане на водоснабдителна мрежа за населени места между 50 и 2 000 жители.
- ❖ Изграждане на нови водоизточници и/или довеждаща инфраструктура към съществуващата водопреносна система в територии с воден стрес, определени в ПУРБ или при констатиран недостиг на вода и/или липса на резервни водоизточници.

3. Сектор „Ограничаване загубата на биологичното разнообразие и запазване на естествените екосистеми“ - Протокол № 3 от 27.08.2013 г. на Управителният съвет на ПУДООС.

- ❖ Опазване на редки и застрашени видове;
- ❖ Повишаване на обществената информираност и общественото съзнание за ролята и значението на биоразнообразието за природните процеси и живота на хората.

Извън приоритетните проекти периодично се организират конкурси за екологични проекти на общини, кметства и училища по които предприятието отпуска средства.

От съществено значение за одобряване на общинските проекти е залагането на същите в общинската програма за опазване на околната среда.

3.4. Национален план за възстановяване и устойчивост

Планът е структуриран в четири стълба:

1. Иновативна България - целящ повишаването на конкурентоспособността на икономиката и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж чрез мерки в сферата на образованието, цифровите умения, науката, иновациите, технологиите и взаимовръзките между тях. Стълба ще бъде с бюджет възлизащ на 26.9% от ресурсите по ПВУ.

2. Зелена България - с фокус върху устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост с бюджет 38.1% от ресурсите по ПВУ.

3. Свързана България - акцентира върху повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, стъпвайки на специфичния местен потенциал с 17.4% от ресурсите по ПВУ.

4. Справедлива България - с фокус върху хората в неравностойно положение за постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички, както и с акцент върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции, чувствителни към нуждите на бизнеса и потребностите на гражданите с 17.7% от ресурсите по ПВУ.

Настоящата програма за опазване на околната среда ще осигури на община Гърмен възможности кандидатстване за финансиране от НПВУ по стълб 2 - Зелена България за компоненти: Нисковъглеродна икономика; Биоразнообразие и Устойчиво селско стопанство

2.Б.1 Нисковъглеродна икономика

Основната цел на този компонент е намаляването на въглеродния отпечатък и енергийната интензивност на икономиката и спомагането на зеления преход посредством предприемането на мерки за повишаване на енергийната ефективност на жилищните, публичните и бизнес сгради, както и чрез насърчаване на производството на енергия от възобновяеми източници.

Реформи и/или инвестиции:

- Улесняване и повишаване ефективността на инвестиции в енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради;
- Енергийна ефективност в сграден фонд;
Финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към

- топлопреносни и газопреносни мрежи;
- Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление;
- Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ;

2.Б.2 Биоразнообразие

Целта на компонента е осигуряване на ефективно управление на Националната екологична мрежа и защита и възстановяване на екосистеми и природни местообитания и видове с европейско и национално значение за преустановяване загубата на биологично разнообразие

Реформи и/или инвестиции:

- Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения, базирани на природата в опазването на защитените зони от мрежата „Натура 2000“;
- Възстановяване на ключови за климата екосистеми в изпълнение на Стратегията на биологично разнообразие на ЕС и целите на Европейския зелен пакт.
- Подобряването на знанията за екосистемите и екосистемните услуги в „Натура 2000“ ще създаде условия за устойчиво и балансирано икономическо развитие, съвместно с опазването на биоразнообразието чрез прилагане на решения, базирани на природата, които ще генерират нови работни места и поминък за местните общности.

Реализацията на предвидените интервенции ще е от значение в контекста на зеления преход, т.к. преустановяването загубата на биоразнообразие ще има пряк положителен ефект върху декарбонизацията на икономиката (сектор „Земеползване, промяна вземеползването и горско стопанство“ има ролята на „поглътител“ на парникови газове за България чрез двете категории – „Гори“ и „Пасища“, които поглъщат CO₂. Те са обект на опазване и възстановяване в „Натура 2000“, като е доказана връзката с доброто им състояние за постигане на целите на декарбонизацията. Разрушаването и увреждането на тези територии би довело до освобождаване в атмосферата на въглеродните емисии.

2.Б.3 Устойчиво селско стопанство

Компонентът цели повишаване на устойчивото управление и конкурентоспособността на аграрния сектор чрез мерки за подобряване на икономическата устойчивост на земеделските стопанства и на отрасъла като цяло в контекста на климатичните промени и съхранението на характеристики на околната среда.

Реформи и/или инвестиции:

- Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство;

- Дигитализация на процесите от фермата до трапезата.

3.5. Финансиране на прехода към климатична неутралност

Европейският съюз твърдо подкрепя прехода към нисковъглеродна, по-ефективна по отношение на ресурсите и устойчива икономика. Това е част от усилията на ЕС за постигане на целите в областта на климата и енергетиката в съответствие с Парижкото споразумение на ООН за устойчиво развитие до 2030 г.

За да се постигнат целите за устойчивост в областта на климата и околната среда, са необходими мащабни частни и публични инвестиции.

ЕС и неговите държави членки са най-големият източник на публично финансиране за борба с изменението на климата в света.

В Европейския зелен пакт допълнително се подчертава необходимостта от мобилизиране на частни финансови и капиталови потоци за зелени инвестиции. Там е обявено, че Комисията ще представи обновена стратегия за устойчиво финансиране въз основа на мерките, които вече са били приложени от приемането на нейния план за действие от 2018 г. досега

През януари 2020 г. Комисията представя План за инвестиции за устойчива Европа. Това е стратегия за финансирането на Зеления пакт, която предвижда привличането на поне 1 трлн. Евро публични и частни инвестиции през следващото десетилетие.

Преминаването към нов вид икономика със сигурност ще бъде съпроводено със сериозни структурни промени, които ще засегнат неблагоприятно някои сектори и региони поради което се предвижда те да получат подкрепа от Механизма за справедлив преход.

Парламентът и Съветът се споразумяха за въвеждане на нови източници на приходи за финансиране на бюджета и плана за възстановяване. Те ще включват приходи от Европейската схема за търговия с емисии и вид мито върху вноса на определени стоки с цел изравняване на разходите за спазване на екологичните изисквания в рамките на ЕС и извън него.

През ноември 2020 г. депутатите се обявиха за преминаване към екологично устойчива икономическа система с цел развитие на стратегическата автономност на ЕС. Преходът към климатична неутралност и дигитализация са важни елементи в новата Индустриална стратегия за Европа, като, Парламентът поиска промени в предложението, които следва да отразяват силния ефект от пандемията върху промишления сектор. Депутатите смятат, че ЕС трябва на първо време да подкрепи възстановяването, а след това да акцентира върху трансформацията и засилването на автономността. Към момента Планът е в процедура по одобряване от Европейския парламент след което се очаква разработването и приемането на националните програми в т. ч. и механизмите за тяхното финансиране.

3.6. Европейска „ Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. "

Съгласно Регламент (ЕС) № 1305/2013 държавите от ЕС могат да включат инструмент за стабилизиране на доходите в своите програми за развитие на селските райони, за да компенсират земеделските стопани, които страдат от спад от 30 % в средното си годишно производство или доход.

Държавите от ЕС трябва най-малкото да запазят настоящото равнище на амбиция в областта на околната среда и климата в своите съществуващи програми за развитие на селските райони и да гарантират, че същият дял от ресурсите на EURI се прилага за мерки, които са особено благоприятни за околната среда и климата („принцип на запазване на равнището на защита“). Като цяло най-малко 37 % от ресурсите на EURI следва да бъдат предназначени за мерки, които са от полза за околната среда и климата, както и за хуманното отношение към животните и LEADER.

Най-малко 55 % от ресурсите на EURI ще бъдат предназначени за мерки за насърчаване на икономическото и социалното развитие в селските райони. По-конкретно, инвестиции в материални активи, развитие на стопанствата и предприятията, подкрепа за основни услуги и обновяване на селата в селските райони и сътрудничество. Регламент (ЕС) № 1308/2013 (за определяне на правила за общата организация на селскостопанските пазари) включва схеми за помощ и оперативни програми в подкрепа на определени сектори. В преходния регламент се определят правила относно продължителността на схемите за помощ и оперативните програми, които трябва да бъдат подновени през 2021 г. и 2022 г., за да се гарантира безпроблемното им интегриране в новата Обща селскостопанска политика на ЕС ОСП 2021-2027 г.

ОСП предоставя на земеделските стопани списък от земеделски практики, които допринасят за опазването на околната среда и имат положителен ефект върху климата и природата в т.ч.

- ❖ принос за смекчаване на последиците от изменението на климата и за адаптация към него, както и за устойчивата енергия (специфична цел 4).
- ❖ насърчаване на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси като вода, почва и въздух (специфична цел 5);
- ❖ принос за защита на биологичното разнообразие, подобряване на екосистемните услуги и опазване на местообитанията и ландшафта (специфична цел 6).

Програмата предвижда прилагане на мерки, свързани с:

- ✓ изготвяне на анализ на възможностите за нисковъглеродно земеделие и поефективно използване на природните ресурси;
- ✓ повишаване на информираността и знанията на земеделските производители за ползите и начините за въвеждане на екологични практики и решения, базирани на природата, възможности за прилагане на принципите на кръговата икономика;
- ✓ инвестиции, свързани с опазване на компонентите на околната среда, както и с въвеждане на иновативни производствени и цифрови технологии в работните процеси;
- ✓ инвестиции в съоръжения и оборудване за преодоляване на последиците от

климатичните промени за аграрния сектор и др.

Схеми и мерки за подпомагане

- ✓ Компенсационни плащания в планински райони (Подмярка 13.1/НР1)
- ✓ Компенсационни плащания за други райони, засегнати от значителни природни ограничения (Подмярка 13.2/НР2)
- ✓ Компенсационни плащания за други райони, засегнати от специфични ограничения (Подмярка 13.3/НР3)

3.7. Програма за енергийна ефективност.

Повишаването на енергийната ефективност е основен инструмент, който води до постигането на заложените цели на държавната политика в областта на икономиката и енергетиката не само на национално ниво, но и на местно. Общините, като консуматор, регулатор и мотиватор имат съществена роля в развитието на енергийната ефективност чрез изпълнението на заложените в планове, програми и проекти енергоспестяващи мерки за намаляване на енергийната консумация.

За програмния период 2022-2027 г. се очаква навлизане на нови финансови инструменти по оперативните програми в т.ч. и в дейността на наличните фондове (ФЕЕВИ, НДЕФ, ЕСКО договори и др.).

Така Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници” управлява финансови ресурси от Република България и Глобалния Екологичен Фонд с посредничеството на Международната банка за възстановяване и развитие, при което минималното участие на кредитополучателя е 10 на сто, а обемът на финансирането – от 30 000 лв. до 3 млн. лв. за срок до 10 г.

Националният доверителен екофонд управлява средства, предоставени целево от държавния бюджет, включително по силата на суапови сделки за замяна на “Дълг срещу околна среда” и “Дълг срещу природа”.

ЕСКО договорите представляват договори с гарантиран резултат. Фирмите, изпълняващи ЕСКО услуги, извършват пълен инженеринг по енергийна ефективност и възобновяеми източници. Влагат собствено финансиране по реализацията на проекта и получават средства на база постигната икономия на енергия за определения период на договора. Предмет на договора могат да бъдат повишаване комфорта в обществени сгради, проектирането, доставката, монтажа на съоръженията и управлението на обекта.

Закона за енергийната ефективност (чл. 12, ал. 2), поставя задължението общините да разработят и публикуват програми по енергийна ефективност, като резултатите от тях да се отчитат ежегодно пред Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР), което издига разработването на общинска програма за енергийна ефективност като все по-актуална задача.

Общинската програма за енергийна ефективност повдига, като приоритетни следните области на интервенция

- ✓ Общински сгради;

- ✓ Системата за външно изкуствено улично осветление на общинския център и съставните селища;
- ✓ Изграждане на общинско звено по енергийна ефективност.
- ✓ Създаване на информационна структура, за информиране и консултиране на заинтересованите относно възможностите за финансиране на проекти по енергийна ефективност и ВЕИ
- ✓ Активизиране на процесите за саниране на жилищния сграден фонд.
- ✓ Повишаване конкурентоспособността на местната промишленост, чрез повишаване на енергийната ефективност в предприятията
- ✓ Привличане на обществена подкрепа за изпълнението на енергийно ефективните планове на общината, чрез широко партньорство в бизнеса и организации на гражданското общество

3.8. Други фондове и програми

Регламент (ЕС) № 651/2014) урежда и други помощи, насъчетаващи опазването на околната среда:

- Оперативни помощи за насърчаване на електроенергията от възобновяеми източници;
- Оперативни помощи за насърчаване на енергията от възобновяеми източници в маломасштабни съоръжения;
- Помощи под формата на намаления на данъци за околната среда по Директива 2003/96/ЕО;
- Инвестиционни помощи за саниране на замърсени обекти;
- Инвестиционни помощи за енергийноефективно районно отопление и охлаждане;
- Инвестиционни помощи за рециклиране и повторна употреба на отпадъци;
- Инвестиционни помощи за енергийна инфраструктура;

В тази връзка през юни 2021 г. Европейския парламент одобри пакет от правила в кохезионната политика. Те засягат функционирането на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Кохезионния фонд, и Програмата за междурегионално сътрудничество Интеррег.

Обновената кохезионна политика цели да опрости процедурите, да направи инвестициите по-ефективни и да оптимизира и прехода им към климатично неутрална Европа.

Значителна част от финансирането (поне 30%) ще бъде насочена към мерки съобразени с целите на ЕС относно околната среда, климата, биоразнообразието и кръговата икономика, като отдалечените и обезлюдените региони ще получат специално внимание в регионалната политика на ЕС.

За проекти, свързани със заетостта, социалните въпроси и социалното приобщаване, Европейската комисия предоставя финансиране в рамките на следните програми.

❖ Европейски социален фонд (ЕСФ)

ЕСФ финансира проекти в помощ на хора, желаещи да подобрят своите трудови умения и възможности за намиране работа. Обществените и частните организации, които искат да кандидатстват за финансиране, трябва да се свържат с управителните органи на ЕСФ в България.

❖ Европейски фонд за приспособяване към глобализацията (ЕФПГ)

Целта на ЕФПГ е да помага на работници, загубили работата си в резултат на промените в моделите на международната търговия, да си намерят друга работа възможно най-бързо.

❖ Програма на Европейския съюз за заетост и социални иновации (EaSI)

Програмата на Европейския съюз за заетост и социални иновации (EaSI) е финансов инструмент на европейско равнище, управляван пряко от Европейската комисия, чрез който се подпомагат заетостта, социалната политика и трудовата мобилност в ЕС. За да кандидатстват за финансиране, изпълняващите условията организации трябва да отговорят на покана за участие в търг и/или на покана за представяне на предложения.

❖ Кръгова икономика: повторно използване и рециклиране

През март 2021 г. Комисията представи план за действия за кръгова икономика в ЕС, която цели да удължи периода на използване на продуктите, да намали пилеенето на ресурси и да насърчи устойчивите модели на потребление. Планът се фокусира върху:

- електронни компоненти и информационни технологии
- акумулаторни батерии и превозни средства
- опаковки и пластмаси
- текстилни изделия
- строителство и сгради
- хранителни продукти

За реализацията на плана се очаква разработването на национални програми и инструменти за финансиране на действия и инициативи свързани с кръговата икономика при които общините ще имат ролята на бенифициент, регулатор и мотиватор.

IV. Анализ на силните и слабите страни на община Гърмен /SWOT анализ

Анализът представя изводите от проучването на състоянието на компонентите и факторите на околната среда и природните дадености на Общината.

Уточняването на „горещите точки“ и разработването на анализа беше извършено в сътрудничество с широк кръг заинтересовани представители на местната общност. Знанията и опита на отделните секторни експерти от община Гърмен взели участие в разработването на програмата са от решаващо значение за стратегическото планиране и изготвянето на плана за действие, като **Силните страни** / Strength / са определени според наличните ресурси, умения и възможности на общината; **Слабите страни** / Weakness/ от съществуващите ограничения или недостиг на ресурси в т.ч. материални, финасови и кадрови; **Възможностите** /Opportunity/ са определени от най-благоприятните елементи на външната среда, а **Заплахите** /Threat/ включват най-неблагоприятните за общината външни фактори.

Така на база извършените оценки е изготвена обобщената схема за резултатите от SWOT-анализа на община Гърмен за опазване на околна среда:

Силни страни (Strength)	Слаби страни (Weakness)
Въздух Ниски нива на замърсяване на АВ.Ефективно използване на Оперативните програми и финансови инструменти на ЕС, национални фондове и международни споразумения за реализиране на проекти по ЕЕ и ВЕИ. Води Организиране на кампании за разумно използване на питейна вода и избягване на разхищението ѝ; Частична подмяна на износени и аварийращи водопроводи. Висок % на изграденост на вътрешната канализационна мрежа в гр. Гърмен Отпадъци Общината е член на Регионално сдружение за отпадъци РУСО – Гоце Делчев; Въведено е организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци за всички населени места в общината Ликвидирани нерегламентирани сметища; Определено е място за строителни отпадъци; Осигурена е инфраструктура за събиране, транспортиране на отпадъци от опаковки;	Въздух Наличие на замърсител на атмосферния въздух в.т.ч.и отделянето на неприятни и специфични миризми; Отглеждане на добитък в регулационните граници на населените места; Води Недостиг на питейна вода за някои селища през летните месеци; Липса на селищни пречиствателни станции, което причинява периодични замърсявания на водоприемниците над ПДК Наличие на вилни постройки, които нямат съоръжения за пречистване на отпадъчни води; Лошо техническо състояние на вътрешната водоснабдителна мрежа. Голям % на загубите по мрежата, на фона на частичен недостиг на вода в някои райони на общината. Отпадъци Някои нерешени проблеми, свързани с отпадъците; Не е отчетена сезонността и влиянието на туристическия поток в генерирането на битови отпадъци Недостатъчно ефективен контрол върху опасните отпадъци. Почви Недостатъчен контрол по отношение на

Осигуреност с транспортни средства и съдове за събиране на битови отпадъци, Съответстваща на действащото законодателство местна нормативна рамка в сферата на отпадъците, в частност местните данъци и такси; Участие на населението в кампании по почистване на обществени територии от отпадъци; Почви Наличие на поземлени ресурси с високи агробиологични качества; Ниско ниво на замърсяване на почвите с отпадъци в т.ч и от селскостопански източници ; Липса на замърсявания на почви с тежки метали; Липса на заблатени засолен и вкислени почви; Шум Добри шумови характеристики на населените места; Биологично разнообразие Богато биологично разнообразие, 5 защитени територии и 4 защитени зони от НАТУРА 2000; Наличие на редки растителни и животински видове в защитените зони; Други Местоположение и благоприятни природни условия; Висока степен на залесеност на територията на общината; Схранена околна среда; Много добра туристическа инфраструктура; Богато културно наследство ; Осигурен „зелен“ телефон за жителите; Наличие на административен капацитет за покриване на общинските отговорности по опазване на околната среда; Липса на големи промишлени замърсители; Мотивираност на ръководството на	наторяването на някои интензивни култури. Биологично разнообразие Слабости в координацията и връзката между институциите, отговорни за опазване на защитените територии и биологичното разнообразие Липса на система за събиране и обмен на информация, мониторинг и оценка на биологичното разнообразие в екосистемите; Не са проучени капацитетните възможности от лечебните растения. Други Недостатъчни финансови ресурси в общината; Непълна институционална, нормативна и стратегическа рамка за управление на околната среда. Ниско ниво на наложени санкции за увреждане/замърсяване на компоненти на околната среда. Наличие на пропуски в социално-икономическата и демографската бази данни на общината
--	---

общината да решава проблемите и да опазва местните природни дадености.	
---	--

Възможности (Opportunity)	Заплахи (Thteat)
Води Наличие на чисти природни води с достатъчен дебит за обществено водоснабдяване; Отпадъци Използване на Оперативните програми и финансови инструменти на ЕС за по ефективно отделяне на рециклируемите компоненти от общия поток на битовите отпадъци; Възможност за въвеждане на система за разделно събиране и домашно компостиране на градинските и хранителни отпадъци; Промяна на обществените нагласи в полза на екологосъобразното и ефективно управление на отпадъците; Почви Възможност за проучване състоянието на почвите и картиране на резултатите за предприемане на действия по подобряване на състоянието им; Възможност за развитие на биоземеделие; Биологично разнообразие Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие. Възможност за развитие на познавателен и екотуризъм; Разработване на общинска програма за биоразнообразие. Други Обществена нагласа в подкрепа на усилията за опазване на околната среда; Рационално използване на природните ресурси; Усъвършенстване на системата за мониторинг на околната среда; Икономически растеж на дребния и	Въздух Влошаване качеството на атмосферния въздух в резултат от автомобилния трафик и ползването на твърдо гориво за отопление. Води Опасност от засушаване и пресъхване на повърхностните водни източници в резултат на глобалното затопляне. Отпадъци Липса на информационна общинска система за мониторинг и контрол на дейностите по управление на отпадъците; Нерегламентирано възникване на локални замърсявания; Почви Засилване на деградационните процеси на почвите; Риск към почвено засушаване и почвено-атмосферно засушаване; Липса на регистър на площите с увредени почви; Шум Увеличаване на интензивността на автомобилния транспорт Биологично разнообразие Вредно антропогенно въздействие върху флората и фауната в защитените зони; Други Високи разходи за внедряване на

средния бизнес в общината; Държавно финасиране по секторни оперативни програми в периода 2021 – 2027 год. и приет НПРУ. Добра информационна база за създаване на регистър на зелените площи. Внесен проект по ОПРР за зелените площи. Разработен общински план за енергийна ефективност. Достъп до нови технологии и ноу-хау ; Сдружаване с другите общини от регион Благоевград Наличен опит в прилагането на европейските/ национални политики по опазването на околната среда на местно ниво Засилване на контрола върху граждани и юридически лица на територията на общината за спазване на нормативните изисквания. Възможности за получаване на безвъзмездна финансова помощ от национални източници на финансиране и от Фондовете на ЕС и достигане до целите на ЕС за околна среда; Провеждане на кампании за опазване на околната среда и реализация на действия за смекчаване на климатичните промени, свързани с европейските и националните инициативи; Преструктуриране на икономиката и въвеждане на съвременни технологии, щадящи околната среда на местно ниво.	екологосъобразни технологии; Липса на собствени финансови ресурси за реализация на екологични проекти; Липса на финансови и данъчни стимули, които да мотивират гражданите да събират отделно отпадъците си; Липса на точки от НАСЕМ на територията на общината; Забавяне на икономическия растеж в следствие на глобалната финансова криза; Климатични промени, свързани с повишен риск от природни бедствия, засушаване, ерозия и горски пожари.
--	--

V. Визия на общината

Ръководството на Община Гърмен отчита факта, че опазването на природата е в основата на устойчивото развитие на общината и провежда системно политика за подобряване и обогатяване компонентите на околната среда, защита на природното наследство и популяризиране на биологичното разнообразие.

Общината има приет План за интегрирано развитие на община Гърмен 2021 – 2027 г., която е пряко обвързана с Общинския план за развитие 2014-2020 г., и в която като Приоритет 1 е заложено „Изграждане и осъвременяване на инфраструктура за интегрирано пространствено развитие и опазване на околната среда“

Постигането на Приоритет 1 се изразява в стрикно изпълнение на

природозащитното законодателство на Република България, следене, информиране на гражданите по отношение въвеждане на добрите практики и инициативи за опазването на околната среда, контрол и извършване на проверки, изразяване на становища и консултиране на фирмите по отношение на инвестиционните практики и намерения, благоустрояването и подобряване условията на живот на населението в общината.

Визията е обобщена представа за желано и достижимо състояние на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, които тази общност изгражда, поддържа и обитава.

Тя дава общата представа за характеристиките на общината в контекста на концепцията за опазване на околната среда и устойчиво развитие.

Приетата с Плана за интегрирано развитие на община Гърмен 2021 – 2027 г. визия, е заложена и като определяща и за постигане желаното състояние на общината в екологичен аспект и за периода 2022-2027 г.,:

Община Гърмен - привлекателна туристическа дестинация с опазена природна среда, предпочитано място за живеене, професионална реализация и бизнес

Визията описва перспективите за развитие на Общината в рамките на плановия период на настоящата ОПООС. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия, определени от Общинския план за развитие, настоящия SWOT анализ и са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

Отделните аспекти от Визията на Община Гърмен кореспондират с визията на Стратегията на ЕС „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, акцентите на новата Кохезионна политика на ЕС и конкретизира на местно ниво визиите на Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) за периода 2012 – 2022 г., Регионалния план за развитие 2014-2020 г. на Югозападен район (ЮЗР) ОПРР на област Благоевград и се формулират по следният начин:

Околна среда

- Рационално използване и възобновяване на природните ресурси - внедряване на високоефективни технологии в промишлеността и битовия сектор
- Свеждане до минимум замърсяването на въздуха от автомобилния транспорт и промишлените предприятия;
- Елиминирание на нерегламентираните сметища на територията на Общината;
- Свеждане до минимум замърсяването с битови отпадъци в жилищните на населените места Интегрирано управление на околната среда и въвеждане на стратегията на Община Гърмен за устойчиво развитие;
- Създадена система от индикатори за оценка на устойчивостта.

Използване на земите

- Въвеждане на система за устойчиво управление на териториите;
- Обусловени предпоставки за балансирано използване на територията на Община Гърмен за комерсиални, жилищни и индустриални цели.

Инфраструктура

- Подобряване на транспортната инфраструктура;
 - Обходи на Републикански път III -1905 в участъка от начало с. Огняново до край с. Гърмен, на Републикански път III -197 в участъка между начало и край с. Долно Дряново, изграждане на велосипедни алеи по направление Огняново → Марчево → Гърмен → Дебрен → Дъбница → Хвостяне.
- Разделно събиране на отпадъците;
- Естетично оформени и поддържани зони за отдих;
 - Спортна база към училищата.

Демографски параметри

- Адекватни социални условия за гражданите на община Гърмен.
- Балансиран прираст на населението.

Икономически растеж

- Икономически растеж на дребния и среден бизнес и промишлеността;
- Разширена търговска структура и стокообмен в международен аспект;
- Свеждане до минимум на безработицата;
- Повишен стандарт на живот;
- Система за възобновяеми източници на енергия;
- Развит туризъм.

Здраве и добри условия за здравословен начин на живот;

- Здравно образование;
- Подобрена ресурсна база на здравните заведения в общината.

Качество на живот

- Материална осигуреност на местното население;
- Социална интеграция;
- Пълноценно и хармонично развитие на обществото по отношение спорта, културата, отдиха;
- Повишена обществена активност и участие в процесите на развитие и политиката на общината.

Местна власт

- Повишена роля на местната власт;
- Сnižена степен на бюрокрация;
- Адекватна демократична и рационална административна структура;
- Ефективно обслужване на гражданите;

VI. Обхват на програмата

Програмата за опазване на околната среда прилага комплексна система от административни и икономически мерки за регулиране екологичното поведение на стопанските субекти и населението в общината.

Насочеността на настоящата ОПООС е формулирана в съответствие с утвърдените нормативни документи и съвременни практики в областта на стратегическото планиране на регионалното развитие, като са използвани няколко водещи принципа, осигуряващи качество, актуалност и значимост на предложените стратегически аспекти за общинско развитие:

- ✓ *Публичност:* ОПООС е разработена след активна комуникация със заинтересованите страни чрез различни канали и форми за комуникация.
- ✓ *Съгласуваност:* ОПООС заема своето място сред системата за национално планиране, като съответства, интерпретира и конкретизира разпореденията и препоръките на документите от по-високо ниво.
- ✓ *Съсредоточеност:* Приоритетните области за опазване и развитие на компонентите на околната среда поставят ясен фокус върху усилията и ресурсите, които биха допринесли до най-значими резултати в опазване на околната среда и качеството на живот в община Гърмен.
- ✓ *Обвързаност.* Използван е съвременният интегриран подход за планиране, като отделните дейности са обвързани по между си и съвместно подобряват определени аспекти от общинското развитие.
- ✓ *Аргументираност.* Структурирането и съдържанието на ОПООС се основава на закономерностите в местното развитие, обобщени от общественото мнение и синтезираните резултати от проведен анализ
- ✓ *Балансираност.* Анализирани са и са обхванати приоритетните направления, в които общината ще насочи усилията си в новия програмен период, като същите са обхванати в мащаб довеждащ до най-ефективно използване на ресурсите без това да причинява изоставане в другите важни области от развитието на общината.
- ✓ *Оперативност.* Структурирането на ОПООС включва съвкупност от мерки, чиито конкретни дефиниции дават възможност за предприемането на ясни действия и реализация на мотивирани проекти през следващия планов период.

Програмата е изготвена в съответствие с Методическите указания на МОСВ на основание чл. 79 от Закона за опазване на околната среда и е със следния обхват:

- ❖ *Териториален:* територията на община Гърмен.
- ❖ *Секторен:*
 - с основни компоненти на околната среда предмет на настоящата ОПООС въздух, води, почви, зелена система и биоразнообразие;
 - с основни фактори на въздействие отпадъци и шум;
 - с основна насоченост - повишаване на екологичната култура на населението.
- ❖ *Времеви обхват на ОПООС:* 2022 - 2027 година.

VII. Стратегически цели и приоритети

Стратегическите аспекти за развитие на община Гърмен са в съответствие с нормативната база в областта на околната среда и регионалното развитие, като едновременно с това са съобразени с водещите стратегически документи от по – висок ранг – Областна стратегия за развитие на област Благоевград, Регионален план за развитие на Югозападен район за планиране, Националната стратегия за регионално развитие и Националната концепция за пространствено развитие.

Стратегическата част интегрира на общинско ниво ключовите теми за развитие, въведени от Кохезионната политика и регламентите за управление на фондовете на ЕС. Формулираните стратегически цели отразяват общите цели на Стратегията Европа 2020, Териториалния дневен ред на ЕС 2020 и Общат стратегическа рамка на ЕС.

Анализирана е ОПООС за периода 2009 - 2013, като водещите за общината задачи, които са актуални и към момента са включени и в новата програма. По този начин се осигурява приемственост между двата документа без да се извършват радикални промени в основни цели и приоритети. Прилагайки подхода отдолу - нагоре в настоящият документ са интегрирани и основните идеи, които са заложили в Стратегията за развитие на област Благоевград.

На база тенденциите, очертани при SWOT анализа са формулирани две генерални стратегически цели. Тези цели са резултат и на изразените от жителите на общината приоритети, които също са заложили във визията за бъдещето. На основата на генералните стратегически цели е структуриран и настоящия план за действие за програмния период 2022 ÷ 2027г. в който са формулирани 5 специфични стратегически направления с общо 41 задачи по **Генерална цел 1** и 3 специфични стратегически направления с 22 задачи по **Генерална цел 2**:

За определяне на приоритетите на програмата са идентифицирани четири основни критерия, които имат пряка връзка с опазване и управление на компонентите на околната среда в аспекта на устойчивото им развитие:

I – ^{ви} критерии – отчита риска, че невземането на мерки може да доведе до безвъзвратна загуба на определени качества или елементи на природната среда;

II – ^{ри} критерии - прилага се при висока степен на застрашеност или риск за здравето на населението. Този критерий се отнася до въздействия върху въздуха, водата, почвите и отпадъците;

III – ^{ти} критерии - осигуряване на икономически ползи за местните хора. Този критерий е свързан с възможността планираните дейности да допринесат за подобряване на икономическото положение на местните хора;

IV – ^{ти} критерии - ресурсна обезпеченост на дейностите.

При планирането на съответните дейности, е взета предвид и тяхната реалистичност. Там където общината не разполага със собствени ресурси и където не могат да бъдат идентифицирани реалистични източници на финансиране, то тези дейности не са посочени като приоритетни, дори и при висока значимост за местната общност. Това се отнася не само за финансовите, но така също за човешките и институционалните ресурси, необходими за изпълнението на съответната задача.

I – ^{ва} Генерална стратегическа цел:

“Запазване и подобряване качеството на компонентите на околната среда в община Гърмен”.

❖ АТМОСФЕРЕН ВЪЗЛУХ

А/ Цели:

Целите се определят от необходимостта да бъдат защитени от вредни въздействия здравето на хората, животните и растенията, природните и културни ценности, както и да се предотврати настъпването на наднормени замърсявания в резултат от различните стопански дейности и бита.

Б/ Приоритети:

- риск за човешкото здраве;
- въздействие върху чувствителни екосистеми;
- въздействие върху чувствителни видове.

В/ Приоритетни направления за действие :

- ограничаване на емисиите от оловни аерозоли от транспорта;
- намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността и битовия сектор;
- усъвършенстване на мониторинговата система;
- информираност на населението и повишаване на екологичната култура.

❖ ВОДИ

А/ Цели

Задоволяване потребностите от вода на населението, опазване качеството на водите и предотвратяване на замърсяването им. Съхраняване и опазване на водните екосистеми и свързаното с тях биоразнообразие чрез комплексно, многократно и ефективно използване на водните ресурси.

Б/ Приоритети

- рационално управление и ползване на водните ресурси;
- водоснабдяване на населените места;
- обезпечаване качеството на питейната вода;
- развитие и модернизация на канализационната мрежа.

В/ Приоритетни направления за действие:

- преодоляване недостига на питейна вода за някои от селата на територията на Общината;
- изграждане на ПСОВ за за населените места с над 2000 екв. жители;
- запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води;
- формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси.

❖ ОТПАДЪЦИ

А/ Цели

Осигуряване на екологосъобразното управление на отпадъците, чрез предотвратяване, намаляване или ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Б/ Приоритети

- намаляване количеството на образуваните отпадъци;
- намаляване количеството на опасните компоненти в потока от битови отпадъци;
- обществено участие в процеса на обсъждане и вземане на решения.

В/ Приоритетни направления за действие:

- намаляване количеството битови отпадъци за крайно третиране под 200 кг/ж/г;
- повишаване ефективността на извършваните дейности по поддържане на чистотата;
- предоставяне на достъп до информация за управлението на отпадъците на местно ниво.

❖ БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

А/ Цели

Съхраняване, укрепване и възстановяване на ключови екосистеми, местообитания, видове и особености на ландшафта с цел опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.

Б./ Приоритети

- снижаване степента на застрашеност на чувствителни видове и местообитания;
- опазване на биологичното разнообразие на територията на общината;
- засилване контрола и отчетността, произтичащи от националното законодателство.

В/ Приоритетни направления за действие:

- укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии;
- разработване на план за управление на поддържан резерват „Тъмната гора“;
- информиране и привличане на обществеността за опазване на биоразнообразието и защитените територии.

❖ ШУМ

А/ Цели

Намаляване шумовото замърсяване на жизнената и околна среда и стесняване зоните на дискомфорт за дивите животни обитаващи територии от община Гърмен.

Б/ Приоритети

- намаляване шумовите нива от стопански обекти;
- намаляване шумовите нива в населените места предизвикани от транспорта;
- изграждане на обходите на Републикански пътища III -1905 и III -197.

В/ Приоритетни направления за действие:

- извършване мониторинг на шум в околната среда, излъчван от действащи промишлени инсталации и съоръжения;
- регистрация на постъпили оплаквания от шум в жилищната среда.

II -ра Генерална стратегическа цел:

Подобряване на институционалния капацитет на местно ниво за ефективно управление на околната среда, подобряване информираността на местните общности и въвеждането им в нейното опазване и възстановяване.

❖ ПРОВЕЖДАНЕ НА ПОЛИТИКА ПО ОКОЛНА СРЕДА ИНТЕГРИРАНА В СТОПАНСКИТЕ ОТРАСЛИ НА МЕСТНО НИВО

А/ Цели

Повишаване на екологичната култура на гражданите, запознаване с екологичните проблеми, пълна прозрачност за политиката и действията по опазване на околната среда. Формиране на правилно екологично поведение на населението, селскостопанските производители и стопанските субекти, при осигурен разумен баланс между административните и пазарно-ориентирани икономически регулатори.

Б/ Приоритети

- повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;
- развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство;

- превенция и управление на риска от горски пожари;
- изграждане на система за предупреждение, наблюдение, прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения;
- привличане на обществеността в процеса на вземане на решения.

В/ Приоритетни направления за действие:

- стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики, свързани с подобряване състоянието на почвата;
- стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики, осигуряващи ефективно напояване на културите;
- възстановяване, реконструкция и поддръжка на селскостопански пътища;
- формиране на екологично поведение.

❖ ОБУЧЕНИЕ НА АНГАЖИРАНИТЕ ЛИЦА ОТ ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ

А/ Цели

Повишаване знанията и уменията на местната администрация за планиране и реализация на дейности и инициативи по контрол на екологичната обстановка.

Б./ Приоритети

- подобряване контролната дейност на общината за спазване на екологичното законодателство

В/ Приоритетни направления за действие:

- насърчаване подаването на сигнали и гражданска ангажираност за осигуряване на контрол;
- поставяне на кутии в населените места за сигнали от граждани.

❖ УЧАСТИЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА В РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

А/ Цели

Развие екологичната култура на гражданите от различните възрастови групи на територията на община Гърмен. Придобиване знания, ценностни ориентации и активна позиция за опазване и подобряване на околната среда.

Б/ Приоритети:

- създаване на условия за включване на местното население в инициативи по опазване на околната среда;
- привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и прилагане на националната екологична политика на местно ниво.

В./ Приоритетни направления за действие :

- запознаване на местното население с най-актуалните насоки в сферата на глобалната екология, социалната и приложна екология
- повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;

VIII. План за действие

Програма за опазване на околната среда на община Гърмен се явява естествено продължение на провежданата от общинската администрация политика в областта на околната среда, която трябва да бъде успешно реализирана в условията на ограничени финансови ресурси.

При тези условия от решаващо значение се явява правилното поставяне на приоритетите, така че решаването на един проблем да създава предпоставки за по-успешното и ефективно решаване на следващите задачи и недопускане възникването на екологични рискове или кризи.

Това може да се постигне чрез прилагане на принципа „днес и сега“ по отношение на съвременните екологични стандарти, въпреки проблемите, които Гърмен има, като малка община.

Целите предоставят основата за формулиране и осъществяване на пакет от последователни задачи и действия, представени детайлно в следващия "План за Действие" от програмата.

VIII.A - Действия по I^{-ва} Генерална стратегическа цел:

Община Гърмен притежава богата и запазена природна среда, съхранена във относително висока степен. Стратегическа цел в периода на реализация на програмата ще бъде запазването компонентите на околната среда в състояние, което да гарантира устойчивост и ненакърняване параметрите им и осигуряване добро качество на живот. Специално внимание в рамките на тази стратегическа цел се отрежда на подобряване показателите за качеството на атмосферния въздух и намаляване на замърсеността му с фини прахови частици (ФПЧ). Постигането на целта ще се осигури, чрез реализацията на поредица от специфични цели, които да обезпечат устойчивото ползване на ресурсите в бъдеще, подобряване качеството на инженерната инфраструктура (водопроводи, канализации, депа за отпадъци) и минимизиране на рисковете от аварии и бедствия.

АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ

1. Подобряване качеството на атмосферния въздух в съответствие с изискванията на Наредба No 7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (ДВ бр. 45/1999год., в сила от 1.01.2000 г.)

1.1. Изграждане на околоръстен път на селата Горно Дряново - Ковачевица и Огняново-Гърмен;

1.2. Подмяна на ел. мрежа за промишлената зона на село Осиково и преместване на ел.стълбове;

1.3. Ремонт, оборудване и саниране сградите на общинска администрация Гърмен и кметствата на Огняново, Балдево, Долно Дряново, Рибново, Дебрен и Ореше;

1.4. Намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността, автомобилния транспорт и битовия сектор;

1.5. Усъвършенстване системата за мониторинг и контрол на въздуха;

1.6. Саниране на публични сгради кметствата в Огняново, Балдево, Долно Дряново, Рибново, Дебрен и Ореше за повишаване на енергийната им ефективност и намаляване на количеството на вредните емисии в атмосферата;

1.7. Ремонт и саниране на здравните служби в населените места;

1.8. Саниране и подобряване на енергийната ефективност на СОУ „Св. Св. Кирил и Методий” в с.Гърмен; ОУ „Димитър Талев” в с. Хвостяне; ОУ „Св. Паисий Хилендарски” в с. Горно Дряново ,ОУ „Св. Климент Охридски” в с. Дебрен и СОУ „Йордан Йовков” в с. Рибново;

1.9. Насърчаване частния бизнес и създаване на ПЧП за изграждане на ВЕИ;

1.10. Повишаване информираността на населението за вредите, рисковете и опасностите от влошаване на КАВ и повишаване на екологичната култура за опазване чистотата на въздуха.

ВОДИ

Проучването на Европейската комисия 2017/2018 г. за по-добра защита на ресурсите за питейна вода формулира европейските препоръки при опазване на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване.

Съгласно член 7 от Рамковата директива за водите, държавите-членки определят всички водни тела, които се използват за черпене на вода с питейни качества и имат дебит средно над 10 м³ на ден, или обслужват повече от петдесет човека.

Държавите - членки осигуряват установеното ниво на опазване на посочените водни обекти с цел предотвратяване на влошаването на техните качества и намаляване нивото на пречистване. Държавите-членки могат да създадат охранителни зони за тези водни тела.

В тази връзка община Гърмен формулира следните задачи по отношение на водите:

2. Осигуряване на необходимото количество и качество вода за населението и промишлеността:

2.1. Изграждане на резервоари в в селата Горно Дряново - 300 м³, Ковачевица – 300 м³ и Лещен - 250 м³;

2.2. Преодоляване недостига на питейна вода за някои от селищата на общината;

2.3. Проучване и установяване на местата със сериозни загуби на вода и установяване размера на загубите;

2.4. Изграждане на нова, разширяване на съществуваща и подмяна на стара водопроводна мрежа във всички населени места от общината;

2.5. Изграждане на нова и подмяна на старата канализационна мрежа в населените места от общината;

2.6. Изграждане на ПСОВ за населените места с над 2000 екв.жители;

2.7. Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води;

2.8. Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси.

ОТПАДЪЦИ

Факторът „отпадъци” не представлява особен проблем за община Гърмен. Въпреки това ефективното управление на отпадъците може да спести разходването на ограничените публични ресурси, да подобри облика на населените места и да окаже положително въздействие върху общественото здраве. Поради тази причина, общественият интерес от съвременно управление на отпадъците е много висок., което може да се постигне чрез мерки насочени към:

3. Подобряване на системата за управление на отпадъците:

3.1. Включване в системата за събиране на отработените масла, акумулатори и автомобилни гуми;

3.2. Подобряване чистотата на населените места на територията на община Гърмен;

3.3. Намаляване на отпадъците от селското стопанство и дървопреработвателните предприятия чрез използването им за биоенергия;

3.4.Предприемане на конкретни действия за недопускане на нерегламентирано изхвърляне на отпадъци, с което ще се спестят значителни финансови ресурси;

3.5. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци.

БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

Богатото биологично разнообразие е един от значимите активи на територията, чието разумно ползване може да бъде обект на целенасочена местна политика. Извличането на стопанска изгода в краткосрочен план следва да се осуети, чрез поредица от мерки и дейности, гарантиращи опазването и обогатяването на консервационната стойност на територията. Устойчивото ползване на този ресурс е важен фактор за бъдещия просперитет на местната общност в дългосрочен план.

4. Опазване и подържане на богатото биологично разнообразие:

4.1. Съхраняване, укрепване и възстановяване на екосистемите в защитените територии;

4.2. Изграждане на горски пътища за достъп до зони за отдих и до трудно достъпни горски терени;

4.3. Залесяване на опожарените гори;

4.4. Популяризиране на агролесовъдството като форма за многофункционално и екологосъобразно използване на природните ресурси, при която се ползват предимствата от биологичното взаимодействие, създаващо се при съвместно

отглеждане на дървесна и/или храстова растителност със земеделски култури и/или домашни животни. Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси;

4.5. Изготвяне на дългосточна програма за адаптиране на новите залесявания към климатичните промени и увеличаване капацитета на горите при усвояване и редуциране на вредните емисии в атмосферата;

4.6. Внедряване на съвременни информационни технологии в управлението на околната среда и природните ресурси, вкл. географски информационни системи (ГИС);

4.7. Разкриване на предприятие за преработка на диворастящи плодове, билки и гъби.

ШУМ

5. Намаляване шумовото замърсяване:

5.1. Ремонтване и рехабилитиране на улици във всички населени места;

5.2. Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти;

5.3. Намаляване шумовото замърсяване предизвикано от транспорта.

VIII. Б - Действия по II –^{ра} Генерална стратегическа цел:

Интегриране общинската политика по опазване на околната среда в секторните политики, чрез отчитане на екологичните изисквания поставени в настоящата ОПООС при планирането на другите общински инициативи, свързани с развитието на икономиката и средата за обитаване. За реализацията на подобна политика е необходим местен институционален капацитет, воля и широка подкрепа от местните общности, както във етапа на формулиране на политики, така и в етапа на тяхната реализация.

Опазването и обогатяването на околната среда на дадена територия не е грижа само на една отделна институция, а зависи от дейността и активността на всички субекти в обществото. Интегрираното управление на околната среда е подход, който се прилага не само на национално, но и на местно ниво.

При сегашната структура на местната икономика не се очаква негативно въздействие върху състоянието на почвите. Въпреки това, при по-интензивен стопански растеж в бъдеще, като развитие на земеделие, горското стопанство, добивна промишленост, трябва да се отчита възможността за проявление на дегенеративни процеси. Мерките и дейностите по тази специфична цел са насочени основно към изграждане на знания и умения за превенция на пожари, наводнения и ерозия на почвената покривка.

1. Въвеждане на политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво:

1.1. Ефективно използване на горския ресурс в преработвателната промишленост;

1.2. Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство и свързаните с тях предприятия от преработвателната промишленост;

1.3. Маркетинг и действия за развитие на регионален туристически продукт в условията на запазване на околната среда в туристически райони;

1.4. Запазване и рехабилитация на паркове и зелени площи във всички населени места;

1.5. Стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики, свързани с подобряване състоянието на почвата, избор на подходящи сортове, приспособени към изменения на климата, употреба на торове от естествен произход – оборски тор и компостни материали, практики за секвестриране на въглерода /напр. добавяне на биовъглен, отпадъчни продукти и биоресурси, зелено торене (сидерация) и отглеждане на азотфиксиращи култури като боб, леща грах, соя и др.

1.6. Стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики, свързани с осигуряване на ефективно напояване на културите;

1.7. Възстановяване, реконструкция и поддръжка на селскостопански пътища;

1.8. Управление на заплахите от ерозия чрез прилагане на поясно земеделие;

1.9. Управление на елементите на ландшафта и пасища чрез интегриране на полуестествени елементи. Отглеждане и управление на ивици и живи плетове на парцелите и по границите им. Създаване на малки площи или ивици земя с постоянна растителност, предназначени да задържат замърсители. Крайречни буферни ивици, ветрозащитни пояси, филтър ивици, валове, контурни тревни ивици – край водни обекти, гори и в обработваеми земи;

1.10. Превенция и управление на риска от горски пожари;

1.11. Изграждане на система за предупреждение, наблюдение, прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения

Капацитетът на администрацията от различните нива на управление е ключов фактор за прилагането на успешни политики за опазването на околната среда. Разработването и прилагането на годишни програми за обучение на служителите в публичната администрация ще осигурят информираност и нови компетенции, обмен на знания и опит, за по-добро управление на процесите по опазване на околната среда.

2. Обучение на ангажираните лица от общинска администрация по теми свързани с управление и опазване на околната среда, многофункционално управление на горите и горските ресурси и развитието на екологосъобразни земеделски практики.

2.1. Повишаване знанията и уменията на местната администрация за планиране, реализация на дейности и инициативи по контрол на екологичната обстановка;

2.2. Подобряване контролната дейност на общината за спазване на екологичното законодателство по направления: превантивен контрол, текущ контрол и последващ контрол;

2.3. Насърчаване гражданската ангажираност. Поставяне на кутии по населените места за сигнали и предложения на граждани за подобряване управлението на околната среда.

Широкото участие на обществеността и местните заинтересовани страни в процеса на опазване и обогатяване компонентите на околната среда е важно условие за постигане на целите на програмата. От една страна, хората, живеещи в общината, институциите и организациите са ползватели на природните ресурси, но от друга страна, те са основният източник на заплахи за състоянието на околната среда. Затова тяхната информираност, образованост, разбиране за причините и начините на опазване и мотивирането им за участие са от изключително значение за постигане на целите на програмата. Предприемането на планирани и целенасочени дейности за осигуряване на това разбиране е необходимо за самото прилагане на програмата.

3. Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда:

3.1. Насърчаване на предприемачеството чрез провеждане на срещи и информационни кампании със заинтересованите лица, ръководството на общината и експерти в съответните области;

3.2. Създаване условия за включване на местното население в инициативи по опазване на околната среда;

3.3. Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;

3.4. Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика.

Формулираните по-горе цели на Програмата по околна среда на община Гърмен представят не само посоката на развитие на политиката в опазването на околната среда през следващите години до 2027 г., но са и основополагащи за бъдещата стратегия за устойчиво развитие. Постигането на целите заложи в настоящата програма само по себе си е стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в Общината.

IX. Индикативна таблица на необходимите средства за реализация на ОПООС

Посочените по долу стойности за изпълнение на мерките са ориентировъчни и са приети при ценовите равнища на горива, електроенергия, консумативи и МРЗ към м. януари 2022 г.. Друга част от цените ще бъдат определени след провеждане на процедури по ЗОП, а трети по ПСД на съответните проекти.

№	МЯРКА	Прогнозна стойност (лв.)
I.1.	Подобряване качеството на атмосферния въздух в съответствие с изискванията на Наредба No 7 за КАВ	
1.1.	Изграждане на околновръстен път на селата Горно Дряново-Ковачевица и Огняново-Гърмен	Стойността ще се установи с

		разработката на проекта
1.2.	Подмяна на ел. мрежа за промишлената зона на село Осиково и преместване на ел.стълбове	Стойността ще се установи с разработката на проекта
1.3.	Ремонт, оборудване и саниране сградите на общинска администрация Гърмен и кметствата на Огняново, Балдево, Долно Дряново, Рибново, Дебрен и Ореше	По проект – прогнозно 170 лв./м.кв
1.4.	Намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността, автомобилния транспорт и битовия сектор	Чрез оптимизация при потребителите
1.5.	Усъвършенстване системата за мониторинг и контрол на въздуха	6000 лв. в т.ч. и проект
1.6.	Саниране на публични сгради за повишаване на енергийната им ефективност и намаляване на количеството на вредните емисии в атмосферата	По проект прогнозно 160 лв./м.кв
1.7.	Ремонт и саниране на здравните служби в населените места	По проект – прогнозно 160 лв./м.кв
1.8.	Саниране и подобряване на енергийната ефективност на СОУ „Св. Св. Кирил и Методий” в с.Гърмен; ОУ „Димитър Талев” в с. Хвостяне; ОУ „Св. Паисий Хилендарски” в с. Горно Дряново ,ОУ „Св. Климент Охридски” в с.Дебрен и СОУ „Йордан Йовков” в с. Рибново	По проект – прогнозно 170 лв./м.кв
1.9.	Насърчаване частния бизнес и създаване на ПЧП за изграждане на ВЕИ (срещи и информационни кампании)	6000
1.10.	Провеждане на информационни кампании за повишаване информираността на населението по отношение КАВ.	5000 лв.
I.2	Осигуряване на необходимото количество и качество вода за населението и промишлеността	
2.1.	Изграждане на резервоари в селата Горно Дряново - 300 м ³ , Ковачевица – 300 м ³ и Лещен - 250 м ³	Стойността ще се установи с разработката на проектите
2.2.	Преодоляване недостига на питейна вода за някои селища от общината (обследване за възможни източници)	15000
2.3.	Проучване и установяване на местата на сериозни загуби на вода и установяване размера на згубите	Разходите са за сметка на Ви К оператора
2.4.	Изграждане на нова, разширяване на съществуваща и подмяна на стара водопроводна мрежа във всички населени места от общината	Стойността ще се установи с разработката на проектите
2.5.	Изграждане на нова и подмяна на старата канализационна мрежа в населените места от общината	Стойността ще се установи с разработката

		на проектите
2.6.	Изграждане на ПСОВ за населените места с над 2000 экв.жители	по ПСД
2.7	Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води	5000 лв. проекти за СОЗ
2.8	Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси (информационни кампании и печатни материали)	7000 лв.
I.3.	<i>Подобряване на системата за управление на отпадъците</i>	
3.1.	Включване в системата за събиране на отработените масла, акумулатори и автомобилни гуми	Корпоративно финансиране
3.2.	Подобряване чистотата на населените места на територията на община Гърмен	60000 лв.
3.3.	Намаляване на отпадъците от селското стопанство и дървопреработка чрез използването им за биоенергия	Корпоративно финансиране
3.4.	Действия за недопускане на нерегламентирано изхвърляне на отпадъци	В рамките на служебните ангажименти
3.5.	Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	4500 лв.
I.4.	<i>Опазване и подържане на богатото биологично разнообразие:</i>	.
4.1.	Съхраняване, укрепване и възстановяване на екосистеми в защитените територии	15000 лв
4.2.	Изграждане на горски пътища за достъп до зони за отдих и до трудно достъпни горски терени	Стойността ще се установи с разработката на проектите
4.3.	Залесяване на опожарените гори	250 000
4.4.	Популяризиране на агролесовъдството като форма за многофункционално и екологосъобразно използване на природните ресурси	6500 лв.
4.5.	Изготвяне на дългосточна програма за адаптиране на новите залесявания към климатичните промени и увеличаване капацитета на горите	10000 лв.
4.6.	Внедряване на съвременни информационни технологии в управлението на околната среда и природните ресурси, вкл. географски информационни системи.	5500
4.7.	Разкриване на предприятие за преработка на диворастващи плодове, билки и гъби.	Корпоративно финансиране
I.5.	<i>Намаляване шумовото замърсяване</i>	
5.1.	Ремонтиране и рехабилитиране на улици във всички населени места	. Стойността ще се установи

		с разработката на проектите
5.2.	Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти	В рамките на служебните ангажименти
5.3.	Намаляване шумовото замърсяване предизвикано от транспорта	В рамките на служебните ангажименти
II.1.	<i>Въвеждане на политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво:</i>	
1.1.	Ефективно използване на горския ресурс в преработвателната промишленост (общината предоставя експертни услуги)	Корпоративно финансиране
1.2.	Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство (за информационни кампании и привличане на външни експерти)	4500 лв.
1.3.	Маркетинг и действия за развитие на регионален туристически продукт (резхода при общината е за привличане на външна експертиза за оценка на възможностите)	5500 лв.
1.4.	Запазване и рехабилитация на паркове и зелени площи във всички населени места	Съгласно проект прогнозна стойност 1135 лв/дка
1.5.	Стимулиране на земеделските производители за подобряване състоянието на почвата (за информационни кампании)	5000 лв.
1.6.	Стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики за ефективно напояване	5000 лв.
1.7.	Възстановяване, реконструкция и поддръжка на селскостопански пътища	по ПСД
1.8.	Управление на заплахите от ерозия чрез прилагане на поясно земеделие	по ПСД
1.9.	Управление на елементите на ландшафта и пасища чрез интегриране на полуестествени елементи	Корпоративно финансиране
1.10	Превенция и управление на риска от горски пожари	В рамките на служебните ангажименти
1.11	Изграждане на система за предупреждение, наблюдение, прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения	по ПСД
II.2.	<i>Обучение на ангажираните лица от общинска администрация по теми свързани с управление и опазване на околната среда, многофункционално управление на горите и горските ресурси и развитието на екологосъобразни земеделски практики.</i>	
2.1.	Повишаване знанията и уменията на местната администрация за планиране, реализация на дейности и инициативи по контрол на екологичната обстановка	2000 лв.

2.2.	Подобряване контролната дейност на общината за спазване на екологичното законодателство по направлени: превантивен, текущ и последващ контрол	В рамките на служебните ангажименти
2.3.	Насърчаване гражданската ангажираност . Поставяне на кутии по населените места за сигнали и предложения на граждани за подобряване управлението на околната среда	5000 лв.
II.3.	Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда	
3.1.	Насърчаване на предприемачеството (за информационни кампании)	4000 лв.
3.2.	Създаване условия за включване на местното население в инициативи по опазване на околната среда	4000 лв.
3.3.	Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда	2000 лв.
3.4.	Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика	В рамките на служебните ангажименти

X. Организация за изпълнението на програмата, контрол и отчитане.

Програмата за опазване на околната среда на община Гърмен има продължителност шест години. Началото на реализацията ѝ се поставя през 2022 г., а краят е 31.12.2027 г. Тя има отворен характер и може да бъде допълвана и актуализирана, когато това е необходимо.

Програмата е съгласувана с РИОСВ Благоевград – относно необходимостта от извършването на екологична оценка по приемането ѝ - становище изх. №2022 г.

Програмата е приета с Решение № 1054/Протокол № 41от 28.04.2023 г. от общински съвет село Гърмен.

Процесът за организация на изпълнението, наблюдението, контрола и отчета по изпълнението на политиката за опазване на околната среда се организира от Кмета на общината и се възлага на упълномощено от него длъжностно лице.

В процеса на наблюдение Общинската администрация осигурява участието на граждански организации, институции, физически и юридически лица, като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

В този смисъл партньорството между общинските власти, областната администрация, държавата, бизнес субектите, НПО и всички заинтересовани лица и институции осигурява възможност за изпълнение на по-голям обем от планираните мерки и дейности.

Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите и приоритетите на ОПООС, финансирането, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури.

Целта на наблюдението е да бъдат отчетени отклонения от програмата ако такива възникнат на достатъчно ранен етап, така че да бъде възможно тяхното

коригиране, преди последствията да се превърнат в непреодолими.

С наблюдението се оценява до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез индикаторите от плана за действия – Приложения 1÷8) и доколко са постигнати целите на ОПООС. Също така се оценява и доколко са спазени основни принципи, като прозрачност и публичност. В случаи, че задачите за съответния период не са изпълнени или не са съблюдавани принципите, се извършва анализ на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

Така наблюдението позволява своевременно да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен или ако възникнат промени в условията.

Контролът е инструмента за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнението на ОПООС. Контролът се осъществява от Общинския съвет село Гърмен.

Кметът на община Гърмен ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на Програмата, а при необходимост внася и предложения за нейното допълване и актуализиране. Отчета се публикува на интернет страницата на Общината.

На основание на чл. 79, ал. 6 от ЗООС отчета за изпълнението на Програмата се представя за информация в РИОСВ.

Кметът на общината разпорежда изготвянето и приемането на едногодишен план за изпълнението на ОПООС, който ще визира приоритетните проекти и дейности за съответната година. В него ще бъдат посочвани източниците и размера на финансиране определени на базата на сключени договори и изготвени технически или работни проекти от предшестващата година.

Плана трябва да бъде одобрен преди залагане рамката на общинския бюджет, което ще позволи коректно да се предвидят необходимите финансовите средства за реализацията на дейността.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:.....П.....
/АЛИ АВДИКОВ/

ВЯРНО С ОРИГИНАЛА!

XI. ИЗТОЧНИЦИ:

Конвенции:

Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания

Рамсарска конвенция за влажните зони

Европейска конвенция за ландшафта

Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство

Директиви:

Директива 2008/50/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа.

Директива 96/62/ЕО на Съвета от 27 септември 1996 година относно оценката и управлението на качеството на околния въздух.

Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и Съвета за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на Директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО.

Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека.

Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници.

Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места.

Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества.

Директива 91/271/ЕИО за пречистване на отпадъчни води.

Директива на съвета №92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и Съвета относно опазването на дивите птици.

Директива 2013/28/ЕС на Комисията от 17 май 2013 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства.

Директива 2012/19/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО).

Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 година относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори, и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО.

Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 година относно депонирането на отпадъци.

Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 година относно опаковките и отпадъците от опаковки.

Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 година относно излезлите от употреба превозни средства.

Директива 2002/96/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 януари 2003 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО).

Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 година за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието.

Национални планове и програми:

Национален план за възстановяване и устойчивост.

Европейска „ Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. "

Законои:

Закон за чистотата на атмосферния въздух (обн., ДВ, бр. 45 от 28.05.1996 г.)

Закон за водите (обн., ДВ, бр. 67 от 27.07.1999 г.)

Закон за биологичното разнообразие (обн., ДВ, бр. 77 от 09.08.2002 г.)

Закон за защитените територии (обн. ДВ, бр.133 от 11.11.1998 г.)

Закон за почвите (Обн. ДВ. бр.89 от 06.11.2007 г.)

Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (обн. ДВ бр. 43 от 29.04.2008 г.)

Закон за опазване на земеделските земи (обн. ДВ бр. 35 от 24.04.1996 г.)

Закон за защита на растенията, (обн., ДВ бр. 91 от 10.10.1997 г.)

Закон за управление на отпадъците (обн. ДВ, бр.53 от 13.07.2012 г.)

Закон за ратификация на Базелската конвенция за контрол на трансграничния превоз на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане (обн., ДВ, бр. 8 от 26.01.1996 г.)

Закон за опазване на околната среда (обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г., изм. и доп.)

Закон за достъп до обществена информация (обн., ДВ, бр. 55 от 07.07.2000 г.)

Закон за ограничаване изменението на климата (обн. ДВ, бр.22 от 11.03.2014 г.)

Постановления:

Постановление №354 на МС от 28.12. 2012 г. за приемане на Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферата от големи горивни инсталации.

Постановление №209 на МС от 20 август 2009 г. за осигуряване на финансиране за изграждането на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци (обн., ДВ, бр. 68 от 25.08.2009 г.)

Правилници:

Устройствен правилник на Министерство на околната среда и водите.

Устройствен правилник на Изпълнителната агенция по околна среда.

Правилник за устройството и дейността на предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда.

Правилник за прилагане на Закона за опазване на земеделските земи (обн., ДВ, бр. 84 от 4.10.1996 г.)

Наредби

Наредба №1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води.

Наредба №1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите.

Наредба №2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници.

Наредба №2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване.

Наредба №3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около

водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Наредба №7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места.

Наредба №9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели.

Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието.

Наредба за ползването на повърхностните води.

Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони.

Наредба за условията и реда за разработване и утвърждаване на планове за управление на защитени зони.

Наредба №26 от 2.10.1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт, (обн. ДВ, бр. 89 от 22.10.1996 г.)

Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (обн. ДВ, бр.71 от 12 Август 2008 г.)

Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите (обн. ДВ, бр.19 от 13 Март 2009 г.)

Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори (Приета с ПМС №351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г.)

Наредба за разделно събиране на биоотпадъците, приета с ПМС №275 от 06.12.2013 г. (Обн. ДВ, бр. 107 от 13.12.2013 г.)

Наредба за третиране на биоотпадъците, приета с ПМС №235 от 15.10.2013 г. (Обн. ДВ, бр. 92 от 22.10.2013 г.)

Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, приета с ПМС 277 от 5.11.2012 г. (Обн., ДВ, бр. 89 от 13.11.2012 г., в сила от 13.11.2012 г.)

Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки (обн., ДВ, бр. 85/06.11.2012 г.)

Наредба №2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 66 от 08.08.2014 г.)

Наредба №7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 81 от 17.09.2004 г.)

Наредба №6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.)

Наредба №1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн., ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г.)

Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства (Приета с ПМС №11 от 15.01.2013 г., обн., ДВ, бр. 7 от 25.01.2013 г., посл.изм. бр. 57 от 28.07.2015 г.)

Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието (Приета с ПМС №339 от 14.12.2004 г., обн., ДВ, бр. 112 от 23.12.2004 г.).

Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (приета с ПМС №352 от 27.12.2012 г., обн. ДВ, бр.2 от 08.01.2013 г.)

Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (приета с ПМС № 56 от 13.11.2013 г., обн. ДВ, бр. 100 от 19.11.2013 г., в сила от 01.01.2014 г.)

Наредба за вида, размера и реда за налагане на санкции при увреждане или при замърсяване на околната среда над допустимите норми и/или при неспазване на определените емисионни норми и ограничения.

Други

Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Р.България

Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие

Стратегически план за биологичното разнообразие

Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г.

Стратегия за управление на общинската собственост за мандат 2019-2023 г.

Програма за енергийна ефективност на община Гърмен 2017-2022 г.

Дългосрочна и краткосрочна (2016 – 2025 г.) програма за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници и биогорива на община Гърмен

Програма за управление на отпадъците на община Гърмен 2014-2020 г

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги 2016-2020 г.

Общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на територията на община Гърмен 2018-2020 г.

Стратегия на община Гърмен за интегриране на ромите и други уязвими малцинствени социални групи

Общинска стратегия за развитие на младежта за 2015 – 2020 г.

Стратегия за устойчиво развитие на община Гърмен в областта на селското и горското стопанство и за развитие на алтернативен туризъм

Интернет страница на община Гърмен - [http:// www.garmen-bg.com](http://www.garmen-bg.com).

Интернет страница на Министерство на околната среда и водите - <http://moew.government.bg/>

Интернет страница на Изпълнителна агенция по околна среда и водите <http://eea.government.bg/>

Интернет страница на РИОСВ – Благоевград - <http://www.riosvbl.org>

Интернет страница на НАТУРА 2000 - <http://natura2000.moew.government.bg>

Интернет страница на НСИ - <http://www.nsi.bg/>

Климатичен справочник на България.

Агенция по кадастър.